

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

כי תשא – פרה

מאוצר שיחותיו ומאמרו
של הרה"ג מו"ר המקובל
רבי בניהו יששכר שמואל שליט"א

התשפ"ג

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נהר שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת
מורנו ורבנו
שר התורה ועמוד ההוראה
גאון ישראל ותפארתו
הרועה הנאמן פוסק הדור
ראש ממשלת התורה
מרן הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה
הטהורה
של מרת אמנו
הרבנית הצדקנית
מזכת הרבים

מרת **שולמית רחל**

שמואל

בת **מזל ע"ה**

נלב"ע ביום ז'ך אלול ה'תשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

ספרי פסח עכשיו על המדף

הגדה
כונות

הגדה
שמע בני

הגדה
מוסר אביך

הפצה ראשית
סגולה - החנות של ספרי הישיבה

תשמישי קדושה • ספרי קבלה • סגולות • קמיעות ועוד

רחוב שילה 4 ירושלים 📞 02-644-33-00

מבצע קמחא חסידא חדר שוק

מחולק
ל-600 משפחות
עד לביתם של המצרכים

בנשיאות ופיקוח
מו"ר הגאון הגדול
רבינו בנימו שמואל'ל שליט"א

הסל המלא למשפחה - 1000 ש"ח

מצות, יין ומוצרי יסוד - 520 ש"ח

סל פירות וירקות - 360 ש"ח

אפשר לפרוס לתשלומים התרומה מוכרת לזיכוי מס הכנסה לפי סעיף 46

חייגו עכשיו: 02-6249000

ברכת האילנות

הנכם מוזמנים

לברכת האילנות ברוב עם

יחד עם המקובלים ובראשם

כבוד מורנו ורבנו המקובל הצדיק

רבנו בניהו שמואל'י שליט"א

ושאר רבני הישיבה ביום ראשון - ב' ניסן

פרטים נוספים להשתתפות במעמד

בטל': 02-624-9000

ברוכים הבאים

הלכות פרשת פרה

- א.** גם מי שאינו נזהר לטבול בער"ש ישתדל מאד עש"ק פר' פרה לטבול זכר למקדש. וכן יתן צדקה בערב שבת זו, להפריש איש איש כפי יכולתו לצדקה, יתר על שאר הימים.^א
- ב.** בשבת שלפני פרשת החודש מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים בפרשת השבוע, ובשני קוראים פרשת פרה^ב שהיא מתחילת פרשת חוקת עד "והנפש הנוגעת תטמא עד הערב"^ג, ומפטירים "בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם" (יחזקאל לו, יז), שכתוב בה "וזרקתי עליכם מים טהורים" וכו'.

עיונים והארות

שבשמאל פ"ר דינים שהם ה"ג מנצפ"ך הרי פר"ה, וכך היא מתלבשת בקלי' נוגה לברר מהם ניצוצות. "אדומה" - פי' אדומה כמו שושנה, דהיינו כמו שבשושנה יש מעט לובן באדמיות שלה, כמו כן המלכות שנקראת פרה אדומה, מעורב בה רחמים שהם דינא רפיא, בסוד כשושנה בין החוחים, שהם הקליפות, והיא יורדת שם ומבררת הניצוצות, ומעלה אותם מתוקות וטובות. "תמימה" - גימ' מלכות, שהמלכות תמימה מכל מו"ם מבחינת שור ת"ם. "אשר אין בה מום" - היינו המלכות דאצילות, בבחי' כולך יפה רעיתי ומום אין בך, כלומר אפילו שירדה לקלי' נוגה לברר בירורים אין בה מום של אחיזת הקליפות.

המבואר בזוה"ק בסוד פרה אדומה, שהכונה היא כדי שתתלבש המלכות דקדושה בתוך קלי' נוגה ותברר ותוציא הניצוצות הקדושות שנשארו בתוכה בעת תקון העולמות, וזה תכלית כל עבודתנו בעוה"ז לברר את הניצוצות שבקלי' נוגה, ובכך נטהר האדם ונעשה טהור וקדוש ומוכן לגאולה, אמר.

וחייב כל איש מישראל להאמין, שכשם שבזמן שהיה אפר פרה היה נטהר האדם על ידי זה ממש מטומאתו, והיה יכול להקריב את קרבן הפסח בפועל. כן גם עתה בגלותנו המרה, ע"י קריאת הפרשה בזמנה בספר התורה, נטהרים נפשותינו כל אחד ואחד כפי זכותו והארת נפשו, ואז ראוי הוא לקדושה העליונה שתשרה עליו בליל חג החירות.

ג. כתב מו"ר בחזון עובדיה (הלכה ט), אם טעה הקורא בתורה וסיים פרשת פרה בפסוק "ולגר הגר בתוכם לחוקת עולם", לא יצאו ידי חובתם, ואפי' כבר קראו גם ההפטר בברכותיה חוזר ופותח הס"ת ומתחיל לקרות (בברכות שלפני ס"ת ולאחריה) מראש הפרשה עד והנפש הנוגעת וכו'. ואפי' אם הפסיק בפסוק "מים חיים אל כלי" ג"כ לא יצא, וחוזר וקורא כאמור. ומ"מ אם כבר בירך על ההפטר לפני ולאחריה ואח"כ נזכר, אין צריך לחזור ולברך ברכות ההפטר כשמפטיר שנית.

וכן אם שכחו ולא קראו פרשת פרה כלל, יכולים להשלימה בשבת שלאחריה, באופן שבשבת שאחריה היא פרשת החודש יקראו בספר שני פרשת פרה בברכותיה, והמפטיר יקרא בספר שלישי פרשת החודש, ויפטירו בהפטרת החודש.

א. כ"ב במועד לכל חי (סי' לא אות קב) וז"ל: ערב שבת פרה יטבול במקוה המים על כל פנים, אפילו דבשאר ערבי שבתות אין לו פנאי לטבול, הנה בשבת זו יעשה זכר למקדש, ואם הוכרח לקיים מצות עונה, יטבול בשבת בבוקר בבוקר אם אפשר לו, ואם לאו לפחות יעשה טבילת ידים, כי פרשה זו ראויה לקרותה טהר גברא טהר יומא, וכתב במעשה הצדקה (דף קכח ע"ב אות מא) וזה לשונו, והיתה לכם לחוקת עולם, שענין פרה נוהגת לעולם ועד, בין בדיבור בין במעשה, הדיבור הוא לקרות פרשת פרה בציבור, והיא מצות עשה לקצת פוסקים, והמעשה שלם יהיה על ידי מצות הצדקה בערב שבת זו, להפריש איש איש כפי יכולתו לצדקה, יתר על שאר הימים, ואין דבר המטהר את האדם מן הקליפות שהם אבי אבות הטומאה דרגא דמותא, כמו מעשה הצדקה, כי אין עבירה מכבה מצות הצדקה, כמו שאין מכבה את התורה, ועל ידי זה הוא זוכה לפתוח את שער החמשים של חמשים שערי בינה. שבא משם הגאולה. עכ"ל.

ב. מרן שו"ע (סי' תרפה). וזמנה בשבת שלפני פרשת החודש בלי הפסק ביניהם, מפני שכן היתה שריפתה במדבר סמוך לניסן, כדי להזות בה את בני ישראל מיד אחר הקמת המשכן, שהיו טהורים ויוכלו לעשות הפסח בזמנו. וקורין פרשה זו להתפלל לפניו יתברך שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה. ועוד רמזו בספה"ק, שמפ"ר של המן נעשה פר"ה ומפ"ה נעשה טהור ויכול להקריב קרבן פסח.

עוד כתוב בספרים הקדושים, שקודם קריאת פרשת פרה יקבל על עצמו להיות שפל אצל עצמו, ואז קריאה זו מטהרתו כי אפר רומז למדת ענוה.

סוד פרה אדומה נתבאר בזוה"ק פ' חוקת (דף קפ), ושם כתב רשב"י, כי סוד פרה אדומה היא במלכות דקדושה, כשמתלבשת בקלי' נוגה כדי לברר ניצוצות קדושות מתוכם, ומוציאה בלעם מפיהם וחוזרים הניצוצות אל הקדושה. ונמצא שהפרה אדומה שהיא בחי' המלכות - "מטהרת את הטמאים" פי' הניצוצות הקדושים שנטמעו בתוך הקליפות. "ומטמאה את הטהורים" פי' המלכות הטהורה שמתלבשת בין הקליפות מתחללת טהרתה וקדושתה כביכול.

והמלכות [השכינה] "פרה אדומה תמימה", "פרה" - כלומר שאות ה' שהיא השכינה מקבלת מהגבורות

ג. מאחר ולדעת הרבה פוסקים קריאת פרשת פרה היא מצות עשה מהתורה, לכן יקראוה בספר תורה הכשר והמהודר ביותר שבבית הכנסת^ד, ויכוננו לצאת ידי חובה מן התורה^ה. וטוב שהעולה מפטיר יאמר לפני כן לשם יחוד וכו'. (נוסח הלשם יחוד מסודר לקמן).

ד. יש אומרים שאין מעלין קטן למפטיר לארבע פרשיות ויש מתירים. ומ"מ פרשת פרה שלדעת מרן והרבה פוסקים גם היא מן התורה אין להעלות קטן למפטיר, אלא שאם כבר עלה הקטן לא ירד. והשלוח ציבור יקרא בס"ת להוציא הציבור ידי חובתם^ו.

מאמרי הזוה"ק

זהר על פטום הקטורת

ח"א ק"א ע"א

אמר רבי יצחק בא וראה מה בתיב כתוב ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת. אמר ליה לו אהרן למה. אמר כי יצא הקצף מלפני יי וגו'. מה בתיב כתוב ויךץ אל (דף קא ע"א) תוך הקהל והנה החל הנגף בעם. ובתיב ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. ולא יכיל מלאכא דמחבלא לשלטאה ונתבטלא מותנא ולא יכול היה המלאך המחבל לשלוט ונתבטלה

המגפה.

ויקהל רי"ח ע"ב

בגוונא דא קטרת כעין הציץ שמי שהיה מסתכל בו היו פניו נופלים מפחד הבורא, והיה נשבר ליבו וחוזר בתשובה, כן הוא הקטורת, כל מאן דארח ביה הוא תננא כל מי שמריח באותו עשן הקטורת, כד סליק תהוא עמודא מההוא מעלה עשן כאשר עולה אותו עמוד עשן על ידי אותו מעלה עשן שהיו שמים בקטורת עי"ז היה עשן הקטורת מתמר ועולה כמקל עד שמגיע לתקרה ואז היה יורד בכתלים והיה הבית מתמלא עשן, וזה הריח, הנה מברר לפיה, בברירו (בנהירו באור בחדוה של שמחה) למפלח למאריה היה מברר לבו של האדם בבירור זך וטהור לעבוד את הקב"ה באמת, ואעפ"ר מניה

עיונים והארות

- ד. בן כתב הרשב"א בחידושו לברכות, ונפסק בשו"ע (סי' קמו וסי' תרפה), שפרשת פרה דאורייתא. וכן כתב המשך חכמה בפרשת חוקת (דף רלא). והביא ראייה ממסכת יומא (דף ב ע"א), שדרשו שם מן הפסוק: 'צוה ה' לעשות' - זה מעשה פרה, 'לכפר עליכם' - זה מעשה יוה"כ.
- ה. חזו"ע (הלכה ד).
- ו. מו"ר בחזון עובדיה (הלכה י) עיי"ש. מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' רפד ס"ק ב).

[א] וַיִּהְיֶה כִּי יֵצֵר הָרַע וּמַעֲבִיר מִמֶּנּוּ זֹהֶמַת וּקְלִיפַת הַיֵּצֶה"ר, וְלֹא הָיָה לִיָּה אֵלָּא לְבָא חֲדָא, לְקַבֵּל אֲבוּהָ דְבִשְׁמַיָּא וְלֹא הָיוּ לוֹ לְאָדָם אֵלָּא לֵב אֶחָד כְּנֶגֶד אֲבִיו שְׁבַשְׁמַיִם. בְּגִין דְּקַטְרַת, תְּבִירוֹ דְּיֵצֵר הָרַע אִיהוּ וְדָאִי בְּכָל סְטָרִין לְפִי שֶׁהַקְטוֹרֶת מִשְׁבֵּר אֶת כַּח הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁהוּא וְדָאִי מְקִיף אֶת הָאָדָם מִכָּל הַצַּדִּידִים וְהַקְטוֹרֶת מִשְׁבֵּר אוֹתוֹ מִכָּל הַצַּדִּידִים. וְכִמְהָ דְּצִיץ הָיָה קָאִים עַל נִיסָא וְכִמוֹ שֶׁהַצִּיץ הָיָה עוֹמֵד עַל נֶס, שְׂכִידוּעַ כָּל מִי שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ הָיָה חוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה וְזֶה נֶס גָּדוֹל, אוֹף קַטְרַת ג"כ הַקְטוֹרֶת עוֹמֵד עַל נֶס זֶה, שְׁמִי שְׁמֵרִיחַ בּוֹ חוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה וְעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁי"ת בְּכָל לִבּוֹ. דְּלִית לָךְ מְלָה בְּעֵלְמָא שְׁאִין לָךְ דְּבַר בְּעוֹלָם, לְמַתְּבַר לִיָּה לְסִטְרָא אַחֲרָא, בַּר קַטְרַת לְשַׁבֵּר אֶת כַּח הַסִּטְרָא אַחֲרָא חוּץ מִהַקְטוֹרֶת שֶׁהוּא הַכַּח הַגָּדוֹל בִּיּוֹתֵר.

תָּא חַיִּי מַה בְּתִיב בָּא וְרָאָה מַה כְּתוּב, (בְּמַדְבֵּר יז) מֹשֶׁה אָמַר לֵאמֹר קַח אֶת הַמִּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קַטְרַת. מָאִי טַעְמָא מְדוּעַ וּמַה הִטְעַם שְׁצִיּוּהָ הַקֶּב"ה לְהַבִּיא קְטוֹרֶת. כִּי יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלְּפָנַי יי', תַּחֲלֵה הַנֶּגֶף. דְּהָא לִית תְּבִירוֹ לְהַחְוֹא סִטְרָא בַּר קַטְרַת שֶׁהָיָה אֵין שְׁבִירָה לְאוֹתוֹ סִט"א חוּץ מִהַקְטוֹרֶת אֵלָּא הוּא. דְּלִית לָךְ מְלָה חֲבִיבָה קָמִי קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא, בְּקַטְרַת שְׁאִין לָךְ דְּבַר חֲבִיב לְפָנֵי הַקֶּב"ה כְּמוֹ הַקְטוֹרֶת. וְכִיִּימָא לְבַטְלָא חֲרָשִׁין, וּמְלִין בִּישִׁין מִבֵּיתָא וְעוֹמֵד לְבַטֵּל הַכְּשָׁפִים וְדַבְרִים רַעִים מִהַבֵּית. רִיחָא וְעֶשְׂנָא דְּקַטְרַת דְּעַבְדֵי בְנֵי נָשָׂא אִפִּי רִיחַ וְעֶשֶׂן שֶׁל הַקְטוֹרֶת שְׁעוֹשִׂים בְּנֵי אָדָם מִבְּטֵל כְּשָׁפִים, בְּתַהוּא עוֹבְדָא אִיהוּ מְבַטֵּל, כָּל שְׁכֵן קַטְרַת וּמַה בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה שְׁעוֹשִׂים סֵתֵם בְּנֵי אָדָם בְּבֵיתֵם כָּל מִינֵי עֲשָׂנִים הוּא מִבְּטֵל כִּישׁוּפִים כ"ש מַה שֶׁהַקְטִירוֹ אֲבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא מִבְּטֵל כּוֹחוֹת הַסִּט"א וַיֵּצֵה"ר.

וְעוֹד אוֹמֵר רַשְׁבִּי מְלָה דָּא גִזְרָה קִיִּימָא קָמִי קְדָשָׁא בְּרִידָא הוּא דְּבַר זֶה גִּזְרָה עוֹמֵד וּבְרִית כְּרוּתָה לְפָנֵי הַקֶּב"ה, דְּכָל מָאן דְּאִסְתָּכֵל וְקָרִי בְּכָל יוֹמָא עוֹבְדָא (נ"א פֶּרֶשְׁתָּא) דְּקַטְרַת שְׁכַל מִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן וְקוֹרָא בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה הַקְטוֹרֶת, יִשְׁתַּזְיֵב מִכָּל מְלִין בִּישִׁין וְחֲרָשִׁין דְּעֵלְמָא יִנְצַל מִכָּל דַּבְרִים רַעִים וְכְשָׁפִים שְׁבַעוֹלָם. וּמִכָּל פְּגָעִים רַעִים, וּמִהַרְהוּרָא בִּישָׂא וּמִהַרְהוּרִים רַעִים, וּמִדִּינָא בִּישָׂא וּמִדִּין רַע, וּמִמּוֹתָנָא וּמִמּוֹת, וְלֹא יִתְזַק כָּל תַּהוּא יוֹמָא וְלֹא יִנָּזֵק כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, דְּלֹא יָכִיל סִטְרָא אַחֲרָא לְשַׁלְטָא עָלֶיהָ

עִיּוּנִים וְהֶאָרֹזֶת

א. קְטוֹרֶת גִּמ' תִּשְׁט"ו, אוֹתִיוֹת שְׁטוֹת, כִּי זֶה לְעוֹמֵת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים וְאֵין אָדָם חוֹטֵא אֵל"כ נִכְנָסָה בּוֹ רוּחַ שְׁטוֹת. וְאֵל"כ הַקְטוֹרֶת מְכַנִּיעָה אֶת הַשְׁטוֹת וְזֶה נִרְמָז בְּדַבְרֵי רַשִׁי קוֹרַח שֶׁפִּיקַח הָיָה מִה רָאָה לְשְׁטוֹת זֶה שֶׁהוּא כְּמוֹסְפֵר הַקְטוֹרֶת. קְטוֹרֶת מִכְפָּר עַל לְשׁוֹן הָרַע - יבֵּא דְּבַר שְׁבַח־שְׁאִי וַיִּכְפֹּר עַל

שאינן יכולות לס"א לשלוט עליו, **וְאֶצְטְרִיד דְּיִכְוִין בִּיהּ** וצריך האדם שיכוין בה, וכמ"ש רבנו האר"י הכוונות בשע"כ"ו וכן בסידור רבנו הרש"ש זיע"א [ב].

אמר רבי שמעון, אי בני נשא הוו ידעי כמה עלאה איהו עובדא דקמרת
קמי קדשא בריך הוא אם בני אדם היו יודעים כמה עליון וחשוב הוא מעשה הקטורת לפני
 הקב"ה, הוו נטלי כל מלה ומלה מניה היו לוקחים כל תיבה ותיבה מהקטורת, ויהו סלקי
 לה עטרה על רישיהו, ככתרא דרהבא והיו מעלים אותו להיות עטרה על ראשם ככתר של
 זהב. ומאן דאשתדל ביה ומי שמשדל בה בקטורת ועוסק באמירתה, פעי לאסתכלא בעובדא
 דקמרת צריך להסתכל ולהתבונן במעשה הקטורת, ואי יכוין ביה בכל יומא ואם יכוין בה בכל
 יום, אית ליה חולקא בהאי עלמא יש לו חלק בזה העולם, ובצלמא דאתי ובעולם הבא,
 ויסתלק מותנא מניה, ומעלמא ויסתלק המות ממנו ומכל העולם, וישתויב מפל דינין
 דהאי עלמא ויניצל מכל הדינים של זה העולם, מסטריין בישיין ומכוחות וצדדים רעים, ומדינא
 דגיהנם ומדין של גיהנם, ומדינא דמלכו אחרא ומדין של מלכות דס"א. פההוא קמרת כל
 זה היה נעשה בעולם באותו הקטורת [ג].

עיונים והארות

כף היד הוא י"ה, ונשלם צירוף הוי"ה.
 ג. הקמרת הקטרת מעלתה נשגבה מאד כמו שהגמרא
 אומרת (שבת פט.) כשעלה משה למרום קיבל מתנות ואף
 מלאך המוות מסר לו דבר, שבשעת המגיפה יקטיר קטורת
 ויעמוד בין המתים ובין החיים (רש"י שם) שנאמר "ויתן את
 הקטורת ויכפר על העם ויעמוד בין המתים ובין החיים"
 (במדבר י"ז).

ובמדרש תנחומא (פרשת תצוה) כתוב שהקטורת חביבה
 יותר מכל הקרבנות לפי שכל הקרבנות כגון
 חטאת, עולה, אשם, שלמים ומנחה באים על חטא, אבל
 קטורת לא היתה באה על שום חטא אלא לשם שמחה כפי
 שנאמר (במשלי כ"ז) "ושמן וקטרת ישמח לב" היינו שמן
 המנורה והקטורת משמחים את הלב, שנעשו לשם שמחה.
 ובשעה שהיו מדליקין את המנורה היו מקטירים את הקטורת
 כמו שנאמר "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה"
 ולכן היתה הקטרת חשובה מאד בפני הקדוש ברוך הוא.

זאת ועוד, כתוב (בזוהר הקדוש פרשת ויקהל) שהקטרת
 היתה תרופה מהירה לטהר את הבריות מן החטא שכל
 מי שהיה מריח בריח הקטורת בשעה שמקטירין אותה על
 גבי המזבח היה מתעורר לבו לתשובה שלמה, והיה לבו נטהר
 מכל הרהור רע ושובר את כל הסטרא אחרא.

ומה גם שאילו מזבח העולה שהיו מקריבים עליו קרבנות
 היה עומד מחוץ לאהל מועד לפני פתח אהל מועד,
 ואילו מזבח הקטורת היה בפנים אהל מועד, לפני ארון הקודש,
 מפני שהיה חשוב מאוד לפני הקדוש ברוך הוא.

ב. **בשע"כ"ו** דף י"ג כתב רבינו האריז"ל כי יש י"א סמנים
 שהם אורות המחיים את הקלי' (והם ניצוצות קדושה שלא
 נתקנו בעת תיקון העולמות) וכונתו בעת אמירת הקטורת
 לסלקם מתוכם ולהעלותם למעלה וישארו הקלי' מתים והם
 י"א ניצוצי הקדושה עשרה באו"פ. ויש ניצוץ אחד שהוא
 או"מ.

וזה הסוד שאמרו במשנה תמיד (פ"ג ח'), שהעוים היו מתעטשות
 מריח הקטורת כי העטוש נועד להוציא גוף זר ממערכת הנשימה
 וכן ריח הקטורת היה גורם לקלי' להוציא את ניצוצות הקדושה
 מתוך הקליפות:

וכנגד י"א דקדושה יש י"א של סט"א י"א אלופי עשו, י"א
 יריעות עוים, י"א אורדים, י"א מראות נגעים, י"א יום שבין נדה
 לנדה, י"א תיבות כי יד על כס י"ה וכו', י"א ימים שבין החמה
 ללבנה, כל אלה מתקנים אותם ומבררים אותם ע"י י"א סמנים
 הקטורת, וע"י י"א אותיות שיש ביתגדל ויתקדש וכו'. ולמה הם
 י"א, שהם יונקים מאותיות ו"ה שבשם למטה. ולכן אין השם
 שלם כי אותיות ו"ה נפרדות מאותיות י"ה ויורדים למטה לקלי'
 ומשם יש אחיזה לס"א. והנה אחת מכוונות הקדיש היא להעלות
 אותיות ו"ה לי"ה ועי"כ לעשות את השם שלם, ואז יתחברו
 עמהם ואז יתבטלו הקלי'. כי הו"ה יש להם הרוחניות של י"א
 סמנים הקטורת וזה מ"ש יתגדל ויתקדש שמיא - שם י"ה, יהיה
 רבא ע"י חיבור ו"ה ואז יהיה השם שלם.

והנה ו"ה גימ' י"א, וי"א מלא כזה יו"ד אל"ף, גימ' סמאל. עוד
 דע כי ע"י הקטורת משתלם שם הוי"ה כי יש י"א סמנים
 שהם ו"ה ומקטיר קטורת ב-י"ה שיש בה י"ד פירקין ויחד עם

ואמר רשב"י **בַּד הָוָה סֶלֶק הִנָּנָא בְּעֻמּוּדָא** כאשר היה עולה העשן באותו עמוד ע"י העשב שנקרא "מעלה עשן", **בְּהִנָּנָא הָוָה חָמִי אֲתוּוֹן דְּרָזָא דְּשָׁמָא** (דף ריט ע"א) **קְדִישָׁא** הכהן היה רואה אותיות של סוד השם הקדוש הוי"ה ב"ה, **פְּרִישָׁאן בְּאִירָא** פרושות ופורחות (נ"א פְּרִחִין) באויר, **וְסִלְקִי לְעִילָא בְּהִתְחַוָּא עֻמּוּדָא** ועולים למעלה באותו עמוד עשן. **לְבָתֵּר בְּמָה רְתִיבִין קְדִישֵׁין סְחָרִין לִיה מְכַל סְטָרִין** ואח"כ כמה וכמה מרכבות קדושות מסובבות לאותו עמוד מכל הצדדים, **עַד דְּסִלִּיק בְּנִהִירוֹ וְחִדְוָה** עד שעולה למעלה באור ושמחה, **וְחִדְי לְמָאן דְּחִדְי** ומשמח למי שצריך לשמח את השכינה ועולמות העליונים, **וְקָשֶׁר קְשָׁרִין לְעִילָא וְתִתָּא** וקושר קשרים ומזווג זיווגים למעלה בא"א ולמטה בזו"ן **לִיְחִידָא כָּלָא** ליחד כל הפרצופים, **וְהָא אוֹקִימָנָא** והרי כבר ביארנו בארוכה ענין זה. **וְדָא מְכַפֵּר עַל יֵצֶר הָרָע** וזו הקטורת מכפר לאדם הפגמים שגרם לו יצר הרע, **וְעַל עֲבֻדָּה וְרָה, דְּאִיהוּ סְטָרָא אֲחֵרָא. וְהָא אוֹקִימוּהָ** וגם מה שגרמה ע"ז שהוא הסטרא אחרא וכבר ביארנו

•זה•

פָּתַח וְאָמַר, (שמות ל) וַעֲשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֶת וְגו'. **הָאִי קָרָא אֵית לְאִסְתַּכְלָא בֵּיה** זה הפסוק יש להתבונן בו, **בְּגִין דְּתִרִין מְדַבְּחִין הוּוּ** לפי ששני מזבחות היו במקדש, **מְדַבְּחָא דְּעֶלְיוֹן** מזבח של עלות, **וּמְדַבְּחָא דְּקִטְרֶת בּוֹסְמִין** ומזבח של קטורת הסמים, **דָּא לְבָר** זה מזבח העולה שהיה בחוץ, **וְדָא לְגו' וְזֶה מִזְבַּח הַקְטוֹרֶת הִיּה בַּפְּנִים.** **הָאִי מְדַבְּחָא דְּקִטְרֶת** זה מזבח הקטורת, **דְּאִיהוּ פְּנִימָאָה** שהוא מזבח הפנימי, **אֲמַאי אֲקָרִי מִזְבֵּחַ** מדוע נקרא מזבח, **וְהָא לָא דְּבָחִין בֵּיה דְּבָחִין** והרי לא זובחים בו זבחים, **וּמִזְבֵּחַ עַל דָּא אֲקָרִי** ומזבח על שם זה נקרא שזובחים ושוחטים עליו כבשים וכו'.

אֵלָא בְּגִין דְּכַטִּיל וְכַפִּית אלא נקרא מזבח היות שהקטורת מבטלת וכופה ועוקרת **לְכַמָּה סְטָרִין בִּישֵׁין** לכמה וכמה צדדים וכוחות רעים, **וּבְגִין דְּתִתְחַוָּא סְטָרָא בִּישָׁא** ומכיון שאותו צד של סטרא אחרא רעה **כַּפִּית וְלָא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה** נכפפת ונעקרת ולא יכולה לשלוט, **וְלָא לְמַהוּי קְטִיגוֹרָא** ולא להיות מקטרגת, וא"כ כל הכוחות הרעים נעקדים ע"י הקטורת, **וְעַל דָּא אֲקָרִי מִזְבֵּחַ** ועל זה נקרא מזבח הפנימי בשם מזבח. **בַּד הָוָה סֶלֶק בִּישָׁא הָוָה חָמִי** כאשר אותה סטרא אחרא רעה היה רואה (ס"א עֻמּוּדָא דְּעֶשְׁנָא) עמוד של עשן **עֶשְׁנָא דְּקִטְרֶת דְּסִלִּיק, אֲתִפְפִּיָּא** [ד] עשן של

עיונים והארות

משה. ונרמז בס"ת כי בקליפה הדינים קשים בסופם, וזמן שליטתם בלילה וע"כ אומרים לפני ערבית והוא רחום יכפר "עון" ולא "ישחית" והרבה להשיב "אפו" ולא יעיר כל "חמתו". כנגד ד' קלי' - משחית אף וחימה - הזכרים של הקלי', ועון כנגד הנקבה. וע"כ במלחמת עמלק עלו מ'שה א'הרן ח'ור ר"ת

ד. **הַקְטוֹרֶת** מעבירה כח ד' קליפות. ביחזקאל פ"א והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב ד' קליפין נוגה ענן רוח א'ש ס"ת הנחש. ועם ישראל בקשו ממשה להסיר מעליהם הקלי' הזה כדכתיב ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו וכו' ויסר מעלינו את הנח"ש, ויתפלל

הקטורת שעולה נכפפת ונכנעת וְעָרְקָה, וְלֹא יָכִיל לְקָרְבָּא כָּלִל לְמִשְׁפָּנָא ובורחת ולא יכולה להתקרב כלל למשכן שהיא השכינה. וּבִגְיִן דְּלֹא אֶתְוָבִי וְלֹא אֶתְעָרַב בְּהִהוּא חֲדוּה דְּלַעֲיָלָא ולפי שלא נזדכך הס"א ולא נתערב באותה שמחה של מעלה, בַּר קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא בְּלַחֲדוּדֵי רַק הקב"ה לבדו, וּבִגְיִן דְּחִבִּיבָא כָּל בֶּךְ ולפי שהקטורת חביבה לפני הקב"ה, לֹא קָאִים הִהוּא מִזְבֵּחַ, אֱלֹא (ד"א פְּנִימָאָה) לָגוּ לא עומד אותו מזבח של קטורת אֱלֹא בפנים. דְּהָאִי אִיהוּ מִזְבֵּחַ דְּבִרְבָּאֵן אֲשֶׁתְּכַחוּ בֵּיה שׁוּה הוּא מִזְבֵּחַ שֶׁהִבְרַכְתָּ מִצְוִיּוֹת בּוֹ, וְעַל דָּא סְתִים מַעֲיָנָא ועל זה סתום הוא מן העין ששם הברכה.

מִה בְּתִיב מִה כְּתוּב בְּאַהֲרֹן, (במדבר יז) וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמַּתִּים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה, דְּכַפִּית לִיה לְמִלְאָךְ הַמּוֹת, דְּלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה כָּלִל הִיּוֹת וּכְפָף וְהִכְנִיעַ אֶת מִלְאָךְ הַמּוֹת שְׁלֹא יוּכַל לְשַׁלוּט כָּלִל וְעִיקָר, וְלֹא לְמַעַבְדַּ דִּינָא ולא לעשות עוד דין. ואמר רשב"י סִימָנָא דָּא אֶתְמַסֵּר בִּידְנָא שְׁסִימָן זֶה נִמְסָר בִּידִינוּ, דִּי כָּכֵל אֶתְר [ה] דְּקֶאֱמָרִי בְּכוּוּנָה, וְרַעֲיוֹתָא דְּלָבָא עוֹבְדָא דְּקִטְרָת שְׁתַּמִּיד בְּכֹל מְקוֹם שְׁאוּמְרִים בְּכוּוּנָה וּבְרַצוֹן הֵלֵב מַעֲשֵׂה הַקְטוֹרֶת, דְּלֹא שְׁלֵטָא מוֹתָנָא בְּהִהוּא אֶתְר, וְלֹא יִתְוָק שְׁלֹא יִשְׁלוּט מוֹת בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וְלֹא יִהְיֶה נֶזֶק אוֹתוֹ הַמְּקוֹם, וְלֹא יִכְלִין שְׁאֵר עַמִּין לְשַׁלְטָאָה עַל הִהוּא אֶתְר ולא יכולים שאר העמים לשלוט על אותו מקום.

ח"א ק"א ע"א

רַבִּי אַחָא אָזִל לְכַפֵּר טַרְשָׁא רַבִּי אַחָא הֵלֵךְ לְכַפֵּר טַרְשָׁא בְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן הִיתָה מְגִיפָה בְּעִיר וּרְב אַחָא לֹא יָדַע עַל כֵּךְ, אֶתְא לְגַבִּי אוֹשְׁפִיזִיָּה בֹא אֲצִל מֵאַרְחוֹ, לְחִישׁוֹ עָלֶיהוּ כָּל בְּנֵי מִתָּא, אָמְרוּ נִבְרָא רַבָּא אֶתְא הָכָא נְוִיל לְגַבִּיָּה דְּבָרוּ עֲלֵיו כָּל בְּנֵי הָעִיר אָדָם גָּדוֹל בֹּא לְכָאן נֶלֶךְ אֵלֵינוּ וְנִשְׁאַל אוֹתוֹ עַל עֲנִין הַמִּגְפָּה, אָתָּו לְגַבִּיָּה, אָמְרוּ לִיה לֹא חָם עַל אוֹבְדָנָא, אָמַר לְהוֹ

עיונים והארות

מקום בעשרה אנשים. וכן היה בחאלב בזמן הרב לניאדו זצוק"ל, היתה מגפה והיו מתים והרב שלח את השמש שיתחבא מתחת לספסל ובחצות לילה יבואו מלאכים ולפני שיקרא שמות מיד יתפוס בהם ויאמר להם שהוא השליח של הרב ומגרש אותם מן העיר, והשמש פחד בתחילה ואח"כ תפס עוז ואמר להם, אמנם כבר הם הספיקו לומר כמה שמות וכו'.

ובן היה מו"ר חכם יהודה פתאי זצ"ל שכאשר שמע שהגרמני רומ'ל ימ"ש הגיע למצרים עשו מטוס באותו זמן והאדון מרקו מרדכי כהן זצ"ל שילם את הכסף, והסתובב סביב ארץ ישראל עם מניין חכמים וקראו סדר פטום הקטורת וסדר הקפות יהושע בן נון ותעצר המגפה, פלא פלאות.

משחית אף חימה. וס"ת הת"ף גימ' פלונית, נקבה של הקלי'. ולכן באה הנקבה של הקדושה שהיא מרים והכניעה אותה ותקח את הת"ף בידה. ושאר האותיות חוץ מה-ר"ת וה-ס"ת האמצעיות הם מ"שחית" אף ח"מ"ה גימט' שס"ח כנגד שס"ח סממני הקטורת שהם מכניעים הקלי' והם רמוזים בסממנים המפורטים. "נ"טף, "ש"חלת, "ח"לבנה, ר"ת נח"ש, וס"ת תפ"ה. יש כח בקטורת לבטל הקלי' הנז'. וכן תהלים גימט' תפ"ה שהוא מכוון כנגד ב' שמות "אל אלהים" מלא גימט' תפ"ה. שיש בכוחם להוציא הניצוצות מן הקלי'.

ה. הרב אברהם רפול זצוק"ל סיפר, כי בזמן שהגרמנים רצו להכנס לארץ ישראל הלכו חכמי ישיבת פורת יוסף מקובלים לארבע רוחות העיר וקראו פיטום הקטורת בכל

מִחוּ בָאוּ אֵלָיו אָמְרוּ לוֹ לֹא מֵרַחֵם אֶתְּהָ עַל אֲבִידוּתֵינוּ אָמַר לָהֶם וּמָה עֲנִין. אָמְרוּ לֵיהּ דְּאִית שְׁבַעָה יוֹמִין דְּשָׂאֲרֵי מוֹתָנָא בְּמֵאתָא וְכָל יוֹמָא אֶתְתַּקֵּף וְלֹא אֶתְבַּטַּל אָמְרוּ לוֹ שִׁישׁ שְׁבַעָה יָמִים כִּבְר שְׁשׂוּרָה הַמּוֹת בַּעִיר וְכָל יוֹם מִתְחַזֵּק וְלֹא מִתְבַּטֵּל.

אָמַר לְהוּ גִזִּיל לְבִי בְּנִשְׁתָּא וְנִתְבַּע רַחֲמֵי מִן קָדָם קְדָשָׁא בְּרִידָּה הוּא אָמַר לָהֶם נִלְךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּנְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִלִּפְנֵי הַקֹּב"ה. עַד דִּהְיוּ אֲזִילִי, אָתוּ וְאָמְרוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מִיתוּ, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי נָטוּ לְמוֹת עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהֶם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי נִפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי נוֹטִים לְמוֹת. אָמַר לְהוּ רַבִּי אַחָא לֵית עֲתָא לְקַיִּמָּא הָכִי דְשַׁעְתָּא דְחִיקָא אָמַר לָהֶם רַבִּי אַחָא אֵין עֲכָשׁוּ הַזְמָן לַעֲמוּד כִּךְ וּלְסַפֵּר מַה קוֹרָה שְׁהָרִי הַשְׁעָה דוֹחֶקֶת.

אָבֵל אֶפְרַיִשׁוּ מִנְּכוּן אַרְבַּעִין בְּנֵי נֶשָׁא מֵאַנּוּן דְּזוֹפְאִין יִתִּיר אָבֵל תִּפְרִישׁוּ מִכֶּם אַרְבַּעִים בְּנֵי אָדָם מֵאוֹתָם שְׁהֶם צְדִיקִים הָכִי גְדוּלִים שְׁבַעִיר, וְתַחֲלָקוּ אוֹתָם. עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה לְאַרְבַּעָה חוֹלְקִין וְאַנָּא עֲמֻכּוֹן עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה לְאַרְבַּעָה חֲלָקִים וְאִנִּי עִמְכֶּם, עֲשָׂרָה לְזוּוּיִיתָא דְּמֵאתָא, וְעֲשָׂרָה לְזוּוּיִיתָא דְּמֵאתָא, וְכֵן לְאַרְבַּע זְוּוּיִיתָא דְּמֵאתָא עֲשָׂרָה לְזוּיָת זֶה שֶׁל הָעִיר וְכֵן עֲשָׂרָה לְזוּיָת זֶה שֶׁל הָעִיר וְכֵן לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעִיר. וְאָמְרוּ בְּרַעֲיוֹת נַפְשָׁכוֹן עֲנִינָא דְקַטְרָת בּוֹסְמִין וְתֵאמְרוּ בְּרַצּוֹן וּבְכוֹנֶת הַלֵּב וְהַנֶּפֶשׁ עֲנִינִי קְטוֹרֶת הַסְמִים. דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִידָּה הוּא יְהִיב לְמִשָּׁה וְעֲנִינָא דְקַרְבְּנָא עֲמִיָּה שֶׁהַקֹּב"ה נָתַן רַבְּנוּ ע"ה וְעֲנִין הַקְּרַבְנוֹת אֵיתָם יָחִיד.

עֲבָדוּ בֶן תַּלְתָּ וּמִנִּין וְאֶעְבְּרוּ בְּכָל מֵאתָא לְאַרְבַּע זְוּוּיִיתָא וְהָיוּ אָמְרִין בֶּן עֲשׂוֹ כֵן שְׁלֹשׁ פַּעֲמִים וְעִבְרוּ בְּכָל הָעִיר לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ וְהָיוּ אוֹמְרִים כֵּן, לְבָתֵּר אָמַר לְהוּ גִזִּיל לְאַנּוּן דְּאוּשִׁיטוּ לְמִימַת אֶפְרַיִשׁוּ מִנִּיכּוֹ לְבִתְיָהוֹן, וְאָמְרוּ בְּרִידָּה אַח"כּ אָמַר לָהֶם נִלְךְ כַּעַת לְאוֹתָם שְׁנוּטִים לְמוֹת תִּפְרִישׁוּ מִכֶּם שִׁילְכוּ לְבִתְיָהֶם וְיֵאמְרוּ גַם שֵׁם כְּמוֹ שְׁאִמְרֵנוּ, וְכֵן תִּסְיִימוּ אֶמְרוּן אֲלֵין פְּסוּקֵיָא וְכַאֲשֶׁר אָמְרוּ אֵלּוּ הַפְּסוּקִים (בְּמִדְבָּר טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן קַח אֶת הַמִּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ וְגו' (דף קא ע"ב) וַיִּקַּח אֶהְרֹן וְגו' וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמִּתִּים וְגו'. וְכֵן עֲבָדוּ וְאֶתְבַּטַּל מִנִּיָּהוּ וְכֵן עֲשׂוּ וְהִתְבַּטְּלָה הַמַּגֵּפָה מֵהֶם.

שְׁמַעוּ הָהוּא קָלָא דְאָמַר סִתְרָא סִתְרָא קַמִּיָּתָא אוּחִילוּ לְעִילָא שְׁמַעוּ אֶת אוֹתוֹ קוֹל שְׁהִיָּה אוֹמֵר סוּד הַסּוּדוֹת מִימֵי קֶדֶם הִנְחִילוּהוּ לַמַּעֲלָה, הַכּוֹנֶה הוּא הַסּוּד שֶׁנָּתַן הַס"מ לְמֹשֶׁה רַבְּנוּ כְּשֶׁעָלָה לְמֹרֹם דְּהָא דִּינָא דְשִׁמְיָא לָא אֲשָׁרִי הָכָא דְהָא יָדְעִי לְבַטְלָא לֵיהּ שְׁהָרִי דִּין הַשְּׁמִים לֹא שׁוּרָה כֵּאֵן שְׁהָרִי יָדְעוּ לְבַטֵּל אוֹתוֹ. חָלַשׁ לִבִּיהּ דְּרַבִּי אַחָא, אֲדַמּוּדָּה חֲלַשׁ לְבוֹ שֶׁל רַבִּי אַחָא יֶשֶׁן רַבִּי אַחָא, שְׁמַע דְּאָמְרֵי לֵיהּ, כִּד עֲבַדְתָּ דָּא עֲבִיד דָּא שְׁמַע שְׁאוֹמְרִים לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ מַעֲשֶׂה זֶה עָשֵׂה ג"כ

מעשה זה, ויל ואימא לון דיהורון בתשובה דחייבין אנון קמאי והוא לך ותאמר להם שיחזרו בתשובה שחוטאים הם לפני. קם ואחזר להו בתשובה שלימתא התעורר והלך אצלם והחזיר אותם בתשובה שלימה, וקבילו עליהו דלא יתבטלון מאורייתא לעלם וקבלו עליהם שלא יתבטלו מהתורה לעולם, ואחליפו שמה דקרתא וקארון לה והחליפו את שם העיר וקראו לה מאתא מחסיא.

מאמרי הפרשה

"כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם" (ל, יב)

ששים רבוא נשמות ישראל יונקים משישים ריבוא אותיות

הבעל שם טוב (כתר שם טוב ח"ב ד"ה שנו חכמים, וכן כתב בספר גבול בנימין ח"א דרוש נד ד"ה אלה הדברים, וכן כתב ברכת מועדים ח"א על ד' פרשיות) אומר על הפסוק הזה: כי תשא את ראש - "ראש" - ראשי תיבות: ששים רבוא אותיות.

והכוונה היא, למה שכתבו הקדמונים, כי יש ששים ריבוא [600 אלף] אותיות בתורה. [אגב, כבר העירו המפרשים שבסיכום האותיות שבתורה, לא תמצא שש מאות אלף אותיות, אלא רק מעט יותר 300 אלף דהיינו שלושים ריבוא. והגאון חיד"א (מדבר קדמות מערכת י סימן ו) מביא תירוצ' לזה, שיש אותיות שנחלקות לעוד אותיות, למשל, אות א' נחלקת לג' אותיות, י' ו' י', אות ש' נחלקת לג' ווי"ן, אות מ' נחלקת לאות כ' ואות ו', וכן על זה הדרך, וכתב שאם תעמוד על חשבון זה, תמצא ששים רבוא אותיות].

ופירוש הפסוק לפי מה שאומר הבעל שם טוב, כי תשא את "ראש", היינו "כי תשא [-תספור ותמנה] את ששים ריבוא אותיות", וצריך להבין הרי משה ספר אנשים ולא אותיות?

וההסבר בזה הוא, שהשישים ריבוא אותיות שיש בתורה, הם כנגד ששים ריבוא נשמות שיש בעם ישראל [ואמנם יש הרבה יותר יהודים בעולם, אך כבר כתבו בספרים הקדושים, שיש שישים ריבוא שורשים של נשמות, המתחלקות לכמה ענפים], ולכן ששים ריבוא אותיות רמזות במילה "ישראל", שהיא ראשי תיבות יש שישים ריבוא אותיות לתורה. וכל נשמה יונקת הארתה מאות מסויימת בתורה, כי ישראל ואורייתא חד הוא, אלא שתלוי מאיזו אות זוכה כל נשמה לינק מהתורה, יש שזוכה לינק משם הוי"ה ב"ה, או מאותיות אברהם יצחק יעקב וכו', אמנם יש שיונק ח"ו מאותיות שכם בן חמור, וכל אחד לפי מעשיו.

ולכן צריך האדם לזוהר מאוד שלא יפגע בחבירו, שהרי אם אות אחת נוגעת בחברתה, הספר תורה פסול, וכל שכן אם חסרה אות אחת, כלומר אם חסרה נשמה אחת מעם ישראל שאינה יונקת מאותה האות, אם כן אין הספר תורה שלם, כי כולם צריכים להיות בספר תורה תחת כנפי השכינה.

ועל פי רעיון זה, פירש האדמו"ר רבי שלמה הכהן מרדומסק (תפארת שלמה פרשת שמות) את הפסוק בתהלים "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (קיט, יח) ש"נפלאות" - רומז למילים "נפלה אות", והכוונה היא, שדוד המלך רצה שכל ישראל יהיו תחת כנפי השכינה, ולכן אמר: "רבונו של עולם פתח את עיני ואראה היכן 'נפלה-אות' מהתורה", כלומר היכן נפלה נשמה אחת מישראל, כדי שאחזיר את אותה האות - הנשמה - בתשובה, ותכנס שוב בתוך התורה הקדושה תחת כנפי השכינה.

וזה הכוונה כאן כי תשא את "ראש" - ששים ריבוא אותיות, רוצה לומר אם תמנה ששים רבוא אותיות התורה, תמצא כי: "בני ישראל לפקודיהם" - חשבון של זה כחשבון של זה.

ולכן צריך לדאוג שכולם מקיימים את התורה, וכולם קשורים לתורה ויונקים ממנה כל אחד מהאות השייכת לו, שלא תפול אפילו אות אחת ח"ו מהתורה, אלא כולם יחד באהבה כלולים בה.

על ידי תרי"ג מצוות יש לישראל הרמת ראש

"כי תשא את ראש בני ישראל" - ראשי תיבות גימטריא תרי"ג (דבש לפי ערך ב סימן כו), ורמוז בזה, שעל ידי שישראל מקיימים תרי"ג מצוות, תהיה להם "כי תשא" דהיינו הרמת ראש על עשיו, ולא יוכל לשלוט עליהם (ליקוטים מפרדס רמז אות א). כי ראש הוא בחינת חב"ד - המוחין, ועל ידי המצוות ממשיכים אורות וחב"ד על עם ישראל.

"ראש בני ישראל" היא השכינה

"ראש בני ישראל" - היא השכינה, שכאשר נרצה לישא אותה להקים אותה מעפר, נקיים "לפקודיהם" - דהיינו, על ידי פקודי ה', המצוות ומעשים טובים שיכונו לשם יחוד קודשא בריך הוא.

אבל קודם כל צריך לעשות תשובה, וזה מה שכתוב: "ונתנו איש כפר" - "כפר" גימטריא "יצר" דהיינו יצר הרע, "כופר נפשו" - כפרה ותשובה על נפשו, ואז "לא יהיה בהם נגף" - "נגף" גימטריא 'סמאל' עם ב' כוללים. (ליקוטים מפרדס סוד אות א בשם המקובלים, עם תוספות)

משה עומד בפתח האוהל ובת קול אומרת "כך אנשים יש כאן"

הקשו רבותינו ז"ל, כיצד יכול משה לפקוד אותם, והרי אינו דרך ארץ שילך לתוך כל אהל ואהל מישראל, שאפשר אשה אחת שאינה צנועה או ראשה פרוץ? והשיבו על זה רבותינו ז"ל, שמשה היה עומד בפתח האהל, ובת קול אומרת כך וכך נפשות יש באהל הזה. (כסא רחמים, מלמד)

ראשי תיבות של י"ב השבטים כמניין בני ישראל

אמרו רבותינו ז"ל (ילקוט שמעוני תחילת הפרשה ומדרש תנחומא סי' ה) כאשר אמר הקב"ה למשה, לך מנה את ישראל, אמר משה לפני הקב"ה, כתיב "והיה זרעך כעפר הארץ" וכתוב "והיה מספר בני ישראל כחול הים", ואתה אומר לך מנה את ישראל? איני יכול לעמוד על מנינם! אמר לו הקב"ה: משה, ספור "ראש" בני ישראל, רצונו לומר תפקוד ראשי תיבות של י"ב שבטים, וכמה שיעלה, כך הוא מספרם.

ובאמת סכום ראשי תיבות ראובן שמעון יהודה יששכר זבולון דן נפתלי גד אשר יוסף בנימין עולה תקצ"ז (597), דהיינו תקצ"ז אלפים. [ושבט לוי לא נפקדו בתוך בני ישראל, לפיכך לא מונים את האות ל' בתוך החשבון, וזה שאומר הכתוב "אך את מטה לוי לא תפקוד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל"]. וישראל היו שש מאות אלף [חוץ משבט לוי], ובעגל נפלו כשלושת אלפים איש, נשארו אם כן תקצ"ז אלפים, וזה פירוש הכתוב "כי תשא את ראש" - 'ראש' דייקא, דהינו ראשי התיבות. (כסא רחמים, מלמד)

מחצית השקל בזמן הזה פועלת לבטל הקליפות

אמרו בגמרא (בבא בתרא י'): אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם כמה תרום קרנם של ישראל? אמר לו הקב"ה: ב"כי תשא", דהיינו, בפרשת כי תשא.

ויש לפרש, דהיינו במצות שקלים [האמורה בתחילת כי תשא], שישראל נותנים בכל שנה ושנה עד ביאת המשיח, ואפילו בזמן שאין בית המקדש קיים, יכניעו את הקליפות על ידי השקלים, וזה רמז במילה "שקלים" ראשי תיבות שוברים קליפות למעלה יצלו ממקטרגים, מפני ששרו של עמלק עומד בכל שנה ושנה לקטרג עליהם, כמו שאומר בעל ההגדה של פסח "בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", והלשון "עומדים עלינו", רומז שמי שבא לכלותינו עומד מעלינו, דהיינו בשמים ממעל, והקב"ה מצילנו מידם, "מידם" עם הכולל גימטריא "המן", שרומז לשרו של עמלק, ולכן קודם קריאת המגילה לפני תפילת מנחה, חייבים ליתן מחצית השקל, וכך יתבטלו הקליפות.

עוד רמז והוא כי "שקל" גימטריא "נפש", וזה מה שכתוב כאן איש כפר "נפשו" הכוונה לשקל שלו, לה' - לפני ה', שבזכות השקל תהא נפשו לפני ה'.

עוד רמז "כפר" גימטריא "יצר", "בפקוד" אותם, לשון יזכר ופקד, שבזכות הכפר יכניע את היצר בזמן פקידתם, ולא יהיה בהם "נגף", "נגף" עם הכולל גימטריא סמא"ל עם הכולל והכולל, שלא יכול לקטרג בזכות שקלים, וכן "שקלים" גימטריא ת"ף, גימטריא "לילית" [הנקבה של הקלי'] שעל ידי השקלים מכניעים הס"מ וכל חיילותיו, וכן "שקל" בא"ת ב"ש הוא "טוב", ועל ידי זה יעמוד יצר הטוב ומלאך טוב ולא רע.

ולמה דוקא 'מחצית' השקל? מפני שנאמר (משלי י ב) "וצדקה תציל ממות", ו"מחצית" אותיות מ"ת ח"י, והאות האמצעית היא אות צ' דהיינו צ'דקה, והאותיות הקרובות לצ' הם "חי" והרחוקות הם "מת" שהצדקה מרחיקה את המוות. וכל שכן צדקה של מצוות שקלים שהיא מצוה מן התורה, ושקולה כנגד כת"ר מצוות [תרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן], כי תשא את ראש ר"ת כת"ר א', ר"ל כתר א'חד, וזה הרמז מבין עשרים שנה ומעלה יתן ולא פחות מבין עשרים, רצונו לומר "עשרים" גימטריא "כתר", וכנסת ישראל תשא ראשה מעפרא כמו שכתוב "התנערי מעפר קומי" ויש לה הרמת הראש, רא"ש נוטריקון רצון אביו שבשמים, והקב"ה נותן לו ברכה.

"ונתנו" איש כפר נפשו, נרמז בזה תפלה וצדקה ביחד, "ונתנו" עם האותיות [היינו אותיות השורש "נתן"] גימטריא "תפלה". "איש" נוטריקון אמן יהא שמיה שעניית אמנים תחבר שם י"ה בו"ה, וגם בצדקה בצדקה מתחברות ד' אותיות הוי"ה, שיו"ד היא הפרוטה, ה' חמש אצבעות הנותן, ו' זרוע הנותן, ה' אחרונה חמש אצבעות של עני. ועל ידי שנותן צדקה לעני, עושה שלום בין העני ובין קונו, ואין לעני תלונה על הקב"ה שיש לו לאכול. וזה מה שכתוב כי "תשא" נוטריקון "אם שלום תענך ופתחה לך" (דברים כ, יא), שעל ידי שפותח את ידו לצדקה, עושה שלום, ועוד שנרמז שם הוי"ה במעשה הצדקה כמו שביארנו, וזהו שנאמר "והיה אם שלום תענך", וכתוב (ישעיה לב, יז) "והיה מעשה הצדקה שלום". [וכך אומר התנא באבות (ב, ז) "מרבה צדקה מרבה שלום"]. ושכרו הוא ש"נגף" יהפוך ל"גפן", כמ"ש אשתך כגפן פוריה בירכתי "ביתך" דייקא, שלא תהיה עניה שחוזרת על הפתחים אלא יושבת בירכתי ביתה. (כסא רחמים, מלמד)

יסודות האמונה רמוזים במילת "תשא"

אומר בעל העיקרים (ספר העיקרים מאמר א פרק ד) כל האמונה בנויה ומושתתת על שלושה עיקרים שצריך האדם לדעת: דבר ראשון: אחדות ה' - שהקב"ה יחיד ומיוחד, ואין בורא אחר אלא הכל מידו. עיקר שני: תורה מן השמיים - שאפילו מי שאומר שהתורה אמת, אבל לא מן השמים, הרי זה כופר בתורה. ודבר שלישי: שכר ועונש - שה' משלם שכר טוב על המצוות ומעניש על העבירות ולא יאמר שלהקב"ה לא איכפת ממעשיו.

ואומר בעל העיקרים (שם) שלכן בראש השנה במוסף ישנן שלש ברכות נוספות: "מלכויות זכרונות ושופרות", שהם לחזק וליטע בקרבנו את שלושת יסודות האמונה באופן זה: מלכויות - כנגד אחדות ה', שהקב"ה מולך על כל הארץ והוא יחיד בעולם. "זכרונות" - כנגד שכר ועונש, שהקב"ה זוכר כל מפעל האדם ונותן לו שכרו. "שופרות" - כנגד תורה מן השמיים, שהתורה ניתנה בקול שופר וכמו שכתוב (שמות יט, יט) "ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד משה דבר והאליהם יענו בקול".

ויש לומר ששלושה יסודות אלו רמוזות במילה "תשא": ת' - תורה משמיים, ש' - שכר ועונש, א' - אחדות ה'.

ג' מצוות עקריות הרמוזות במילת "תשא"

עוד יש לומר שבמילה "תשא" רמוזות שלושת המצוות העיקריות, "תשא" ראשי תיבות: אמונה, תורה, שבת, וכמו שאמרו חז"ל (שמות רבה פרשה כה סימן יב) "שקולה שבת כנגד כל המצוות". ואדם שרוצה להיות יהודי שלם צריך שיהיו כנגד פניו שלושת המצוות האלו, תורה שבת אמונה (ע"פ אמרי חיים ח"א פרשת מקץ).

אמרו בגמרא (בבא בתרא י:): אמר משה לפני הקב"ה: רבוננו של עולם במה תרום קרנם של ישראל [אחרי חטא העגל]? אמר לו הקב"ה: ב"כי תשא". ויש לפרש שהכוונה שתרום קרנם כאשר ישמרו על היסודות האלה "תורה שבת ואמונה", אז הקב"ה יתן להם סליחה וכפרה. (רבנו יהודה מועלם)

מי שמוסר עצמו לכלל ישראל ראוי להיות מנהיג

דורשי רשומות דורשים כך: "כי תשא את ראש בני ישראל" - כי תבוא למנות ראש ומנהיג לבני ישראל. "לפקודיהם, ונתנו איש כופר נפשו" - תמנה רק את זה שמוכן לתת את עצמו ככופר נפש, ולמסור את נפשו בעבור כלל ישראל.

ולכן צריכים גדולי ישראל לקבל על עצמם ענייני הצבור העומדים ברומו של עולם וגם דאגת כל פרט מישראל, ובזמן שינשאו ויתרוממו נשיאי ישראל שהם חכמי וצדיקי האומה, אז "לפקודיהם" שצריכים גדולי ישראל לקבל על עצמם ענייני ציבור העומדים ברומו של עולם גם דאגת כל פרט מישראל, וזהו לפקודיהם - במספר כל אחד ואחד.

ורבות הזהיר על כך הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל שצריכים הרבנים לישא בעול הפרט לסייע ליתומים ואלמנות ושאר נצרכים. (טעם ודעת)

העונה אמן בכל כוחו קורעין לו גזר דינו

"ונתנו איש כופר נפשו להשם" - 'איש' נוטריקון: "אמן יהא שמיה", וזה "כופר נפשו להשם" כי כל העונה אמן בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו, ואפילו יש בו שמץ עבודה זרה, מוחלין לו (שבת קיט:).

ועל פי זה אפשר להסביר את דברי הגמרא (בבא בתרא י:): "אמר רבי אבהו, אמר משה לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, במה תרום קרן ישראל, אמר לו, בכי תשא". ויש לרמוז, "בכי תשא" נוטריקון: "בכל כוחכם תענו אמן יהא שמיה". ומשה רבנו שאל, במה תרום קרן ישראל כשהיו צריכין הרמת ראש, דהיינו כשיחטאו חס ושלום, מה תקנתם? אמר לו הקב"ה, "בכי תשא" הרומז לעניינת "אמן יהא שמיה", שכל העונה אמן בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו, ומוחלין על כל עונותיו.

על ידי שמתרחק מן השקר מאריך ימים

"תשא" - ראשי תיבות הפסוק (משלי יב, יט) "שפת אמת תכון לעד" - שעל ידי שמתרחק מן השקר ודבק באמת אז מאריך ימים, וזהו "תשא" - מלשון התרוממות.

"זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֵבֶר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַה'" (ל, יג)

שמירת שבת מכפרת על חטא העגל

חז"ל (ירושלמי שקלים ט:): מגלים לנו, שמצוות "מחצית השקל" באה לכפר על חטא העגל: "לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל... רבי יוחנן בן זכאי אומר, לפי שעברו על עשרת הדברות יהיה נותן כל אחד ואחד עשרה גרה".

השל"ה (אות ו' ובפרשת ויקהל אות ט"ו) הקדוש מוסיף, שגם מצוות השבת היא כפרה ותיקון לחטא העגל, שהרי בתחילת פרשת ויקהל נצטוו ישראל אחרי חטא העגל על שמירת השבת, כי שמירת השבת היא כפרה על מה שחטאו בעגל. ומבאר הטעם לכך על פי מה ששינינו בגמרא (שבת קיח:): "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו".

בעל חידושי הרי"ם בספרו "ספר הזכות" כותב, ששמירת השבת רמוזה בפסוק: "כי תשא את ראש בני ישראל". כיצד? הנה אם "מנשאים" את אותיות "ראש", לאותיות שלאחריהן, מקבלים את האותיות "שבת" [לפי הסדר], כי אחרי האות ר' באה האות ש', אחרי א' באה ב', ואחרי ש' באה ת', הרי אותיות "שבת".

נמצינו למדים, כי מצוות מחצית השקל היא רמז על שבת קודש, ואם נצרף לכך מה שמבואר בירושלמי כי מחצית השקל הוא כפרה על חטא העגל, הרי נרמז כאן ששמירת שבת כרוכה במצוות מחצית השקל כי שתיהן באות ככפרה על חטא העגל.

מדוע דוקא שבת מכפרת על חטא העגל

הבני יששכר (שבתות מאמר א סימן י') כותב הסבר נפלא מדוע דוקא שמירת השבת מכפרת על חטא העגל: חז"ל (שבת קיח:): אומרים: "אם שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון, שנאמר (שמות טז, כז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט, וכתוב בתריה (שם יז, ח) ויבא עמלק". וצריך להבין את הקשר בין שמירת השבת דוקא, לבין שליטת אומות העולם בישראל?

אומות העולם מתחלקות לשני חלקים

ויש לבאר זאת, על פי דברי המגלה עמוקות (פרשת לך לך דף טז). על "ברית בין הבתרים", שעניין בתרי הבהמות שהיה שם, רומז לשבעים אומות, כי שבעים האומות נחלקות לשני חלקים, ל"ה אומות הם משמאל של הקדושה, ושרו של עשו הוא סמא"ל ממונה ועומד עליהם, ולעומת זה ישנם ל"ה אומות מימין של הקדושה, ושרו של ישמעאל הוא רה"ב ממונה ועומד עליהם. נמצא לפי זה כי שבעים אומות הם אל"ה מול אל"ה, כלומר ל"ה אומות מימין עם השר העומד עליהם [סך הכל ל"ו דהיינו "אלה"], וכן ל"ה אומות משמאל עם השר העומד עליהם, וישראל עם קודש נמצאים בתוך באמצע בין שני "אלה".

וזהו רמז הכתוב בברית בין הבתרים (בראשית טו, י): "ויקח לו את כל אלה ויבחר אותם בתוך", ויקח לו את כל אלה - הם שתי פעמים אל"ה של שבעים אומות, ויבחר אותם בתוך, שביתר אותם לשני חלקים והכניס את ישראל בתוך בין שניהם. וזהו גם כן רמז בפסוק (תהלים כ, כח): "אלה ברכב ואלה בסוסים", היינו אלה מול אלה שהם שבעים אומות, "ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר".

ומסביר המגלה עמוקות, כי ישמעאל נולד מצד הזוהמא של אברהם בעל החד, הנה הוא חסד מצד הקליפה שהיא קליפת חמור, ועשו נולד מצד הזוהמא של יצחק בעל הגבורה, והרי הוא גבורה מצד הקליפה קליפת שור. והנה שתי קליפות הללו עשו וישמעאל הן קליפות קשות הממונות על שבעים אומות העולם, כי שרו של עשו ממונה ועומד על ל"ה אומות שהם מצד שמאל גבורה דקליפה, ושרו של ישמעאל ממונה על ל"ה אומות מצד ימין חסד דקליפה, ולכן אסרה תורה לחברם יחד: "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", כי יש סכנה גדולה לחבר שני כוחות הללו, שהם שורש הטומאה של שבעים שרי אומות העולם.

בשבת יש כח לבטל כח האומות

ומוסיף המגלה עמוקות, שקדושת השבת בכוחה לבטל קליפות ישמעאל ועשו, ואומר בזה דבר פלא, כי מטעם זה יום המנוחה של ישראל עם קודש הוא בשבת קודש, ואילו להבדיל אלף הבדלות יום חגם של הישמעאלים הוא ביום שישי, שהוא צד ימין של שבת קודש, ויום חגם של בני עשו - אדום הוא ביום ראשון, שהוא צד שמאל של הקדושה, וישראל שהם באמצע ניתן להם למורשה יום שבת קודש. וזהו שכתוב (ויקרא כב, לב): "ונקדשתי בתוך בני ישראל" - קדושת השבת היא "בתוך" דייקא, כי בני ישראל נמצאים באמצע בין עשו וישמעאל.

ומוסיף ה"בני יששכר" על כך רמז נאה: כתוב (בראשית כח, ט), "וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל לו לאשה" ואמרו על זה בגמרא (ב"ק צב:), "לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו". ומפרש המגלה עמוקות (על ואתחנן אופן מ) כי קליפת עשו נקראת "עורב" וקליפת ישמעאל נקראת "זרזיר", והתחברו יחד כי הם בני מין אחד להילחם כנגד הקדושה. ואמר הבני יששכר: שב"ת בגימטריא זרזיר"ר עור"ב, ללמדנו ששבת בקדושתה מבטלת את שתי הקליפות של עשו וישמעאל.

ולפי הדברים הנפלאים הללו יש להסביר את דברי נעים זמירות ישראל במזמור צ"ב: "מזמור שיר ליום השבת", המבוסס כל כולו בשבח קדושת יום השבת: "כי הנה אויבך ה' כי הנה אויבך יאבדו יתפרדו כל פועלי און" (פס' י). ויש לדקדק במה שבחר להכפיל לשונו להזכיר פעמיים: "כי הנה אויבך" - "כי הנה אויבך ה' כי הנה אויבך יאבדו", והיה יכול לומר בקיצור: "כי הנה אויבך ה' יאבדו".

אך לפי האמור יש לומר, כי דוד המלך רמז בכך, על הכוח הגדול של קדושת שבת להפריד בין שתי בחינות של אויבי ה', ל"ה אויבים מימין שתחת קליפת ישמעאל, ול"ה אויבים משמאל שתחת קליפת עשו, ולכן נכפלה מילת "אויבך" לרמז על שניהם.

ויתרה מכך, זהו מרומז במילות הפסוק: "כי הנה אויבך השם", כי הנה אויבך יי ראשי תיבות בגימטריא ל"ו דהיינו ל"ה אומות עם השר שלהם, וכן המשך הפסוק: כי הנה אויבך יאבדו, ראשי תיבות גם כן בגימטריא ל"ו, ועל שניהם יחד אמר: "יתפרדו כל פועלי און", בכוח שבת העומדת בתוך ביניהם הם נפרדים ומתבטלים.

נמצאנו למדים, כי קדושת שבת מבטלת קליפות ישמעאל ועשו, שהם ממונים על שבעים האומות, וזהו הביאור במה שאמרו חז"ל: "אם שמרו ישראל שבת ראשונה - לא שלטה בהן אומה ולשון". כי אם היו שומרים את השבת

הראשונה, היו מבטלים את קליפות עשו וישמעאל שמצד שמאל וימין של שבת קודש, שהם השורש של כל השבועים אומות, ושוב לא היתה כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין מדוע שמירת שבת היא כפרה על חטא העגל, כי בחטא העגל התחברו שני כוחות הטומאה של עשו קליפת שור וישמעאל קליפת חמור, שהרי מטעם זה יצא העגל בצורת חצי שור וחצי חמור (כן מפורש בווהר דף קצב ע"ב). אולם על ידי שמירת שבת הרי אנו מפרידים בין שני כוחות הטומאה, בין ישמעאל קליפת חמור מימין ובין עשו קליפת שור משמאל, ובכך יש תיקון נפלא לחטא העגל כי יתפרדו כל פועלי און.

"זֶה יִתֵּנוּ כָּל הָעֵבֶר עַל הַפְּקָדִים מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַה'" (ל, יג)

מעשה נורא במחצית השקל ששרד מזמן בית המקדש

מעשה נורא (הובא בתחילת ספר דברי מהרי"א תולדות המחבר עמ' י' בהערה) שאירע שהתאספו כל גדולי מדינת אונגארן בעיר הבירה פעסט, כדי לישא וליתן לטובת הרמת קרן התורה והדת, וגם הגה"ק בעל כתב סופר זצ"ל היה ביניהם. ויהי כטוב לבם באמצע הסעודה, הוציא הכתב סופר זצ"ל מכיסו מטבע ישן נוסן, והראה למסובים שזה אוצר נחמד לו, והוא שקל הקודש מזמן המקדש, שיש לו מעזבון אביו הגאון הקדוש החתם סופר זצ"ל. והיו שם כמאה וחמישים רבנים, וכל אחד ואחד רצה לראותה, ומסרו את המטבע מיד ליד.

אדה"כ והכי תוך כדי שהמטבע אצל הנוכחים, והנה נעלמה המטבע ואיננה, וחפשוה ולא מצאוה, ונתהווה שם רעש גדול.

והוסכם בין כל הנוכחים, שיחפשו בכיס של כל אחד ואחד, והגם כי לא נאה ולא יאה הדבר לעשות כן, אמנם ההכרח לא יגונה, כי לא היתה לפנייהם ברירה אחרת. אך לפתע עמד הגאון הקדוש רבי יהודה אסאד מסערדאהעלי זצ"ל, והכריז שבשום אופן לא יניח לחפש אצלו! ועל ידי זה נתבטלו החיפושים אצל כולם כי כבר לא היה בזה תכלית.

אמנם רבים תמהו עליו והיה הדבר כפליאה נשגבה בעיניהם, למה הוא מסרב שיחפשו אצלו? הלא דבר הוא, שהוא נותן מקום לחשוד בו חלילה. והנה לאחר כמה שעות נכנסה המשרתת והביאה את המטבע שמצאה בין הקערות, ושמחו כולם על הבשורה הטובה.

ואז פנו אל הגאון הקדוש מהר"י אסאד זצ"ל ושאלוהו, מדוע הוא סירב ולא רצה שיחפשו אצלו, הלא איגלאי מילתא למפרע שלא היה לו ממה לפחד. ואז מהר"י אסאד בתגובה, הוציא מכיסו מטבע כזו ממש, והסביר, כי גם ברשותו ישנה מטבע כזו, אך לא רצה מקודם להראותה, כיון שעל ידי זה היה מקטין את גודל התפעלותם של הנאספים, בראותם כי לא רק להכתב סופר לבדו יש מטבע כזה, אלא גם לאחרים. [ורואים כאן את גדלותו של מהרי"א שהסכים שיחשדוהו כגנב ובלבד שלא יתבייש הכתב סופר].

"הָעֹשִׁיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדֹּל לֹא יִמְעִיט מִמַּחְצִית הַשֶּׁקֶל לָתֵת אֶת תְּרוּמַת ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיכֶם" (ל, טו)

מעשה נורא עם רבי יהונתן אייבשיץ

המגיד הירושלמי הנודע הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון זיע"א אמר פעם בדרשתו (הובא בספר לב שלום): ידוע מה שפירשו המפרשים, ש"העשיר לא ירבה" בממונו כל כך למצוה, עד שלא ישאר לזולתו להשתתף בה, [והדל לא ימעיט בטענה שאין לו, כי המצוה צריכה להתחלק בין כולם, כדי שיוכו בה הכלל, ולא רק הפרט, ולכן כל אחד ואחד צריך להשתתף בה כפי יכולתו]. ואם חלילה העשיר חוטף לעצמו את כל המצוה ואינו מניח מקום לזולתו להתגדר בו, אזי טורפין לו את מצוותו על פניו, וכמו שנראה במעשה הנשגב שהיה עם הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א:

בעת נישואיו של רבי יהונתן, הבטיח לו חותנו - שהיה נגיד - נדוניא של שלושת אלפים זהובים, כדי שיוכל לשבת באהלה של תורה ללא מפריעים. ואכן כך ישב לו רבי יהונתן על התורה ועל העבודה עבודת ה', יומם ולילה עם החברותא שלו, בקדושה ובטהרה.

אולם, כאשר הקדושה מתפשטת, הטומאה אינה סובלתה, ותיכף באה ללחום כנגדה, וגם כאן, קדושתו וטהרתו של רבי יהונתן אשר השפיעו על כל סביבתו, הפריעו לכת הטומאה, ונסתובב העניין שהחליטו הגויים להקים "בית תיפלה" שלהם בדוקא על יד בית מדרשו של רבי יהונתן.

החלטה זו כמובן הרעיושה את ליבות כל המתפללים ואת הלומדים שם בבית המדרש, והיה אחד שלא היה יכול להתאפק. היה זה החברותא של ר' יהונתן, אשר ראה כמה מפריע הדבר לר' יהונתן, ולפיכך לבש קנאות, קם ועשה מעשה: בחצות הלילה, בחסות העלטה - עלה לגג "בית התיפלה", וניתן את הצלם שניצב שם...

אך דא עקא, הגויים ידעו שחמתם של יהודים עלתה למעלה ראש, והבינו שבמוקדם או במאוחר יקום אי מי מהיהודים ויעשה מעשה, ואשר לכן החביאו שומרים ב"בית התיפלה", וכאשר עלה החברותא של ר' יהונתן אל הגג וניתן את הצלם, מיד נתפס בידי השוטרים, ומאותו יום, נעלם. כל הקהילה היהודית החלה מיד לחפש אחריו, אך העלו חרס בידם, ולא מצאו אפילו קצה חוט שיוכל ללמד היכן הוא ומה נעשה איתו.

כך נמשכו החיפושים, עד שבאחד הימים בא שומר "בית התיפלה" לאחד מפרנסי הקהל, וסיפר לו דברים כהווייתם, איך שתפסו את אותו יהודי בעת שעלה אל הגג ושבר את הצלם, ואמר שכבר נשפט הוא על ידי הכמורה, ונידון לשריפה.

השומר הוסיף וסיפר, שהיהודי נמצא במקום סתר בתוך "בית התיפלה", וכי הוא יודע היכן הוא, ולפיכך הצעה בפיו: הוא מסכים להבריחו ממקום מסתורו אל החופש, אך תמורת זאת הוא דורש שלושת אלפי זהובים, אפילו לא זהוב אחד פחות!!

אנשי הקהילה ששמעו את הסכום, נרתעו מעט, אבל מה לא עושים כדי לפדות יהודי מבין הגויים? ובפרט שמדובר בתלמיד חכם, וידוע שנגמר דינו לשריפה!! מיד יצאו היהודים לאסוף תרומות בכדי לשחררו.

כשהגיעה השמועה לרבי יהונתן, חשש מאוד פן יועבר חברו ממקומו קודם שיאסף הסכום הגדול, או שבינתיים כבר יציאוהו להורג, מה עשה? נכנס אל ביתו, לקח את כל הנדוניא שהיתה לו - שלושת אלפי זהובים, הלך לשומר ומסר לו את הכסף, ואכן השומר הבריח את היהודי למקום מבטחים.

מכיון שהדבר נעשה בחשאיות גדולה - לא ידע איש מהנעשה, המתרימים המשיכו במלאכתם, אך כאשר באו אל רבי יהונתן לתת בידו את סכום הכסף שהצליחו לאסוף, אמר להם רבי יהונתן: כבר אין צורך, אני בעצמי נתתי את כל הכסף, השבוי כבר נפדה ושוחרר, ואין צורך בכסף שנאסף.

מששמעו הגבאים שר' יהונתן נתן את כל הסכום, טענו כלפיו שיקח לכל הפחות את מה שהם כבר אספו עד עתה, אף על פי שאין זה אלא חלק קטן מהסכום, באמרו: "גם אנו - בני הקהילה - חפצים לקחת חלק במצוה הגדולה של פדיון שבויים!!". אך רבי יהונתן השיב שהוא כבר נתן מה שנתן, ואין הוא רוצה לקחת ממון אחרים.

הגבאים יצאו את ביתו בעצב על כך שלא זכו הם והתורמים להשתתף במצוה רבה זו של פדיון שבויים, ובפרט כאשר היה מדובר בשבוי ת"ח גדול כזה, אך אם הרב פסק כפי שפסק, מה הם יכולים לעשות?!

עבר זמן מה, ור' יהונתן מתחיל לחשוב מה יקרה כאשר אשתו תגלה שאת כל הנדוניא שנתן אביה, הוא מסר למצוות פדיון שבויים... הלא ודאי תקצוף היא עד מאד, והוא לא יוכל לרצותה, שכן אין מרצין לאדם בשעת כעסו!

מה עשה? גמלה בליבו החלטה לנסוע מביתו לכמה ימים, כדי שעד שיחזור, מן הסתם תגלה אשתו את חסרון הכסף, וכבר תספיק להירגע, ואז - כשישוב - יוכל לרצותה ולהסביר לה את חשיבותה של מצות פדיון שבויים, ואת הסיבות שמחמתן החליט לתת את כל הסכום ולא להמתין עד שיאספו התרומות מכל בני העיר.

בינתיים התגלה דבר הבריחה, הכמרים גילו שהנידון למוות נמלט, ומהר הבינו שידו של השומר היתה במעל, והוא זה שהבריח את היהודי אל מחוץ לכלאו, וברוב זעמם החליטו אנשי הכמורה לעשות לשומר את מה שזממו לעשות ליהודי.

השומר, שהבין שטבעת החנק הולכת ומתהדקת סביב צוארו, החליט שעליו למהר ולברוח מהר ככל האפשר, אך מכיון שהיה שומר ותיק בכנסייה במשך עשרות שנים, והספיק במרוצת הזמן לגנוב הרבה כסף ויהלומים מרכוש "בית התיפלה", לא ידע מה יעשה עתה בכל רכושו הרב... הרי לא יוכל לסחוב את כל רכושו...

בצר לו הלך ולקח את כל רכושו, כסף זהב ויהלומים, ושלושת אלפי הזהובים שקיבל זה עתה, הכניס הכל לחבית אחת, נכנס לביתו של ר' יהונתן, ושאל את אשתו: איפה האיש?

האשה ענתה שהוא לא יהיה בבית כמה ימים, השומר פחד להשתהות אף לרגע, ובלית ברירה עמד וסיפר לה כל מה שקרה, ושעליו למהר עתה ולהימלט על נפשו, ואמר: "אינני מוכן בשום אופן להשאיר את רכושי לכמרים שרוצים להרוג אותי!! לא ולא! לא אשאיר להם מאומה מכל זה!"

וכאן התחיל להרעיף שבחים על ראשו של ר' יהונתן, והמשיך: "גיליתי יהודי אציל כזה - המוכן לתת מכספו שלושת אלפי זהובים בשביל להציל את חברו! אני בטוח שהוא אדם ישר ונאמן, ולפיכך: דבר ראשון - אני מחזיר לכם במתנה את שלושת אלפי הזהובים שנתן לי בעלך, ומלבד זאת - אני מפקיד בידכם את כל שאר רכושי שנמצא בחבית הזו, והיה אם אחזור בשלום - בודאי יחזיר לי בעלך הצדיק את כל הסכום, ואם לא - אזי מעדיף אני שישאר כל הכסף אצל אדם כמותו, אשר לבטח יידע לעשות בכסף דברים טובים!"

כך קרה שהאוצר הגדול נותר בביתו של רבי יהונתן, ואילו שומר "בית התפלה" יצא לדרכו, וברח הרחק מהכנסיה. לאחר זמן מה הגיעה השמועה שהכמרים שלחו אחריו שליחים להשיגו ותפסוהו, ותיכף ומיד הטביעוהו בנהר.

עתה כבר ממילא ידעה אשתו של רבי יהונתן את כל סיפור המעשה, והבינה שהקב"ה שילם להם על המעשה הטוב והנאצל שעשה בעלה הגדול, באשר לא זו בלבד שכספם הושב להם - אלא אף זכו לעושר שהוא עשרות מונים רב יותר ממה שהיה להם קודם.

היא כמובן התמלאה ששון ושמחה, וחכתה בציפייה דרוכה שר' יהונתן - אשר לא ידע מאומה מהנעשה - יחזור, בכדי שתוכל לבשרו את הבשורה הגדולה.

בינתיים רבי יהונתן יצא לדרכו חזרה אל ביתו, ומשהגיע סמוך לביתו הודיע את מחשבתו: מה יאמר לאשתו. כיצד יגלה ויספר לה מה קרה עם שלושת אלפי הזהובים? וכך כשהוא הולך תפוס במחשבותיו - יוצאת אשתו לקראתו, שמחה וצוהלת, וקוראת לעומתו: "אני כבר יודעת הכל! הקב"ה כבר גמל לנו בכפל כפלים!", כך עמדה וסיפרה לו את כל הסיפור, כשהיא בטוחה שבודאי ישמח גם הוא על כל הטובה שבאה להם מן השמים.

אבל להפתעתה, ההיפך הגמור קרה! כאשר שמע ר' יהונתן את דבריה - פרץ בכי עז!! הוא בוכה ומילל, והאשה עומדת ותמהה: "למה זה תבכה? הלא הרבנו של עולם כבר שילם לנו שכר גדול עבור המצוה!"

ענה לה ר' יהונתן ואמר: "דוקא מפני כך אני בוכה!! מכך שרואה אני שמיהרו לשלם לנו על המצוה, מבין אני שמשליכים לי את המצוה בפנים!! אילו היו מרוצים בשמים ממצוה זו, היו מניחים לי אותה לעולם הבא, שכן ידוע שאין מתן שכון של מצוות בעולם הזה! רק מצוה שאינה נרצית משתלמת בעולם הזה, כביכול אומרים לו לאדם: קח ולך!"

רבי יהונתן עמד ובכה ללא הפוגה בלא שהיה מסוגל להירגע, עד שהחליט לצום שלושה ימים רצופים, ואחרי כן לעשות שאלת חלום, ולבקש לדעת על מה ולמה לא רוצים את המצוה שלו.

ואכן כך עשה, ומן השמים השיבו לו: "אמנם כן, צדקת בבכיך, לא חפצו בשמים במצוותך! והכל מפני שלא זיכת גם את הגבאים ואת שאר הציבור, ולא איפשרת להם ליטול חלק במצוה הזו!! רצית את כל המצוה לבד - בבקשה, קח ולך!"

סיים המגיד רבי שלום זצ"ל את דרשתו ואמר: הנה כל בעל לב ונפש יבין וירגיש כי הסיפור הזה הוא נורא, להתבונן עד כמה צריך האדם להיזהר ולדעת שהמצוה אינה רק שלו, אלא צריך הוא לשתף את כל מי שיכול, ורק בכך תהיה זכותו שלימה ונרצית.

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ סָמִים נָטָף וְשַׁחֲלֵת וְחִלְבֵּנָה סָמִים וּלְבִנָּה זָכָה בֶּד בְּבֵד יִהְיֶה: וַעֲשִׂיתָ אֹתָהּ קִטְרֶת רֶקַח מַעֲשֵׂה רֶקַח מִמֶּלֶךְ טָהוֹר קָדֵשׁ" (ל, לד-לה)

הסגולות של פרשת הקטורת

קריאת פרשת הקטורת הינה סוד אדיר עצום ורב, והיא אחת הסגולות הגדולות ביותר לכל תחומי החיים: לבריאות, רפואה, פרנסה ועשירות, לבטל דינים, ולהינצל מכל הבעיות, ובכוחה לבטל את המוות מהקורא ומכל העולם, ואין אומות העולם יכולות לשלוט על מקום שיקראו בו את פרשת הקטורת.

פרשת הקטורת היא ה"נשק הסודי" של עם ישראל, והיא "ערכת המגן" האמיתית שלו להינצל מכל צרה וצוקה ממלחמות ומהאויבים, כפי המובא באורך רב בדברי קודשו של התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א במספר מקומות בספר הזוהר הקדוש (ראה פרשת ויקהל דף ריח). במאמר זה נביא בע"ה בקצרה מעט מעיקרי דבריו, ומדברי רבותינו הקדושים.

המתנה שנתן מלאך המוות למשה

תחילה נבאר כיצד ירד לעולם הסוד הזה של סגולת הקטורת: הגמרא בשבת (פח:) אומרת: "אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תתקע"ד [974] דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? וקראו המלאכים לפני הקב"ה את הפסוקים (תהלים ח) "מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו. ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים".

אמר לו הקב"ה למשה: החזר להן תשובה! אמר לפניו: רבונו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. אמר לו: אחוז בכסא כבודי והחזר להן תשובה, [נשמות האדם חצובות מעולם הבריאה, והמלאכים מעולם שתחתיו הוא עולם היצירה, לכן אמר לו אחוז בכסא כבודי] שנאמר (איוב כו) "מאחז פני כסא פרשו עליו עננו". ואמר רבי נחום: מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו.

אמר לפניו, רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה? השיב לו: "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות כ). ואז אמר למלאכים: וכי למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם? שוב שאל מה כתיב בה: "לא יהיה לך אלהים אחרים", וכי בין הגויים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה? שוב שאל מה כתיב בה: "זכור את יום השבת לקדשו" כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות? שוב שאל מה כתיב בה: "לא תשא", משא ומתן יש ביניכם? שוב מה כתיב בה: "כבד את אביך ואת אמך" כלום אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה: "לא תרצח לא תנאף לא תגנב", קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?

מיד הודו מלאכי השרת לקב"ה, שנאמר "ה' אדנינו מה אדיר שמך" וגו' (תהלים ח), ובפעם הזאת לא כתוב "תנה הודך על השמים", מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר, שנאמר (תהלים סח) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, בשכר שקראוך "אדם" [והשפילו אותך - רש"י] לקחת מתנות, ואף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר (במדבר יז) "ויתן את הקטרת ויכפר על העם", ואומר "ויעמד בין המתים ובין החיים" וגו', אי לאו דאמר ליה, מי הוה ידע? עד כאן לשון הגמרא.

הרי לפניך שמלאך המוות העניק מתנה למשה רבנו ע"ה, בזה שגילה לו את הסוד האדיר והנורא הטמון במעשה הקטורת שבכוחו לעצור את המוות.

הס"מ הוכרח לגלות את הסוד למשה רבינו

והנה הס"מ בהתחלה לא הסכים לתת מתנה זו של הקטורת, כי היא פועלת כנגדו, וכמו שאומרים רבותינו, שכאשר ברא הקב"ה את אדם הראשון, הקב"ה נועץ במלאכים, ואמר להם "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", אמר להם, אני רוצה לברוא אדם שנשמתו מן העליונים וגופו מן התחתונים, והוא נזר הבריאה, ואני שמח בבריאה הזאת מאוד, והוא יעבוד אותי בעולם התחתון, ויהיה מלוכש בגוף ויעשה מצוות ומעשים טובים, ולכן אני רוצה שכל אחד מהמלאכים וכל העולמות העליונים והספירות כל אחד יתן לו חלק ממנו. אמרו לפניו: רבונו של עולם, כולנו שלך, כולנו בידך,

עשה בנו כרצונך, אמר להם אני רוצה שכל אחד יתן ממנו מרצונו ולא שאני אקח בכח, נענו כולם ואמרו: מה שהקב"ה אומר לנו כן נעשה.

ולמה רצה הקב"ה כך? יש בזה סוד גדול, והוא, כשעושה האדם מצוות, המלאכים וכל העולמות העליונים מקבלים אורות שפע בעולמות העליונים, כי יש להם חלק בבריאתו. ומאידך גיסא, אם חלילה האדם חוטא ורוצה הקב"ה להענישו, כאשר הוא לוקה גם הם לוקים כי הם חלק ממנו, ולכן כולם מבקשים עליו רחמים.

ואכן כל המלאכים נתנו את חלקם לאדם. אבל מי לא נתן חלק ממנו לאדם? הס"מ וסיעתו, הם בשום אופן לא הסכימו לתת חלק לאדם הראשון, מדוע? משום שהחלק שלהם זה י"א סממני הקטורת שהם החיות של הסטרא אחרא, ומהם הם ניזונים, ואם היו נותנים לאדם חלק זה, יהיה כח לאדם הראשון לברר ניצוצי הקדושה שמלוכשים באחד עשר סממני קטורת, ולא יהיה להם יותר כח וחיות, ויתבטלו מן העולם, לכן לא רצו לתת חלק מהם. מה עשה הקב"ה? הפיל אותם למטה כידוע, ולמה הפיל אותם למטה? שלא יהיה להם כח לינק מהקדושה למעלה. מה עשה הס"מ? רדף אחרי אדם הראשון להחטיאו, כדי שגם האדם יפול למטה לעולם הזה, והצליח להפיל את אדם וחוה, ובמקום שיתן לאדם חלק ממנו, חטף ממנו הנשמות הקדושות וניצוצי הקדושה.

מה עשה הקב"ה? אחרי אלפיים וארבע מאות שנה [שנת ב' תמ"ח], העלה לשמיים את משה רבינו בחיר הבריא, ובעל כח גדול לקבל את התורה בהר סיני, וגם משה היה כדוגמת אדם הראשון, שהנה נשמת אדם הראשון היתה כלולה מכל נשמות של בני אדם שהיה אבי אבות כל הנשמות, והיה כולל כל עם ישראל, [ואמנם אחרי שחטא הוריד את נשמות ישראל למטה לקליפות], וכן משה רבינו היה כולל כל נשמות עם ישראל, וזה המכנה המשותף בין אדם הראשון למשה רבינו.

[ומשה היה גם גלגול של הבל, שאדם הראשון אחרי שפרש מאשתו מאה ושלישים שנה חזר אצל אשתו, הביא ממנה בן וקרא שמו שת, שהיה גלגול של הבל, ומשת הושתת העולם. ואחר כך בא שת בגלגול במשה, אם כן יוצא לנו שהבל בא בגלגול בשת, ואחר כך בא בגלגול במשה, ולכן משה ראשי תיבות מ'שה ש'ת ה'בל. והנה משה רבינו אמו הייתה בת מאה ושלישים שנה כשילדה אותו, וגם זה דוגמת שת שלאחר מאה ושלישים שנה שפרש אדם, נולד ממנו שת].

ואז הקב"ה העלה את משה למעלה לקבל את התורה, וכולם נתנו לו מתנות, ואז לא היתה ברירה לס"מ וסיעתו כיון שמשה רבינו היה זך ונקי, ולכן גם הוא נתן מתנה, את הכח של י"א סממני הקטורת, את החלק הזה של הקדושה נתן למשה, ומאז כאשר מקטירים קטורת או אומרים הקטורת בכוונה, אנו מבררים נצוצי הקדושה מהקליפות ומבטלים גזירות קשות ורעות.

משה רבינו משתמש בסגולת הקטורת לעצור את המגפה

וכפי שאומרת התורה בפרשת קורח, משה רבנו ע"ה השתמש בסגולה האדירה הזו לבטל את המגפה שפשטה בעם. כמו שכתוב: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קַח אֶת הַמִּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מִעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קֶטֶרֶת וְהוֹלֵךְ מִהֶרָה אֶל הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם, כִּי יֵצֵא הַקָּצֵף מִלִּפְנֵי ה' הַחֹל הַנֶּגֶף: וַיִּקַּח אֶהֱרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל תוֹךְ הַקָּהָל וַהֲנִיחַ הַחֹל הַנֶּגֶף בָּעָם, וַיִּתֵּן אֶת הַקֶּטֶרֶת וַיְכַפֵּר עַל הָעָם: וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים, וַתַּעֲצֵר הַמִּגָּפָה: וַיֵּשֶׁב אֶהֱרֹן אֶל מֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, וְהַמִּגָּפָה נִעְצְרָה".

בפרשה זו מודגשת המהירות שנקטו משה רבנו ואהרן הכהן בעשותם את הסגולה של הקטורת, זאת כדי לעצור כמה שיותר מהר את המוות. משה רבנו אומר לאהרן: "והולך מהרה" ואכן, אהרן ממחר ורץ דכתיב: "וירץ אל תוך הקהל".

רבי שמעון בר יוחאי זיע"א מבאר פסוקים אלו כך: מה פָּתִיב בְּאֶהֱרֹן, וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמִּגָּפָה. דְּכַפִּית לִיחָה לְמִלְאֵךְ הַמָּוֶת, דְּלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה פְּלִל, וְלֹא לְמַעַבְדַּי דִּינָא. תרגום: מה כתוב באהרן, "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה", שכפת את מלאך המוות, כך שלא היה יכול לשלוט כלל ולא לעשות דין.

הקטורת מבטלת את כח הטומאה

ולא לחינם הס"מ חשש לגלות למשה רבינו את הסוד הזה של הקטורת, כי הקטורת מבטלת את כח הס"מ. וכמו שאומר המדרש שהקטורת מבטלת הארס של נחש הקדמוני ואלו דברי המדרש: "שאלו התלמידים את רבי, מנין שהקטורת מבטלת את ארס הנחש? אמר להם תראו מה פרש הפסוק בין השנים לחמישה". והמדרש הזה הוא מדרש פליאה, ולכאורה אינו מובן.

ומסביר רבינו יוסף חיים (תורה לשמה): שהנה הגמרא בכריתות (דף ו' ע"ב) אומרת, אמר רבי יוחנן: אחד עשר סממניו נאמרו לו למשה בסיני, אמר רב הונא, מאי קראי? 'קח לך סמים' - תרי, 'נטף ושחלת וחלבנה' - הא חמשה, ו'סמים' אחרני - חמשה, הא עשרה, 'ולבונה זכה' - חד, הא חד סרי.

אומר רבי יוסף חיים: נשים לב שהמילה 'סמים' הראשונה [קח לך 'סמים'] נדרשת מיעוט רבים שנים, והמילה 'סמים' השניה ['סמים' ולבונה זכה] נדרשת לחמישה סמים. ובין המילה 'סמים' שרומזת לשנים למילה 'סמים' שרומזת לחמישה, מה כתוב? נטף שחלת חלבנה, ראשי תיבות נחש, וכאן רמזו שהכח של סממני הקטורת מבטל את הכח של הטומאה הגדולה שהכניס הנחש הקדמוני.

ועוד אמרו רבותינו שהקטורת מעבירה כח ארבע קליפות. שהנה ביחזקאל (פ"א) כתוב "והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב", ארבע קליפות כתובות כאן, נוגה ענן רוח אש וסופי תיבותיהן "הנחש", ועם ישראל ביקשו ממשה להסיר מעליהם הקלי' הזה כדכתיב "ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו וכו' ויסר מעלינו את הנחש". והנחש נרמז דוקא בסופי תיבות של ד' הקליפות, כי בקליפה הדינים קשים בסופם, וגם זמן שליטתם בלילה, ולכן אומרים לפני ערבית והוא רחום יכפר "עון" ולא "ישחית" והרבה להשיב "אפו" ולא יעיר כל "חמתו". כנגד ארבע הקליפות.

והנה 'משחית' אף ו'חימה' הם הזכרים של הקלי', ו'עון' הוא כנגד הנקבה. ולכן במלחמת עמלק עלו משה אהרן חור ראשי תיבות משחית אף חימה. וסופי תיבותיהם הוא "התף" גימטריא של שמה של פלונית הנקבה של הקלי' [עם הכולל והכולל]. ולכן באה הנקבה של הקדושה שהיא מרים והכניעה אותה "ותקח את התף בידה".

והאותיות האמצעיות [חוץ מהראשי תיבות והסופי תיבות] של המילים 'משחית אף וחימה' הם: משחית אף חימה גימטריא שס"ח כנגד שס"ח המנים שבקטורת [כמו שאומרת בברייתא: "שלוש מאות ושישים ושמונה מנים היו בה"], שהם מכניעים הקלי' והם רמוזים בסממנים המפורטים.

נטף, שחלת, חלבנה, ראשי תיבות נחש, וסופי תיבות תפה, כי יש כח בקטורת לבטל הקלי' הנוכרת הזכר והנקבה. וכן תהלים גימטריא תפ"ה, שהוא מכוון כנגד ב' שמות "אל" ו"אלהים" שגימטריא של שמות אלו עם מילוי האותיות עולה תפ"ה. שיש בכוחם להוציא הניצוצות מן הקלי'.

ובילקוט ראובני סדר בן קהת כתב, כי אחד עשר סממני הקטרת הם סגולה נפלאה להכניע אחד עשר מחנות של הס"מ.

מבטלת כישופים

ובכוח פיתום הקטורת לבטל כישופים, כמו שאומר הזוהר הקדוש: וְקִימָא לְבַטְלָא חֲרָשִׁין וּמְלִין בִּישְׁתִּין מִבִּיתָא [ועומדת לבטל הכשפים והדברים הרעים מהבית], רִיחָא וְעֶשְׂנָא דְקַטְרֵת דְּעֵבְדִּי בְּנִי נִשָּׂא בְּהוּא עוֹבְדָא אִיהוּ מְבַטֵּל [אפילו ריח ועשן של הקטורת שעושים סתם בני אדם בביתם מבטל כשפים] כָּל שְׁפֵן קַטְרֵת [כל שכן מה שהקטירו אבותינו בבית המקדש שהוא מבטל כוחות הסטרא אחרא].

אין דבר בעולם ששובר את הסטרא אחרא חוץ מהקטורת

רבי שמעון בר יוחאי זיע"א אומר לנו דברים נחרצים: "קַטְרֵת, תְּבִירוֹ דְּיִצְרָהּ אִיהוּ", "לִית לָךְ מְלָה בְּעָלְמָא, לְמַתְּבֵר לִיהּ לְסַטְרָא אַחְרָא, בֵּר קַטְרֵת". ביאור הדברים: הקטורת שוברת את היצר הרע, אין בעולם דבר שבכוחו לשבר את כח הסטרא אחרא [כוחות הטומאה] חוץ מהקטורת. רק הקטורת יכולה לשבור את הסטרא אחרא!

התפילה הראשונה שהתפלל אדם הראשון

הנה ידוע שהתפילה הראשונה שהתפלל אדם בעולם היא תפילת מנחה של אדם הראשון, ועל תפלת מנחה כתוב "תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב", דהיינו שהתפילה תהיה כמו הקטורת. ונראה כמה שנים חי אדם הראשון תתק"ל (930) שנים, ששבעים שנה נתן לדוד המלך. "תכון תפילתי קטרת לפניך", ראשי תיבות תתק"ל (חומת אנך), לרמוז שהתפילה הראשונה שהתפלל אדם בעולם היא תפילת מנחה של אדם הראשון, ועל זה מבקש שתפילתו תהיה כמו הקטורת.

הקטורת חביבה יותר מכל הקרבנות

עוד אומר הזוהר הקדוש: "דלית לך מלה חביבה קמי קדשא פריך הוא, פקטרת [שאין לך דבר חביב לפני הקב"ה כמו הקטורת]. ובמדרש תנחומא (תצוה סימן ט"ו) כתוב: "אמר הקב"ה, מכל הקרבנות שאתם מקריבין, אין חביב עלי קטורת. תדע, שכל הקרבנות כולן לצרכיהן של ישראל, כיצד, החטאת באה על החטא, והאשם גם כן, העולה על הרהור הלב, והשלמים באין לכפרה על מצוות עשה. אבל הקטרת אינה באה לא על החטא ולא על עון ולא על האשם, אלא על השמחה, הוי "שמן וקטורת ישמח לב" (משלי כו, ט).

נאמר בתהילים (סו, טו) "עלות מחים אעלה לך עם קטרת אילים אעשה בקר" וגו'. וכן אתה מוצא שלא נשתבחו קרבנות בעולם כקרבנות הנשיאים, ולמה, מפני שהיו מקריבין קטורת תחילה בקרבנותיהם. שכן הוא אומר על כל אחד ואחד בקרבנו (במדבר ז) "כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת", ואחר כך "פר אחד". ולפיכך הקב"ה משבח קרבן כל אחד ואחד מהן, זה קרבן פלוני זה קרבן פלוני, לומר שערב לפניו והוא משבח. וברש"י בפרשת קורח (במדבר טז, ו) כתב: "הא לכם תשמיש חביב מכל, היא הקטורת החביבה מכל הקרבנות". והנה מזבח העולה שהיו מקריבים עליו קרבנות היה עומד מחוץ לאהל מועד, ואילו מזבח הקטורת היה בפנים אהל מועד, לפני ארון הקודש, מפני שהיה חשוב מאוד לפני הקב"ה.

ובבית המקדש, בשעה שהיו מדליקין את המנורה, אז היו מקטירים את הקטורת, כמו שנאמר "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה" ולכן היתה הקטורת חשובה מאד לפני הקב"ה.

אמירת הפרשה באה במקום ההקטרה

בזמננו כאשר אין בית המקדש קיים, ועדיין לא זוכים להקטיר קטורת, מכל מקום אמירת פרשת הקטורת נחשבת כמו הקטרה, בבחינת "נשלמה פרים שפתינו" כמו שמפורש בגמרא בתענית (דף כו: ודומה לו במסכת מגילה לא:): לגבי כל הקרבנות:

"אמר רבי יעקב בר אחא אמר רב אסי, אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (בראשית טו, ח), "ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה", אמר אברהם, רבונו של עולם, "שמא ישראל חוטאין לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה", אמר ליה "לאו". אמר לפניו, "רבונו של עולם, הודיעני במה אירשנה", אמר ליה, "קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת" וגו' (שם ט). אמר לפניו, "רבונו של עולם, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם", אמר לו "כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני, מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם".

וככה אומר גם הזוהר: (מדרש הנעלם וירא דף ק ע"ב) "רב דימי אמר, בטלו הקרבנות לא בטלה התורה, מי שלא עוסק בפועל בקרבנות, שיעסוק בתורה ויועיל לו יותר, שאמר רבי יוחנן כשפירש הקב"ה למשה פרשת קרבנות, אמר משה, רבונו של עולם תינח בזמן שיהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו? אמר לו, משה, יעסקו בתורה ואני מוחל להם בשביל זה יותר מכל הקרבנות שבעולם, שנאמר (ויקרא ז) "זאת התורה לעולה למנחה" וגו', כלומר, זאת התורה בשביל עולה בשביל מנחה בשביל חטאת בשביל אשם.

וממשיך שם הזוהר: אמר רבי כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות עניינא דקרבנות ותקרבובתא ויכוון בהו, ברית כרותה הוא שהמלאכים שמקטרגים על האדם לא יוכלו לעשות לו אלא רק טוב.

וממשיך רבי כרוספדאי, שדבר זה רמוז בפרשת וירא: "והנה שלשה אנשים נצבים עליו" - עליו, לעיין בדינו של האדם.

מה יעשה? "וימחר אברהם האהלה" וגו' - מהו האהלה? בית המדרש, "מהרי שלש סאים" - ענין הקרבנות. רבי פנחס למד זאת מגזירה שוה: כתיב (במדבר יז) "ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה והולך מהרה", כתיב הכא מהר וכתיב התם "מהרי שלש סאים" מה להלן קרבן להצלה אף כאן קרבן להצלה. [ובמדרש תהילים (שחר טוב קמא, ב): 'תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב'. מהו "תכון תפלתי", כך אמר דוד, "רבוני, כשהיה בית המקדש קיים היינו מקטירים לפניך קטורת. עכשיו אין לנו לא מזבח ולא כהן גדול, תקבל תפלתי ותקדש הקדש ותכנס תפלתי". לכך נאמר "תכון תפלתי וגו' מנחת ערב"].

וכמו כל הקרבנות גם אמירת הקטורת חשובה לא פחות - ואולי אף יותר - מהקטרת הקטורת עצמה.

אמירת הקטורת כמו ריח הקטורת

כתב בספר "כסא מלך": ותדע שכשגורם היחוד למעלה מתבטל כח הס"מ, וכבר דברנו פירוש הגמרא (יומא דף לט ע"ב), "כלה שבירושלים אינה צריכה להתבשם מריח הקטורת", היינו כלה העליונה השוכנת בירושלים אינה צריכה להתבשם, היינו להמתיק דינים, אפילו מריח הקטורת, היינו בזמן הזה שאין קטורת בפועל רק אמירת הקטורת, היינו ריח הקטורת".

סגולת האמירה כסגולת ההקטרה

ואם קריאת פרשת הקטורת היא כמו עשיית מעשה הקטורת, אם כן גם בכח האמירה יש את כל הסגולות שיש בעשיית הקטורת עצמה [שעצרה את המגיפה מעל כלל ישראל].

וכן מפורש בזוהר הקדוש: מִלָּה דָּא גְזִירָה קִיּוּמָא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכָל מָאן דְּאִסְתָּכַל וְקָרַי בְּכָל יוֹמָא פְּרָשְׁתָּא דְקִטּוּרִת, יִשְׁתַּזְיַב מִכָּל מְלִין בִּישׁוּן וְחִרְשִׁין דְּעֵלְמָא, וּמִכָּל פְּגָעִין בִּישׁוּן, וּמִהֲרִירָא בִישׁוּא, וּמִדִּינָא בִישׁוּא, וּמִמוּתָּא. וְלֹא יִתְּזַק כָּל הַהוּא יוֹמָא, דְּלֹא יָכִיל סְטָרָא אַחֲרָא לְשַׁלְטָאָה עָלֵיהּ. תַּרְגוּם: גזירה עומדת וקיימת לפני הקב"ה, שכל מי שיתבונן ויקרא בכל יום את פרשת הקטורת ינצל מכל דברים רעים וכשפים של העולם ומכל פגעים רעים ומהרהורים רעים ומדין רע וממוות, ולא יינזק כל אותו היום, שלא יכול הסטרא אחרא לשלוט עליו.

עוד אומר הזוהר דברים נפלאים: תָּא חַזִּי, הָאִי מָאן דְּדִינָא רְדִיף אֲבַתְרִיָּה, אֲצִטְרִיךְ לְהָאִי קִטְרִת, וְלֹאֲתָבָא קָמִי מֵאֲרִיָּה, דְּהָא סִינְעָא אִיהוּ לְאִסְתָּלְקָא דִּינִין מִנִּיהּ, וּבִהָאִי וְדָאִי מְסַתְּלָקִין מִנִּיהּ, אִי הוּא רָגִיל בְּהָאִי לְאִדְפָּרָא תִּרְיוֹן וּמִנִּין בִּישׁוּא, בְּצַפְרָא וּבְרַמְשָׁא.

תרגום: בוא וראה, אדם שדינים רודפים אחריו [כל הצרות שיש לאדם הן בגלל הדינים שיש עליו, מהעוונות], צריך לקרוא את הקטורת ולשוב בתשובה שלמה לפני ה', שהרי הקטורת גורמת שיסתלקו הדינים ממנו. ובדבר זה ודאי יסתלקו ממנו, אם הוא רגיל לקרוא את פרשת הקטורת בכל יום בבוקר ובשעת בין הערביים.

אמר רבי שמעון, אִי בְּנִי נָשָׂא הוּוּ יְדַעֵי כְּמָה עֵילְאָה אִיהוּ עוֹבְדָא דְקִטּוּרִת קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הוּוּ נְטִילִי כָּל מְלָה וּמְלָה מִנִּיהּ, וְהוּוּ סִלְקִי לִיהּ עֵטְרָה עַל רִישִׁיָּהּ, כְּכַתְּרָא דְדִהְבָּא. וּמָאן דְּאִשְׁתַּדֵּל בִּיהּ, בְּעִי לְאִסְתָּכָלָא בְּעוֹבְדָא דְקִטּוּרִת, וְאִי יְכוּוֹן בִּיהּ בְּכָל יוֹמָא, אִית לִיהּ חוּלְקָא בְּהָאִי עֵלְמָא וּבְעֵלְמָא דְאִתִּי, וְיִסְתָּלַק מוֹתָנָא מִנִּיהּ וּמִעֵלְמָא, וְיִשְׁתַּזְיַב מִכָּל דִּינִין דְּהָאִי עֵלְמָא, מִסְטְרִין בִּישׁוּן, וּמִדִּינָא דְגִיְהִנִם, וּמִדִּינָא דְמַלְכוּת אַחֲרָא.

תרגום: אמר רבי שמעון בר יוחאי זיע"א, אם בני האדם היו יודעים כמה עליון הוא מעשה הקטורת לפני הקב"ה, היו לוקחים כל מילה ומילה ממנה ושמים אותה על ראשם ככתר של זהב. וכל מי שמשתדל בו, צריך להתבונן במעשה הקטורת, ואם יקרא את פרשת הקטורת בכל יום ויכוון בה, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק המוות ממנו ומהעולם וינצל מכל הדינים של העולם ומכל רע ומדין גיהנום ומדין של מלכויות אחרות.

ראינו כאן מקטעי הזוהר המובאים, שהקורא פרשת הקטורת, ניצול מכל פגע רע, ומכשפים, ומהרהורים רעים, ומדין רע, וממוות, ולא יינזק כל אותו היום, ולא יכול הסטרא אחרא לשלוט עליו, ויסתלקו הדינים ממנו, ויש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ועוד מעלות.

מעלת אמירתה בהתעוררות

ועוד אומר הזוהר: "סִימְנָא דָּא אֲתַמְסֵר בִּידְנָא, דִּי בְּכָל אֲתֵר דְּקָאמְרִי בְּכוּנָה וְרַעוּתָא דְלָבָא עוֹבְדָא דְקִטְרִת, דְּלֹא שְׁלֻטָא מוֹתָנָא בְּהָהוּא אֲתֵר, וְלֹא יִתְּזַק, וְלֹא יִכְלִין שְׂאֵר עֲמִין לְשַׁלְטָאָה עַל הַהוּא אֲתֵר".

תרגום: סימן זה נמסר בידינו, בכל מקום שאומרים בכוונה והתעוררות הלב את פרשת הקטורת, לא ישלוט מוות באותו מקום ולא ינוק, ולא יכולים שאר העמים לשלוט על אותו המקום. ורואים כאן שכאשר אומרים את הקטורת בהתעוררות הלב, כוחה של הקטורה גדול כל כך, שהיא מגינה על כל אותו המקום שבו היא נאמרת.

קריאת י"א סממני הקטורת מבררת הניצוצות

הרש"ש [היה גדול המקובלים וראש ישיבת "בית-אל", וכידוע שהוא איזן וחיקר וסידר את כל תורת האר"י, ומכנים אותו המקובלים "בן עמרם" שאם הוא מדבר אין מה לדבר אחריו כמו בן עמרם], כותב בספרו "נהר שלום", שהקב"ה נתן כח לעם ישראל בששת אלפים שנה שאנחנו נמצאים כאן, לברר ניצוצי הקדושה שנמצאים בתוך הקליפה. שכבר בבריאת העולם הקב"ה ריחם על ניצוצי הקדושה, שירדו לקליפה, ולכן הקב"ה לקחם והעלים ותיקנם אבל נשאר עוד מעט ניצוצי קדושה שאנחנו צריכים לתקנם, מה עשה איתם הקב"ה? חילק אותם לאחד עשר בחינות של הקליפה, כמו שכתוב "אחד עשר יריעות עזים", "אחד עשר אלופי עשו", ולכן יש אחד עשר קליפות לפי שהם מחולקים כל ניצוצי הקדושה באחד עשר קליפות אלו, [ובקדושה זה עשרה, בקליפה הם אחד עשר, בסוד כל המוסיף גורע], והם עשרה ספירות ועוד אחד מקיף עליהם, והם נשמה פנימית וחיות שלהם.

וכאשר האדם אומר אחד עשר סממני הקטורת שהם נמצאים בתוך הקליפה, הוא מוציא את ניצוצי הקדושה מתוך הקליפות, וכל אדם לפי כוונתו, ולפי איך שאומר את פרשת הקטורת כך מברר ניצוצי קדושה, וכמה טוב שאדם יבין מה שאדם מוציא מפיו בפרשת הקטורת, כי ההבנה הפשוטה היא מעלה גדולה.

ואחד עשר סממני הקטורת הם לפי הספירות, אבל סדר הסממנים אינו לפי סדר הספירות, ויש לזה טעם לפי הסוד, ומכוונים בהם "קח לך סמים" זה שנים כנגד ספירת "התפארת והנצח", אחר כך "נטף שחלת וחלבנה" זה "הוד יסוד מלכות", אחר כך "סמים" זה חמישה והם "כתר חכמה בינה חסד גבורה", ו"לבונה זכה" זה המקיף. וזה תלוי במעלתו של כל אדם.

ובנה נבין את מה שכתוב בשער הכוונות (דף י"ג) מרבינו האריז"ל, כי יש י"א סממנים שהם אורות המחיים את הקלי' [והם ניצוצות קדושה שלא נתקנו בעת תיקון העולמות] וכוונתו בעת אמירת הקטורת לסלקם מתוכם ולהעלותם למעלה, וישארו הקליפות מתים והם י"א ניצוצי הקדושה עשרה באו"פ, ויש ניצוץ אחד שהוא או"מ.

וזה הסוד שאמרו במשנה תמיד (פ"ג ח'), שהעזים היו מתעטשות מריח הקטורת, כי העיטוש נועד להוציא גוף זר ממערכת הנשימה וכן ריח הקטורת היה גורם לקלי' להוציא את ניצוצות הקדושה מתוכו.

וכנגד י"א דקדושה, יש י"א של סטרא אחרא: י"א אלופי עשו, י"א יריעות עזים, י"א ארורים, י"א מראות נגעים, י"א יום שבין נדה לנדה, י"א תיבות בפסוק "ויאמר כי יד על כס יה" וכו', י"א ימים ששנת חמה יתירה על שנת הלבנה, את כל אלה מתקנים ומבררים על ידי י"א סממני הקטורת, ועל ידי י"א אותיות שיש ב"יתגדל ויתקדש".

ולמה הם דוקא במנין י"א? משום שהם יונקים מאותיות ו"ה שבשם למטה [כשהשם נכתב מלמעלה למטה, ואותיות ו"ה עולים י"א]. ולכן אין השם שלם עד שימחה עמלק, כי אותיות ו"ה נפרדות מאותיות י"ה, ויורדות למטה לקלי' ומשם יש אחיזה לסטרא אחרא.

והנה אחת מכוונות הקדיש היא להעלות אותיות ו"ה ליה"ה, ועל ידי כך לעשות את השם שלם, ואז יתחברו עמהם ואז יתבטלו הקליפות. כי אותיות ו"ה יש להם הרוחניות של י"א סממני הקטורת, וזה מה שאומרים יתגדל ויתקדש "שמה" - נוטריקון שם י"ה, יהיה "רבא" - על ידי חיבור ו"ה יהיה השם שלם.

והנה י"א במילוי האותיות [יו"ד אל"ף], הוא גימטריא סמא"ל. ועל ידי הקטורת משתלם שם הוי"ה כי יש י"א סממנים שהם ו"ה, ומקטיר קטורת ב"יד" שהיא - גימטריא י"ה, כי יש בה י"ד פרקים [כל אצבע ג' פרקים מלבד האגודל שהוא שנים] ויחד עם כף היד עולה י"ה, ונשלם צירוף הוי"ה.

לכן אדם צריך להזהר לומר פיטום הקטורת כל יום, ויש לנו אותה בתפילה פעמיים בכל בוקר, אחת בקרבנות ואחד אחר התפילה, ולפני תפילת מנחה, ולא יזלזל בזה, כי זה מעלה גדולה, וטוב שאדם ילמד את הפירוש של פיטום הקטורת, ואין לנו מושג כמה זה מבטל את הסטרא אחרא.

הקטורת מכניעה את עמלק

כותב בספר יפה ללב, שטוב ביום הפורים לקרוא פרשת כי תשא, והטעם, כי יש בה את פרשת הקטורת, והקטורת מבטלת קליפת עמלק, והמצווה בפורים היא להלחם בעמלק.

והנה "עמלק" ראשי תיבות ע'יקר מ'פלתו ל'ימוד ק'טורת, [וכן ראשי תיבות ע'יקר מ'פלתו ל'ימוד ק'בלה].

גם כתוב בפרשת כי תשא: "ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור". אומרת הגמרא (חולין קלט:): על זה: "מרדכי מן התורה מנין, דכתיב "מר דרור" ומתרגמינן: מירא דכיא. עד כאן הגמרא. וגם "מרא דכיא" היינו "טיפה קדושה".

"בשמים" שהם מבררים כל ניצוצי הקדושה שנמצאים בסטרא אחרא. "מר" גימטריא "עמלק", ואיך יוצאים מהעמלקים והסטרא אחרא? על ידי דרור, שהם בשמים של הקטורת.

גם על דרך הפשט והמוסר ניתן לפרש מדוע הקטורת יש בה מלחמה בעמלק: הנה אותו הנחש הקדמוני מתגלה בגלגול הבא בעשו, ובצאצאיו - עמלק: "ויבא עמלק וילחם עם ישראל בריפדים" ומבאר הכלי יקר "כי רפידים אותיות פרידים... שנפרדו מאת ה' ופירוד לבבות שביניהם". גם בזה עולה ריח הקטורת להלחם בעמלק, כי סוד הקטורת - באחדות העם, שהרי כך שנינו בגמרא (כריתות ו): "א"ר חנינא בר בונא כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת. אביי אמר מהכא, ואגודתו על ארץ יסדה". וכן פירש רש"י "חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת שלא יקל בעינינו לצרף עמנו פושעי ישראל בתפילתנו", בבחינת "ואם חסר אחת מכל סממניה..."

כנגד גורם הפירוד שמנסה עמלק להחדיר בעם ישראל, עומד בפניו "צבור" שהוא התלכדות של - צדיקים בינוניים ורשעים [ראשי תיבות צבו"ר]. כי בתוך כלל ישראל, גם פושעי ישראל מלאים הם מצוות כרימון. גם הם עוזרים להעלות את ריחם הטוב של ישראל. ועל כן הקטורת, המכילה גם את סימנם של פושעי ישראל שריחם רע, היא הסגולה למלחמת עמלק.

ורמז מצא מרן החיד"א (בהגהות ניצוצי אורות על הזהר ח"ב דף קי"ז ע"א, הובא בבאר משה [אפשטיין] דברים עמוד כ"ו): "עמלק בגימטריא 'מר' - כלומר, הקטורת [מור] מבטלת ומכניעה כוחו של עמלק, שהרי על ידה לא יכול הסטרא אחרא לשלוט". ועוד הוא כותב: "מחיית עמלק עם הכולל עולה במכוון קטרת [שבתורה נכתבת חסר ו'] - משום שהקטורת מבטלת את היצר הרע, ומוחה ומכניעה את עמלק - שורש הקליפות, והיינו בגלל האחדות שיש בה, בנגוד לעמלק שמהותו פרוד".

וגם בזה מצאנו קשר בין מחיית עמלק לפורים, שעיקרו מחיית עמלק. הבה נתבונן במצוותיו של יום הפורים. מצוות היום סובבות סביב "איש לרעהו", להגדיל האחדות בעם, בין ב"משלוח מנות", בין ב"מתנות לאביונים", ובין בלגימה היתרה המקרבת אף את הרחוקים, בכולם שזורה היא מצות גמילות חסד. כי בזאת המידה מקדימים אף אנו רפואה למכתו של עמלק - הפירוד בעם, ובאותה מידה גם מתחדש עלינו בכל שנה אורו של פורים. כנגד "עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" מצוה אסתר "לך כנוס את כל היהודים", כי האחדות היא סוד כוחנו במלחמה עם עמלק שהתחילה בריפדים - לשון פרידים. (מעייין השבוע)

אין לנו דבר מסוגל לבטל כל פגע רע כפרשת הקטורת

מרן החיד"א כותב בספרו ציפורן שמיר (אות ט"ו): "עין בעין יראה הפלגת השבח שמצילה מכל מרעין בישין וכו' ומזה ישיכיל לכון בו הרבה לעשות נחת רוח ליצרנו".

וכן כותב בספר מעבר יבק (מאמר עתר ענן הקטורת פרק ב): "וכל מי שדבריו נשמעים חובה להשתדל בכל עוז שהחזון יאמר סדר זה לפני התיבה בקול מילה במילה, כדרך שאומר היוצר והעמידה בקול, ולא יפנה עצמו אנה ואנה בעת קריאתו. ובזה כל אחד מהקהל יהיו לאחדים עמו, כי עתה בעונותינו בגלות החל רזה אין לנו דבר מסוגל לבטל כל נגע וכל פגע רע כהזכרת מעשה הקטורת בבתי כנסיות בכוונת הלב, וכן כל אחד בביתו".

וכך כותב היעב"ץ בסידורו (סידור בית יעקב לפני אמירת הקטרת בקרבנות אות ב) כתב: אמירת פרשת הקטרת שתי פעמים בכל יום במתן ודקדוק, היא סגולה לסייעו לחזור בתשובה, וינצל מכל דברים ופגעים רעים, והרהור רע, ודין רע, דבר, וגיהנם, ולא יזק כל היום, ויש לו חלק בזה ובבא, וכל מעשי ידיו יתברכו.

והצדיק רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל בספרו 'אגרא דפרקא' (אות לו) כתב: "אם אומר פיטום הקטרת בכוונה אחר תהילה לדוד, מתיש כח הס"מ ומסיר כל חיותו, ואפילו נמסר גזר דין בידו עליו להמיתו או על אחד מבני ביתו, מתבטל הגזר דין בכח פיטום הקטרת.

סגולה לעשירות והצלחה

ויש באמירת הקטרת גם סגולה לפרנסה ועשירות, כמו שרבותינו מבארים את סמיכות הפסוקים בספר דברים (ל"ג י"א): "ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך - ברך ה' חילו". "ישימו קטורה" - זו הקטרת, ובזכותה "ברך ה' חילו" - שהקטרת מעשרת את עושיה.

ומבואר במסכת יומא (כו.) שהקטרת הייתה מעשרת לכהן המקטיר אותה, והכהנים היו מתברכים בזכותה, וכל מי שהקטיר היה מתעשר וממונו מתרבה, ולפיכך רוב הכהנים היו עשירים.

וממילא עתה בזמננו, אדם הקורא את סדר פיטום הקטרת, שהאמירה כהקטרה, אף הוא זוכה לזה. ואכן כך עולה מדברי ה'נודע ביהודה' בתשובותיו (מהדורה קמא חלק אורח חיים סימן י').

וכן כותב האבודרהם (סדר מוצאי שבת): "וכתב אבן הירחי, נהגו בפרובינצא לומר במוצאי שבת: 'אין כאלהינו' ו'פטום הקטרת', והטעם משום דתניא ביומא (דף כו.), מעולם לא שנה אדם בה מפני שמעשרת, שנאמר (דברים לג, י) 'ישימו קטורה באפך' וסמך ליה (שם יא) 'ברך ה' חילו' ונשלמה פרים שפתינו למען נתעשר ונצליח בכל דרכינו".

קטורת מכפרת על לשון הרע

ועוד אמרו חז"ל: קטורת מכפרת על לשון הרע - יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי.

סגולה לזיכרון

כתב מרן הגר"ח פלאגיי בספר 'כף החיים' (סימן יב אות ז): "כשאומר בפיטום הקטרת 'ממולח טהור קודש' יכוין בשם הקדוש היוצא מסופי תיבות שהוא 'רחש', דיש בו כח לגרש החיצונים, ויועיל לזכירה כמו שכתב בספר שערי חיים על פסוק 'רחש לבי דבר טוב' (תהלים מה, ב)".

סגולה לזרע של קיימא

ב'תשובות והנהגות' (חלק א' סימן תש"צ) כתב: "סגולה לזרע של קיימא שיכתוב הבעל על קלף פרשת קטרת עם כל הברייתא, ויאמר שתי פעמים ביום, ויקרא המקרא בנגינות וטעמים דוקא, וכל הברייתא יאמר במתינות".

בציבור - סגולה לרפואה

"חייבים להקפיד לומר קטורת בציבור, והרי זה רפואה הכי טובה ומועילה, בפרט למחלות שבדורנו" (סידור בית אהרן וישראל עמוד מה, אזהרות הקודש מאדמו"ר רבי יוחנן מסטולין זצ"ל).

דברי אליהו הנביא בשבח פרשת הקטרת

הזהר הקדוש מספר [מתורגם]: אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי הולך בדרך ופגשתי באלהו הנביא, וביקשתי ממנו שיגיד לי דבר טוב ומועיל לבריות. אמר לי, כך גזר הקב"ה כאשר היו לפניו כל המלאכים הממונים להזכיר עוונותיו של האדם, שבכל זמן שיאמרו את מעשה הקורבנות שציווה משה רבנו ויתנו ליבם וכוונתם בהם, כל המלאכים המקטרגים יזכירו אותם רק לטובה! ובשמים ממעל יש מלאכים הממונים להזכיר עוונותיהם של ישראל לפני כסא הכבוד, אך בעת שמזכירים בני ישראל את הקרבנות אשר ציוה ה' את משה ואומרים אותם בכוונת הלב, חייבים הממונים להזכירם לטוב, וללמד עליהם זכות.

ועוד אמר לו אליהו הנביא שבשעת מגיפה רחמנא ליצלן, יוצא הכרוז מפי א-ל עליון לכל צבא השמים, שאם יתקבצו עם ה' בבתי כנסיות ובתי מדרשות ויאמרו בכוונת הלב את פרשת הקטורת, תתבטל המגיפה מהם.

לפיכך שומה עלינו להתחזק ביתר שאת וביתר עוז להקפיד על אמירת הקרבנות והקטורת כדת הראוי ויושפע עלינו שפע רב ממרומים וכל מיני ישועות.

הקטורת מסייעת לשוב בתשובה שלמה

וכבר הבאנו מה שאומר רשב"י זיע"א בזהר (ויקהל ר"ח) "קטרת, תבירו דיצר הרע איהו" ביאור הדברים: הקטורת משבירת את היצר הרע. ועוד אומר הוזהר: "לית לך מלה בעלמא, למתבר ליה לסטרא אחרא, בר קטרת" ביאור הדברים: אין לך דבר בעולם המשבר את כוח הסטרא אחרא כמו הקטורת. לאור זאת, ניתן להבין שאמירת הקטורת מסייעת לאדם לחזור בתשובה, כי בזמן שנשבר כוחו של היצר הרע, ומתפורר כוח הסטרא אחרא, מייד תשובה קרובה לבוא.

וכאור לעיניים יש לנו את דברי קודשו של המקובל רבנו יהודה פתיה זצוק"ל זיע"א בספרו "שמירה לחיים", שהזהיר על חשיבות עשיית התשובה, ובפרט בעת צרות רח"ל, וכתב בזו הלשון:

"**יחזור** בתשובה שלמה, ואם רוצה לעשות תשובה ואינו יכול, כתב רבנו האר"י ז"ל: ישתדל בקריאת הקטורת, ואז יוכל לעשות תשובה שלמה".

ורמז נאה יש לזה, שהנה המילה "קטורת" עולה 715 כמנין שטות, ו"אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות", והיא גורמת לאדם לעשות תשובה כי מבטלת את ה"שטות" מהאדם, ועל ידי זה גורמת שלא יחטא.

זאת ועוד, כתוב בזהר הקדוש (ויקהל) שהקטורת היתה תרופה מהירה לטהר את הבריות מן החטא שכל מי שהיה מריח בריח הקטורת בשעה שמקטירין אותה על גבי המזבח היה מתעורר לבו לתשובה שלמה, והיה לבו נטהר מכל הרהור רע ושובר את כל הסטרא אחרא.

וגם בספר משנת חסידים (מסכת תפילת העשיה תחילת פרק ה) כותב, שאמירת פרשת הקטורת היא סגולה לתשובה. וכן כתב גם בספר 'קב הישר' (פרק נ"ט) ובספר 'יסוד ושורש העבודה' (שער האשמורת פרק יא) בשם האריז"ל. ובאמת מבואר כן בספר 'נהר שלום' (דף כה ע"ב) דאמירת הקטורת בכוונה תסייענו לחזור בתשובה.

סיפור מהזהר הקדוש על מגפה שנעצרה

בזהר הקדוש (פרשת וירא דף ק ע"א ע"ב) מובא מעשה מופלא, על גודל מעלת קריאת פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות, וזה תוכנו בלשוננו:

רב אחא הלך לכפר טרשא, ובאותו הזמן היתה שם מגיפה, אך רב אחא לא ידע על כך דבר, והלך לבית בו היה צריך להתארח. בני הכפר אמרו זה לזה: אדם גדול בא לכאן, בואו ונלך אליו. באו ושאלו אותו: אתה לא חס על אובדננו? אמר להם רב אחא: מה הבעיה? אמרו לו, שמגיפה קשה פרצה בכפר זה שבעה ימים והמוות הולך ומתרבה מדי יום ולא נחלש. אמר להם רב אחא: נלך מיד לבית הכנסת ונערוך תפילה גדולה לפני הקב"ה, שיבטל את הגזירה.

בעוד הם הולכים לבית הכנסת, באו אל רב אחא ואמרו לו, שעוד שני אנשים מתו ועוד שניים נוטים למות.

אמר רב אחא: אין השעה מתאימה עכשיו לעריכת תפילה, השעה דוחקת ביותר ויש לעשות דבר שבכוחו לעצור את המוות מיד, ומה? יש לבחור ארבעים איש, את היותר זכאים מבני המקום, ולחלקם עשרה עשרה, בכל פינה מארבע פינות הכפר, ויאמרו בכוונת הלב את סדר פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות.

מיד עשו כן שלוש פעמים, לאחר מכן הורה להם רב אחא לעשות כסדר הזה גם בבתיים של הנוטים למות ולהוסיף הפסוקים: "ויאמר ה' אל משה קח את המחתה ותן עליה אש וגו' ויקח אהרן וגו' ויעמוד בין המתים" וגו'. בני המקום עשו כדברי רב אחא, ומיד התבטל המוות והמגיפה פסקה. באותו הזמן שמעו בת קול שיצאה מהשמיים ואמרה לגזירות: "העצרו למעלה! שהרי דין שמיים לא שורה כאן, כיוון שהם יודעים איך לבטל אותו". ועוד אמרה הבת קול לרב אחא: "במקום לסלק את המוות, תחזיר אותם בתשובה, כי לא סתם בא להם הצרות האלו".

כששמע את זה רב אחא הכניס אותם לבתי כנסיות ודרש להם דברים כדורבנות שיחזרו בתשובה, וכן זכה להחזירם בתשובה, וקראו למקום הזה בתי מחסיא, וזה כפר טרשא וכל זה מאמירת הקטורת.

אחים יקרים, אין מדובר כאן בספר מעשיות וסיפורים חלילה, מדובר בספר הזוהר הקדוש! והזוהר בא ללמדנו ולהורות לנו את החשיבות האדירה של פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות אשר בכוח קריאתם לבטל את המוות וכל גזירות קשות.

ובפרט אם יתארגנו מניינים של קוראי פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות בכל קצות הארץ, ובכל עיר ועיר בארבע פינות העיר - לא תשרה באותו המקום מידת הדין, ויתבטלו בעזרת ה' יתברך כל הגזירות הקשות!

כמו כן נלמד מכאן את החשיבות העצומה שיש לקריאת פרשת הקטורת ומעשה הקורבנות לרפואת חולים, ואף אותם שכבר נוטים למות רחמנא ליצלן. ומה טוב אם יתמיד החולה עצמו בקריאת פרשת הקטורת פעמיים ביום - בבוקר ובין הערביים - בכוונת הלב ובהתעוררות. ומצווה גדולה וזכות עצומה לכל אדם שיזכה לארגן מניינים של קוראי פרשת הקטורת בבתי החולים בארץ, כמה רפואה וישועה עשויות להימשך על ידי פעולה זו, ואשרי מי שישתדל בכך! [וגם אם זה נעשה באופן חד פעמי, יש לדבר חשיבות גדולה].

כפר שלם חזרו בתשובה על ידי אמירת הקטורת

המעשה ברב אחא שהבאנו, מסתיים בזה שרב אחא נרדם, ושמע בשנתו שאומרים לו מן השמיים, שיגיד לבני הכפר לחזור בתשובה שלמה, שהרי כל גזרות המוות והמגיפה נגזרו בגלל עוונותיהם, ומסיים הזוהר: "קם רב אחא והחזירם בתשובה שלמה". המתבונן במעשה זה, יראה פלא עצום, כיצד הצליח רב אחא להחזיר בתשובה שלמה את כל בני המקום?

אמנם יש לתרץ, על פי מה שאומר רשב"י זיע"א בזוהר (ויקהל רי"ח) "קטרת, תבירו דיצר הרע איהו" ביאור הדברים: הקטורת משברת את היצר הרע. ועוד אומר הזוהר: "לית לך מלה בעלמא, למתבר ליה לסטרא אחרא, בר קטרת" ביאור הדברים: אין לך דבר בעולם המשבר את כוח הסטרא אחרא כמו הקטורת.

לאור זאת הדברים מובנים: בזמן שנשבר כוחו של היצר הרע, ומתפורר ונשבר כוח הסטרא אחרא, מייד תשובה קרובה לבוא. ואם כן זו הסיבה שאחרי שקראו בני הכפר את פרשת הקטורת, מיד היה לבם פתוח לתשובה.

המגפה בחאלב נעצרה בזכות פרשת הקטורת

בחאלב בזמן הרב לניאדו זצוק"ל, היתה מגפה והיו מתים הרבה רחמנא ליצלן, והרב אירגן אמירת הקטורת בארבע רוחות העיר, ושלח את השמש שיתחבא מתחת לספסל בבית הכנסת ואמר לו שבחצות לילה יבואו מלאכים, ולפני שיקראו שמות לא יפחד ומיד יתפוס בהם ויאמר להם שהוא השליח של הרב ומגרש אותם מן העיר, והשמש פחד בתחילה ואחר כך תפס עוז ואמר להם, אמנם כבר הם הספיקו לומר כמה שמות ואותם השמות הלכו לבית עולם אבל מאותו יום נתבטלה הגזירה.

בזמן מלחמת עולם השניה עשו קטורת

סיפר לנו מו"ר רבי אברהם רפול זקן רבני חלב, שהוא כל יום היה נכנס לכיתה אחרת בפורת יוסף והיה אומר לנו מוסר, ובזמן שהגרמנים רצו להכנס לארץ ישראל הלכו חכמי ישיבת "פורת יוסף מקובלים" שנקראה "עוז והדר" לארבע רוחות העיר וקראו פיטום הקטורת בכל מקום בעשרה אנשים לבטל הגזירות הקשות ובפרט את הגרמנים.

"טיסת הכפרות" להצלת ארץ ישראל מהשואה האיומה

הרב יהודה פתיה זצוק"ל, ידע שמצב היהודים בארץ ישראל בסכנה ממשית, מה גם שהמופתי הערבי שיתף פעולה עם הנאצים כדי לעזור להם לאתר את בתי היהודים, כדי להקל עליהם את הטבח ביהודים, ולכן החליט לעשות מעשה נועז ומקורי מתוך מטרה לפרוש רשת הגנה ושמירה על כלל ישראל: "טיסת כפרות" בשמי הארץ שתחסום כל גישה ופלישה עם פיטום הקטורת הארוך ושבעה כורתי ברית ועוד...

רבינו הקדוש, חכר [השכיר] מהאנגלים מטוס בריטי ששילם עליו אבא של רבי מנחם כהן, והעלו עליו 7 מגדולי המקובלים בארץ, עם לולי תרנגולות. כשהמטוס הגיע לשמי הארץ, עמדו המקובלים מול דלת המטוס הפתוחה, שחטו את התרנגולות והקזו את דמן על גבולות הארץ.

הטייס חג כמה פעמים סביב גבולות הארץ, על פי בקשתו של הרב פתיה, ובכל הזמן הזה המקובלים שחטו ושפכו את דם התרנגולות על אדמת ישראל, כדי ליצור מעגל דמים שדרכו אף גורם עוין לא יוכל לחדור חלילה.

והנה יש מנהג בערב יום הכיפורים, לעשות לאדם כפרות עם תרנגול, ששוחטים את התרנגול ואומרים זה התרנגול ילך למיתה, ואתה תלך לחיים טובים ולשלום.

הרב פתיה ידע שלא ניתן לעשות טקס פרטי כזה לכל אדם מישראל, לכן הגה את הטקס כפרות בשמי הארץ, כדי שהתרנגולות ילכו כפרה על עם ישראל ודמם המפוזר בגבולות הארץ, לא יאפשר חדירת אויב.

בעיתון ג'רוזלם פוסט מתאריך (35/8/41) התקיים ראיון עם הטייס, שביצע את טיסת הכפרות, ששמו "ו'ין ואן ליד" - שהיה בעצמו ממוצא יהודי, וסיפר בהתרגשות על אותה טיסה שהיתה המוזהרה בחייו, ושבה היה עד ל"מנהגים המוזרים של היהודים" - מנהגים שלא הכיר, וסיפר בזעזוע על המראה הקשה של המקובלים המבוגרים לבושים בחליפותיהם השחורות ומכוסים בדם של התרנגולות, שניתז עליהם בעקבות זרמי האויר שהגיעו מדלת המטוס הפתוחה.

מדבריו של הטייס: "דם התרנגולים היה אמור להיות מותז לכל אורך המסלול, ולכן הסירו את אחד מפתחי ההטענה, ונפרשה רשת על הפתח כדי למנוע את נפילת הרבנים החוצה".

בשעת הטיסה קראו הרבנים פרקי תהילים, והמשיכו להתפלל ולסחוט את דם התרנגולים מחוץ למטוס. בסוף הטיסה חזרו כולם להרים את הכלובים, כאשר גופות התרנגולים מתפזרות על רצפת המטוס.

הטייס מספר ששאר חבריו הטייסים צחקו ולגלו לו "אתה והתרנגולים שלך..."
והנה כשלושה שבועות אחרי "טיסת הכפרות", רומל נסוג והובס, ועם ישראל ניצל מפלישת הנאצים...

הטייס פגש שוב את חבריו בחדר האוכל בתחושת נצחון, ואמר להם: "נו, מה עכשיו אתם חושבים על התרנגולים שלי? הטייסים השתתקו. "אני עצמי לא הייתי מאמין לסיפור הצלה כזה - לולא אני עצמי השתתפתי בו!"

ימים ספורים אחרי נסיגת הנאצים נפטר רבינו הקדוש לבית עולמו, אחרי שסיים את משימתו להציל את עם ישראל, אך לא זכה בעצמו לראות את פירות מעשיו. בדיוק כאשר הצבא השמיני של הגנרל מונטגומרי ניצח במערכה, נפטר הרב בשקט בירושלים בסוף 8/1942.

[עוד סיפר ר' עמנואל כדורי שאביו סיפר לו שהיה מקורב מאוד לחכם יהודה פתיה, ואמר להם חכם יהודה אני זקן וקשה לי לילך תעשו איך שאומר לכם תקבלו עליכם צום ותלכו לקבר של האור החיים הקדוש עם ספר תורה ותתפללו ותזעקו שם כל היום כולו, וכך עשו ומשהתחילו להתפלל באו שלשה יונות יושבות שם כל התפילה. בסוף היום חזרו לחכם יהודה וסיפרו לו על היונות, ואמר ג' יונות אלו הם אבות העולם וא"כ מעתה הכל יסתדר, וכך היה].

לאומרה בכוונה ומתוך קלף בכתב אשורית

בספר "סדר היום" (חלק סדר עבודה) כתב: "וענין הקטורת הוא ענין גדול לבטל כל נגע וכל פגע רע, כמו שהביא הזוהר פרשת ויקרא שהוא משבר הקליפות ומונע ממנו יצר הרע. הנה בדבר נקל יכול אדם להנצל מכמה ענינים גדולים, סוף סוף יהיה קורא אותו בכוונה ובדעת שלמה. והחושש עליו ועל נפשו ראוי להשתדל בכל עוז בענין הזה ולכתוב כל ענין הקטרת בקלף כשר בכתב אשורית ולקרות אותו פעם אחד בבקר ובערב בכוונה גדולה, ואני ערב".

ומרן רבינו חיים פאלאג'י ז"ע בספרו כף החיים (סי' יז סעיף יח): "הזהיר בספר שכחת לקט מערכת ב', דכשאומר פטום הקטרת יסתכל באותיות, כתב בספר ערך לחם למוהריק"ש ז"ל, דיקרא מתוך הספר".

אמנם מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א בשו"ת יביע אומר (חלק ט' יורה דעה סימן כ"ג) מביא את המנהג לכתוב פרשת הקטורת על קלף בכתב אשורית, ודן בזה, שהרי אסור לכתוב על קלף בכתב אשורית פרשיה אחת מפרשיות

התורה (ראה שו"ע יורה דעה סימן רפ"ג סעיף ב) וסיים בזה הלשון: "ועל כל פנים נראה דלכתחילה אין ראוי לכתוב פיטום הקטורת בפני עצמה, רק בדיעבד מותר לקרוא בה, כמו שכתב בשו"ת גנת ורדים, ובכף החיים (סופר, סימן קל"ב אות כ"ג) הביא דברי הגר"ח פלאג'י שנכון לכתוב פיטום הקטורת בכתב אשורית על קלף, עיין שם. ולפי האמור אין לעשות כן לכתחילה", עד כאן דברי היביע אומר. ועצה לזה כתבו האחרונים שלא יכתוב יותר משלוש תיבות בכל שורה, ובזה יצא אליבא דכולי עלמא.

ימנה את הסממנים באצבעותיו

כתב בסדר היום: יזהר לומר סדר הקטורת שבפסוקי התורה ובסדר הברייתא, בכוונה גדולה ובמתון. שכל תיקון העולמות וההצלה מצרות הכלל והפרט, תלויים בזה. וגורם לקרב הגאולה ולאקמא שכינתא מעפרא, ויזהר שלא ידלג שום אחד מהסממנים. וטוב מאוד למנותם באצבעותיו, כדי לעשות קצת פעולה בידינו, ואז יצטרפו הדיבור והמעשה כאילו הקטרנו ממש. עד כאן דבריו.

ועיין מה שכתב הבן איש חי (שם אות ח) פרשת התמיד והקטורת יאמר בכוונה גדולה, שרבו מספר מעלותיה, והקריאה עומדת במקום ההקרכה. וימנה באצבעותיו הסממנים של הצרי והצפורן וכו'. וכתבתי בספרי "מקבציאל" בסיעתא דשמיא שהמנין מורה על חשיבות ומעלה. ולכן קימא לן ש"כל דבר שבמנין אפילו באלף לא בטל", ועוד, שבוה תתעורר הכונה יותר, ועוד איכא טעמא במנין האצבעות שאף על גב שקריאתינו עולה במקום הקטרה, עם כל זה לרוב יקר תפארת המצוה הזאת, נצרף עם שיח שפתותינו איזה תנועה של מעשה, ולכן נמנה באצבעות כדי לעשות קצת פעולה בידינו בדבר זה, ואז יצטרפו הדיבור והמעשה כאלו הקטרנו ממש.

ולכן נראה לי דטוב למנות באצבעות הימין דוקא, ודלא כמו אלו שכתבו למנות בשתייהן כדי לזכות שתי ידות כאחד, חדא דמעשה הימין מסוגלת יותר בכ"מ, ועוד כי הכהן המקטיר בבית המקדש היה מקטיר בימין. ועוד כתבתי שם טעם למנות באצבעות כי הי"א סמנים הם בירורים של ז' מלכים שהם ז' ספירות חג"ת נהי"ם, וידוע דחמש אצבעות הם כנגד ספירות חסד גבורה תפארת נצח והוד כמו שכתוב בשער הכוונות (דרוש הציצית), ונמצא רוב ז' ספירות נרמזים באצבעות היד לכך מונה בהם.

ובספר כתר מלכות (כתב יד) איתא, שגם כאשר קורא המקרא של קח לך סמים וגו' גם כן ימנה באצבעות לפי הדרשה שדרשו חז"ל מהמילים האלו י"א סמנים, דהיינו "קח לך סמים" ימנה שתים, וב"נטף ושחלת וחלכנה" ימנה עוד שלש, וב"סמים" השנית ימנה עוד חמשה, וב"לבונה זכה" ימנה עוד אחת, ויפה כתב בזה, ומסתבר טעמיה, וכן אני נוהג, עד כאן לשון הבן איש חי.

מעלת קריאת פרשת הקרבנות

הקטורת נקראת "קטורת" מלשון "קשר" כי היא מתחברת וקושרת את כל הספירות ביחד, והיום בזמננו, אף שאין לנו קטורת, יש לנן את קריאת פרשת הקטורת, בבחינת "ונשלמה פרים שפתינו".

ובאמת אם יכול האדם יאמר גם פרשת קרבנות, כידוע שבא אברהם אבינו לפני הקב"ה, אמר לו במה אתה אומר לי שיוציא את בני ישראל ממצרים ברגע שאני יודע שהן יחטאו, אמר לו הקב"ה על ידי הקרבנות אני מכפר להם, אמר לו אברהם ומה יעשו שלא יהיה בית המקדש, אמר לו הקב"ה יקראו לפני פרשת הקרבנות, וכאילו הם הקריבו ממש, התורה מכפרת על הכל ויש לה כח גדול, ובפרט שאדם מתעסק בפרשת הקרבנות.

במגילת אסתר כתוב "בלילה ההוא נדדה שנת המלך" בא המן הרשע ואמר לו המלך מה לעשות לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, ואמר לו יביאו לו לבוש אשר לבש המלך וסוס וכו' אמר לו המלך כך תעשה למרדכי, הלך, וכי יש לו ברירה, לבית מדרש ששם היה יושב מרדכי ועסוק בשקו ותעניתו, וראה שלמד עם תינוקות של בית רבן, מה למד איתם, קמיצה של העומר, ולכאורה מה לומד זאת עכשיו, יש גזירה, אלא זה ענין הקרבנות, כשבא המן הרשע שאל מה אתם לומדים אמר לו הלכות קמיצה, אמרו לו זה קצת לקחת מהסולת ולהשים אותו ע"ג המזבח, אמר להם דעו לכם באה קמיצה קטנה זו, ודחתה כל עשרת אלפים ככר כסף שלי, סך הכל למד איתם עניני קמיצה, אומר החפץ חיים כמה מעלת מעשה הקרבנות וללמוד מעלתם, וידוע שהיה לו לחפץ חיים כולל מיוחד ללמוד מעשה הקרבנות.

וכן לחפץ חיים יש מכתבים ארוכים על הקטורת, [וכן אמר לתלמידים שלו אתם כל שבת תקראו את הזהר של הפרשה וכן עשה בעצמו].

התרופה לכל בעיות זמנו

היום בפרט יש בעולם את המחלה הקשה ויש חולים לא עלינו רחמנא ליצלן, זה התרופה וזה זוהר מפורש, וגם כעת שכל אויבנו קמים עלינו, אנחנו צריכים להכין נשק למלחמה וזה הקטורת, ואין צריך צומות וסיגופים אלא רק אמירת מעשה הקטרת.

ה' יזכינו שיבטל מעלינו כעם ישראל גזירות קשות ורעות ויגזור עלינו גזירות טובות, ויהיה בכל בית בישראל שמחה וישועה.

"וַיִּרָא הָעָם כִּי בָשַׁשׁ מֹשֶׁה לָרֹדֶת מִן הָהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֵעֲלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ" (לב, א)

התמיהה העצומה במעשה העגל

הנה יש לתמוה בענין חטא העגל, שלכאורה הוא דבר שאין הדעת משיגתו ולא מובן בשכל אנוש, כיצד עם ישראל אחרי שראו את כל הניסים והנפלאות שעשה להם הקב"ה במצרים, וקריעת ים סוף, והורדת המן, ופלאי מתן תורה, כולם ניסים מעל הטבע, אחרי שראו כל זאת, כיצד העיזו עכשיו לעשות הרעה הגדולה הזאת לכפור בהקב"ה? ועוד, כיצד שיערו בדעתם שהזהב שהוציאו מנזמיהם שממנו נעשה העגל, הוא אלהיהם שהעלו אותם ממצרים, והרי דבר זה לא יאמרו אפילו חסרי הדעת שאין חסרי דעת כמותם בעולם? ולכן ראינו לנכון להביא כאן מה שכתב ה"מעם לועז" והמדרשים והזהר הקדוש והמפרשים על חטא העגל, זאת כדי שנוכל להבין מעט את כל המעשה הזה איך וכיצד היה.

הטעות במנין הארבעים יום

בשבעה בחודש סיון כשעלה משה רבנו להר סיני לקבל את לוחות הברית, אמר להם לישראל, "דעו שאני עולה למרום להביא לכם את לוחות הברית, ואני עתיד להתעכב שם ארבעים יום ולא יותר", ובסוף ארבעים יום, בתוך ו' שעות של היום אחזור אליכם עם לוחות הברית.

וחשבו ישראל שיום ז' בסיון - יום עלייתו - הוא בכלל החשבון של הארבעים יום, ואם כן מנין הארבעים יום מתחיל מאותו יום, ומסתיים בט"ז בתמוז. אבל הם טעו, כיון שהארבעים יום היו ימים שלמים עם הלילות [שלפניהם], ואם כן ז' בסיון לא נכלל במנין, כיון שלא היה לילו [שלפניו] עימו, ואם כן הארבעים היום נשלמים רק בי"ז בתמוז. **ויש** אומרים שבאמת היו צריכים הארבעים יום להסתיים בט"ז בתמוז [שלא היו ארבעים שלמים עם הלילות] ואותו יום שעלה, היה בכלל ארבעים, והטעות היתה רק בשעות היום, שיום ט"ז בתמוז היה מעונן, והיו סבורים שכבר עברו שש שעות מתחילת היום, ומשה אמר להם שיבוא אחרי ארבעים יום בתוך ו' שעות של היום.

ואף על פי שלאמיתו של דבר, משה לא בא באותו יום אלא למחרתו, ואם זה נכון שטעו רק בשעות הרי היה צריך לבוא באותו היום לאחר ו' שעות? אלא שלאחר שאמר הקב"ה למשה שישראל עשו את העגל, נתעכב עוד יום אחד, כדי להתפלל עליהם.

ואז אמרו ישראל, כיון שעברו ארבעים יום שקבע, וגם עברו שש שעות ולא בא, סימן שהוא נפטר, וזהו שנאמר כאן "וירא העם כי בשש משה לרדת" שראו שנתעכב ואמרו ודאי נפטר, ו"בשש" הם תיבות "בא שש", אמרו כיון שעברו שש שעות ולא בא, משמע שהוא נפטר.

והיה להם גם טעם והגיון שמשה נפטר, כי אמרו בלבם, כיצד יתכן הדבר שיתקיים משה ארבעים יום ולילה בלי מאכל ומשקה? ואם כן בודאי נפטר.

השטן השתדל מאוד לבלבל דעתם

והשטן השתדל מאוד באותה שעה לבלבל את דעתם, כי ידע שאם יקבלו את הלוחות הראשונות שנעשו בידי הקב"ה, שוב אין מלאך המות - השטן - שולט בהם, והיה מתבטל המות מישראל, והיו עוד מעלות אחרות מיועדות

להם בגין אותם לוחות. לכן נכנס השטן למשוך את לבם לעשות העגל, כדי שמשה ישבור את הלוחות ויאבדו ישראל מעלת הלוחות הללו, והשטן לא יאבד את השליטה עליהם.

ולכן השטן בלבב את העולם, והראה להם חושך וערפל גדול בעולם, כדי שיאמרו בודאי נפטר משה, והראה שיש חושך גדול וערפל בעולם, וגם הלא עברו שש שעות.

ולא הסתפק השטן בזה, אלא גם הראה להם דמות ארונו של משה פורח באויר, שיראוהו כמת, וראו אותו ישראל ואמרו הנה האיש משה מת, וזהו שנאמר כי "זה" משה האיש, שכל מקום שנאמר "זה", פירושו שהדבר לפנינו וניתן להצביע עליו באצבע, והרי משה לא היה לפניהם עתה, ואיך נאמר "זה"? אלא רמז בזה למה שאמרנו, שהראה להם השטן את ארונו באויר השמים שיראוהו מת.

וזה שאמרו "לא ידענו מה היה לו", ולא אמרו בפירוש שהוא מת, שאמרו בלבם יתכן שכל זה שאנו רואים הוא מעשה שטן, ובאמת אינו מת, ולכן לא אמרו בפירוש שמת, אבל אמרו "לא ידענו מה היה לו", שמא בהיותו מקודש ביותר, פרח ממנו חומרו ונעשה כולו רוחני כמו מלאך ונשאר ברקיע, או שמא נשרף באש היוצא מן המעיין שבראש ההר, או שבלעו ענן אחד, או שזרקו למקום נדח ולא ידענו מה היה לו.

עיקר העגל נעשה על ידי הערב רב שנתקנאו בישראל

באותה שעה עמדו כל אנשי הערב רב שהיו ארבעים אלף נפש, וביניהם היו שני מכשפים גדולים שנקראו **יונוס ויומברוס**, שהיו המכשפים הגדולים של פרעה במצרים והם היו בניו של בלעם [ויש אומרים בניו של בעור אבי בלעם] ונכדיו של לבן הארמי. והלכו ובאו כל הערב רב אצל אהרן בכוונה רעה.

ויש אומרים שכמה מבני ישראל הצטרפו לערב רב, אבל יש אומרים שבני ישראל לא דיברו כלום בעניין זה של העגל, אלא הכל בא רק מן הערב רב, ורק הם ביקשו בקשה זו.

ודע שכל העצה הרעה הזו של הערב רב לעשות העגל באה מתוך קנאה שנתקנאו בבני ישראל, מפני שראו את שבעת ענני הכבוד מכסים את ישראל במדבר ושומרים עליהם יפה, ואילו עליהם לא כיסו ונשארו בחוץ יחד עם הבהמות. ועוד ראו שרק בני ישראל אוכלים את המן מיד כאשר הוא יורד, כמו שנאמר בפרשת בשלח: "ובני ישראל אכלו את המן", כלומר, רק "בני ישראל" הם שאכלו את המן, אבל הערב רב אכלו ממנו רק אחר שנמס ונעשה מים.

ודברים אלו גרמו להם לקנאה בבני ישראל. וכשהיה משה ביניהם, היה מפיסם בדברים, ולא היה להם עוז לקום כנגד ה' יתברך, אבל עכשיו שמשה לא היה שם, היה להם העזות הזו.

ועוד שאמרו הערב רב בלבם, הקב"ה לא רצה לקבלנו, ורק משה ביקש מאתו לקבלנו, עכשיו שהוא מת יאמר הקב"ה לישראל להדיח אותנו מקרבם, וזה שלא צוה כן עד עכשיו, מפני כבודו של משה לא צוה, ועכשיו שהלך מבינו רוצים אנו לעשות מנהיג במקומו של משה שיהיה מנהיגנו ומגיננו.

והלכו אצל אהרן שיעשה להם מנהיג לחוד, שהיו הערב רב חושבים שבני ישראל מתנהגים על פי ענני הכבוד בראותם שהם חונים במקום שחונים העננים, ונוסעים בעקבותם, והעננים היו בזכות אהרן. ולכן חשבו שהמנהיג של ישראל הוא אהרן, בראותם שכל הנהגתם היא למעשה על פי אהרן כי העננים בזכותו. לכן נתכנסו כל הערב רב אצל אהרן וביקשו ממנו שיעשה גם בשבילם מנהיג לחוד. וזהו שאומר הכתוב, "קום עשה לנו אלהים", "לנו" - בא להודיענו שהם ביקשו מנהיג לעצמם, ואמרו לאהרן בעזות מצח גדולה, קום עשה לנו אלהים. וכן תראו שהטעם על התיבה קום הוא "פסק", לפי שאמרו לו בעזות גדולה קום ועשה לנו מנהיגים שילכו לפנינו וינהיגו אותנו. וכשם שאתם יש לכם ב' מנהיגים והם עמוד הענן ביום ועמוד האש בלילה, אף אנו רוצים כאלה, שכן משה רבנו שהיה מנהיגנו גרם לנו הרבה רעה, שהוציא אותנו ממצרים שם היינו שרוים בטובה, שלא היה עלינו שום שעבוד של עבדות, ועשה לנו רעה כזאת שהוציא אותנו ממקום שלווה אל המדבר הזה, לא ידענו מה היה לו, לכן אנו רוצים עכשיו מנהיג שינהיגנו.

הרגו את שבעים זקנים ואת חור ואז באו לאהרן

והלכו תחילה אצל שבעים הזקנים ואמרו אליהם: "דעו שבשעה שעלה משה למרום, אמר לנו שיחזור לכאן כעבור ארבעים יום, ועכשיו עברו ארבעים יום וגם עברו ו' שעות ועדיין לא בא, ולא ידענו מה היה לו, ועכשיו קומו

ועשו לנו אלהים [אלילים] אשר ילכו לפנינו ויורו לנו את הדרך שעלינו ללכת".

אמרו להם הזקנים: "כיצד אתם מעיזים לכפור בה' יתברך ורוצים לעבוד עבודה זרה אחרי כל הניסים והנפלאות שראיתם במו עיניכם?" משראו העם שאין הזקנים מטים אוזן לדבריהם עמדו והרגו את כל שבעים הזקנים.

באותה שעה קם חור בן מרים ואמר להם: "כלום אין אתם זוכרים את כל אותם הניסים שעשה לנו משה? ואם כן למה אתם מתפללים על שהוא נמצא בהר כל כך הרבה ימים בלי מאכל ובלי משה? בודאי שלגבי משה רבנו שנעשו על ידו ניסים מרובים כל כך אין בזה משום חידוש, ואפילו אם נאמר שמת משה, כיצד אתם מעיזים למרוד בהקב"ה אחרי שעשה לכם חסדים מרובים כל כך?" כאשר ראו שאף חור אינו נותן להם לעשות דבר, עמדו והרגו גם אותו.

עמדו והלכו אצל אהרן ולקחו עמם דגלים כאנשי צבא, ואמרו לו: "דע, אם אין אתה עושה רצוננו, אנו הורגים אותך כדרך שהרגנו את אלה המוטלים לפניך, ולכן חשוב יפה בזה". ואמנם היה אהרן מוכן למסור עצמו למיתה ולא לעשות רצונם, אלא שלאחר שחשב הרבה נימוקים, אמר, מוטב להודות לדבריהם ולעשות רצונם. ולהלן בעזרת ה' נביא את הנימוקים שהביאו את אהרן להשמע להם.

בני ישראל לא בקשו עבודה זרה אלא אמצעי בינם לקב"ה

ואף על פי שאנשי הערב רב הם שהתחילו בדבר זה, כדי להחטיא את ישראל, עדיין קשה כיצד התפתו ישראל ללכת אחריהם והאמינו במה שאמרו הערב רב שהעגל הוא שהעלה אותם ממצרים?

אבל באמת עלינו לדעת, שישראל לא ביקשו עבודה זרה ממש כדי לעבדה, שאם כן, היה הכתוב צריך לומר: "קום עשה לנו אלהים אשר נעבדהו", ומאחר שנאמר: "אלהים אשר ילכו לפנינו", משמע שלא התכוונו לעשות אלהות כדי לעבדה.

ועוד, אילו היו מבקשים מאהרון לעשות להם אלהות כדי לעבדה, למה אמרו "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו", שמדבריהם משמע שזה שהיו מבקשים לעשות אלהות, היינו מפני שלא ידעו מה היה למשה, וביקשו להם מיישור שיהיה במקום משה, ואם את משה לא החזיקו לאלהות, ודאי שמה שביקשו שיהיה במקומו לא נתכוונו שיהיה להם אלהות. אלא בודאי שהם האמינו בה' יתברך שהוא אחד ושמו אחד, והוא שברא אותם והוציאם ממצרים ועשה להם את כל הניסים, ולא כיחשו בו.

וגם שכבר נוצר העגל, לא החזיקו אותו לאלוה, והראיה הגדולה ביותר לכך, שהרי למחרת כשירד משה ושרף העגל וכתשו לעיניהם לא אמרו לו דבר, ואם היו מחזיקים אותו לאלהות, כיצד נתנו למשה לשרוף אלהותם ולא אמרו דבר.

מכל זה מוכח, שהם ביקשו רק מנהיג שינהיגם ויראה להם הדרך, ויובילם במדבר וינהיגם על פיו, כדרך שהלכו אחרי משה. וזהו שאומר הפסוק: "קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו", כלומר, זה שאנו מבקשים אינו ח"ו אלהות שנעבדהו, אלא מנהיג שיראה לנו הדרך במדבר, לפי שדבר זה עשה לנו משה, ועכשיו לא ידענו מה היה לו, ורצו מנהיג אחר במקום משה.

ולפי זה המילה "אלהים" שבפסוק "עשה לנו אלהים", אין פירושה אלהות ממש כמו בשאר מקומות, אלא הכונה "אדון" כמו שנאמר: "ראה נתתיך אלהים לפרעה" (שמות ז), ששם הכונה עשיתך אדון לפרעה.

ואם כן בקשת מאהרון היתה, שיעשה להם דמות הדומה לאחד המזלות, שתדיר הרוחניות שלה לעולם הזה, ותודיע להם העתידות ותנהיג אותם במקומו של משה, ותשמש אמצעי בינם ובין הקב"ה כמו שראו במצרים שהיו המצריים עושים דמויות של מזלות, ואמרו לישראל שהם יודעים להוריד הרוחניות של אותם המזלות ושיש ממשות בהם, כך רצו לעשות עכשיו ישראל. ואמרו לו שאין בזה שום איסור, כיון שאין עושים צורה זו כדי לעבדה אלא כדי להוריד את הרוחניות של אותו המזל המושל עליה, ותהיה אמצעי ביניהם ובין הקב"ה שתודיעם כל מה שעתיד לקרות, וכל האיסור שאסר לנו לעשות פסל ותמונה, הרי זה רק כשמתכוונים לעבדם, כמו שנאמר: "לא תעשו לכם פסל וכל תמונה.. לא תשתחוה להם ולא תעבדם", אבל כשאין עושים אותם לשם עבודה, אין בכך כלום.

עם ישראל יחסו למשה כוחות כישוף

ויש אומרים, שאמנם ישראל האמינו בקב"ה אבל אמונתם היתה חלשה, שהם ייחסו את כל הניסים והנפלאות לכוחו של משה, שאחרי כל הניסים והנפלאות שעשה להם משה בשם ה' יתברך, עדיין עלתה בליבם מחשבה שמשה עשה הכל מדעת עצמו על ידי כשפים חלילה, וכפי שראו את המצריים שעשו הרבה דברים בכשפיהם. ולפי מחשבה זו, גם יציאת מצרים לא היתה על פי ה' אלא בכח כשופיהם של משה ואהרן שחכמתם היתה יתירה מזו של המצריים ולכן ניצחום והוציאום ממצרים. וכן אנו רואים שישאל ייחסו היציאה ממצרים למשה ואהרן, כפי שנאמר בפרשת בשלח שאמרו: "כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה", שהתלוננו על משה ואהרן שהוציאו אותם מארץ מצרים למדבר הזה להמיתם ברעב, ולא היה על פי ה' יתברך, ואילו משה ואהרן השיבו להם ואמרו: "וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים בכוחו הגדול" ואנו לא עשינו כלום מדעתנו.

ואף על פי שבקריעת ים סוף נאמר "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", ששמעו מכאן שהאמינו מכאן ואילך שכל מה שעושה משה הוא על פי הקב"ה, בכל זאת חזרו בהם לאחר מכן ואמרו: "היש ה' בקרבנו אם אין" (שמות יז), דהיינו, שהתחילו לפקפק אם זה שמשה עשה, על פי הקב"ה הוא, או מדעתו עשה. וכל זמן שהיה משה ביניהם לא היה להם העז והאומץ לחקור בדבר הרבה, לפי שהיו מתייראים ממנו. ועכשיו שראו שלא בא משה, התקהלו על אהרן, ואמרו בודאי יודע אהרן כיצד עשה אחיו את כל הפלאים האלו, ואם כן יעשה לנו איזה דבר שיהיה במקומו של משה, ויעשה לנו כל הניסים שעשה לנו משה.

למה לא המליכו את אהרן במקום משה?

ולפי זה בני ישראל אמרו לאהרן, רוצים אנו שתעשה לנו דמות ותשרה עליה רוחניות מן השמים, ויהיה לנו במקומו של משה, שיעשה לנו כל הנפלאות שעשה לנו משה, וזה שאנו רוצים שתעשה לנו דמות של משה ואין אנו מבקשים ממך שתהיה אתה מנהיגנו במקום משה, מפני שאנו רוצים מנהיג שלא יחסר לנו אפילו רגע אחד, ולא יהיה כמו משה שהניח אותנו והלך. וזהו שאומר הכתוב, "אשר ילכו לפנינו", כלומר: שיהיה מנהיג שילך תמיד לפנינו, ומעתה ואילך אין אנו רוצים במנהיג שיהיה בשר ודם, כיון שכל הצרות שסבלנו עד עכשיו הרי הם בגלל זה שמנהיגנו הוא בשר ודם כמונו, ולכן אין אנו יודעים מה היה לו. שאין אנו יודעים אם הוא חי או אירע לו אחד המאורעות העלולים לארע לבשר ודם. וזהו שנאמר: "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו". "האיש" למה נאמר? והרי ברור שהיה איש ולא מלאך? אלא כך אמרו ישראל, מאחר שמשה מנהיגנו הוא "איש" ולא רוחני, אירע לו מה שאירע, ולכן אנו רוצים שמכאן ואילך יהיה לנו רוחני שיהיה קיים לעד ולא תהיה לו קיצבה.

"וַיֵּרָא הָעָם כִּי בָשָׁשׁ מֹשֶׁה לְרֹדֶת מִן הָהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ" (לב, א)

למה משה לא ירד לפני הזמן כדי שלא יחטא בעגל?

האור החיים הקדוש מקשה: מדוע הקב"ה לא הוריד את משה קודם הזמן, ומה בכך שיפסיד שש שעות בשמיים, ובלבד שעם ישראל לא יעשו את החטא הנורא, חטא העגל?

מתרץ האור החיים הקדוש: שמשה היה חייב להיות בהר ארבעים יום מלאים, כדי שיוכל ללמוד את כל התורה, כי בארבעים יום הוא למד את ארבעת חלקי התורה "פשט רמז דרש וסוד", והם התחלקו כך: עשרה ימים ללימוד הפשט, עשרה ימים ללימוד הרמז, עשרה ימים ללימוד הדרש, ועשרה ימים ללימוד הסוד, ואם כן, אם היה יורד שש שעות קודם, הרי מלימוד תורת הסוד יחסרו שש שעות, ולא רצה הקב"ה למסור לו תורה חסרה שאינה שלמה.

שמטו העם פני השור שבמרכבה

כשעשו ישראל העגל ואמרו "קום עשה לנו אלהים", שמטו פני שור שבמרכבה. כי השור המנהיג פני שור שבמרכבה שמו "אמציה", שהוא בגימטריה "קום", וזהו הלשון "קום עשה לנו אלהים", שבמילת "קום", שמטו פני השור שבמרכבה על ידי הממונה אמציה.

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶהְרֹן פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשֵׁיכֶם וּבִנְתֵיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלַי" (לב, ב)

הטעמים שהסכים אהרן לעשות את העגל

התמיהה נוספת שיש במעשה העגל, מדוע אהרן הסכים להם לעשות העגל, אחרי שהזקנים וחור מסרו נפשם כדי לא לעשות את זה, מדוע אהרן גם כן לא מסר נפשו כמותם? ונאמרו בזה כמה וכמה נימוקים:

הנימוק הראשון: הגמרא במסכת סנהדרין (ז). אומרת: אחרי שהרגו את חור שהיה נביא, עכשיו אם יסרב יורגו גם אותו שהוא כהן, ויתקיים בהם הכתוב: "אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא" (איכה ב), ויגדל עונם מאוד מאוד, ולא תהיה להם כפרה על עוון כזה לשפוך שני דמים של כהן ונביא, ולכן סבר אהרן שמוטב שיעשה להם העגל שהוא עוון שיש לו תקנה, ולא יעשו העוון הזה להרוג כהן ונביא שאין לו תקנה.

ועוד שראה אהרן שהם אדוקים ברעתם, ואין שום אפשרות שישובו מרעתם, לכן אמר, אם אסרב להם ולא אמלא מבוקשם יורגוני, ואחר כך ממילא יעשו מה שהחליטו לעשות, ונמצאים עושים ב' עבירות, שופכים דם נקי וגם עובדים עבודה זרה. לפיכך אסכים לדבריהם, ובוהו יעברו רק עבירה אחת עבודה זרה.

הנימוק השני: אמר אהרן, יודע אני שמשה יבוא סוף סוף, ואם לא היום, יבוא מחר, ולא יתעכב הרבה. ואם אומר להם שאינני רוצה למלאות מבוקשם, ילכו ויעבדו עבודה זרה כבר היום, לכן אסכים עימם, וכך אעכב הדבר, וביתיים יבוא משה ולא יבוא לידי עבודה זרה.

משל למה הדבר דומה, לבן מלך שמרד באביו, וביקש להכנס לארמון המלך לבצע את זממו, ומצא פתח פתוח שדרכו יוכל ליכנס. לקח דקר והתחיל להרוס כותל הארמון. אמר לו פדגוג [החונך שלו] תן לי הדקר ואני אהרוס לך הכותל, כדי שלא תתעייף. וכונת הפדגוג היתה לקחת ממנו הדקר ולהראות כאילו רוצה לעשות רצונו, ויעכב הדבר עד שיראה המלך וימנעוהו מכך. והיה הפדגוג קודח הכותל לאט לאט, עד שנסתכל המלך וראה מה הוא עושה, אמר המלך, יודע אני שאתה קודח בכותל מתוך כוונה טובה לעכב את בני ממעשהו הרע, אף אני אגמול לך שכרך שאתה תהיה פדגוגו ולא אחר. אף כאן ראה אהרן שישראל עמדו עליו והם צועקים, ואם לא יעשה רצונם יורגוהו ויעבדו עבודה זרה, אמר להם המתנינו ואני אעשה לכם, שאני כהן, ואני בעצמי אבנה לכם המזבח ואקריב הקרבן. וכונתו היתה לעכב הדבר ככל האפשר שכך ביתיים יבוא משה. אמר הקב"ה לאהרן, יודע אני מה היתה כונתך, שביקשת לעכבם שלא יעבדו עבודה זרה, והיה נוח לך להיות בעצמך כומר לעבודה זרה ובלבד שלא יעבדו עבודה זרה, חייך, שאתה תהיה הממונה על ארמוני, שאתה תהיה הכהן ועל ידך יוקרבו הקרבנות בבית המקדש.

הנימוק השלישי: אמר אהרן, אם הם עצמם יעשו העגל, יאמרו אחר כך, מי שעשהו בודאי ידע מה שהוא עושה, ודבר גדול הוא שיש בו ממשות ויבואו הרבה לטעות אחריו. אבל אם אני אעשהו לא יבואו רבים לטעות אחריו, שאני אומר להם, זה שעשיתי אותו מפני שאני יודע שאין בו כל ממש וכולו הבלים, ואם כן כיצד אתם באים לטעות אחריו.

הנימוק הרביעי: אמר אהרן, בין כך ובין כך הם כבר עבדו עבודה זרה, אחרי שכבר חשבו על כך בלבם, שבכל עבירות שבתורה אין מחשבה מצטרפת למעשה, חוץ מאיסור עבודה זרה שמחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה, אם כן הם כבר עברו את העבירה והקב"ה יכול ליפרע מהם. נמצא שבוהו שאני עושה אינני גורם להחטאם, כיון שבין כך נחשב הדבר שכבר עבדו עבודה זרה. וכנגד זה אם לא אעשה להם העגל ולא יהיה להם עגל, יהיה להם נזק אחר, שהם יחשבו שלא עבדו עבודה זרה, כיון שרק הרהרו, כי יסברו שעבודה זרה דינה בזה כשאר עבירות שמחשבה איננה מצטרפת, ואם כן לא יחזרו בתשובה. והיום או מחר כשתבוא עליהם פורענות יחשבו בלבם שהקב"ה עשה להם עוול ששלח עליהם פורענות בלא חטא. וגם יהיה בדבר משום חילול ה', שיאמרו הגוים מבלי יכולת ה' להביא אותם אל הארץ המובטחת הרג אותם במדבר על לא עוול בכפם.

לכן עשה להם העגל ובכך התגלה עוונם, וביודעם חטאם יחזרו בתשובה, וכן כשתבוא עליהם פורענות ידעו שבחטאם באה עליהם, והקב"ה לא עשה להם עוול, שידעו שעשה להם כן בעוון העגל. וכן לא יהיה פתחון פה לאומות שיראו רעתם, שיבינו שבא להם בגלל שאחרי כל הפלאים שעשה עמהם הקב"ה, הלכו הם ועשו העגל וכפרו בה' יתברך.

ונימוק זה רמוז בפסוק שנאמר אחר כך (לב, כה): "וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרון לשמצה בקמיהם", ומפרש רש"י ש"פרוע" הוא מלשון "מגולה". ולפי הנ"ל כוונת הפסוק, כשראה משה את העוון שעשה העם שעוון גלוי הוא, שגילהו אהרון.

ומדוע עשה כן אהרון לגלות העוון? ממשיך הפסוק: "לשמצה בקמיהם". פירוש, שיהיה לבזיון לעומדים להגן עליהם ולדבר עליהם טובות, שיאמרו מה חטאו האנשים האלה שבאה עליהם פורענות, שאז יראו העגל שעשו יסתם פיהם ולא יהיה להם עוז לדבר כן.

משל למה הדבר דומה, לאדם שיצא לו נגע קשה בבשרו והראה את הנגע לרופא, אם הרופא אינו בקי במלאכתו הוא נותן לו רטיות שונות המכסות את המכה עד שנעלמת מעין רואים, ומבחוץ נראית כאילו עברה, אבל באמת לא עברה, אבל אם הרופא מומחה במלאכתו הוא מתחיל לחתוך בבשר סביב המכה והוא מגלה אותה, ועושה כן לטובה, לפי שרוצה לראות מה נעשה בתוכה, ואחר כך נותן עליה סממנים לרפאותה והוא מרפאה כליל. אף אהרון עשה העגל כדי לגלות את עוונם ויעשו הרפואה, שיחזרו בתשובה.

ומפני כל הטעמים האלה האמורים כאן, הסכים אהרון לעשות העגל, ולא נהרג כמו הזקנים וחור.

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶהְרֹן פָּרְקוּ נְזָמֵי הַזֹּהֵב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשֵׁיכֶם וּבְנִיתֵיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלַי: וַיִּתְּפְּרוּ כָּל הָעָם אֶת נְזָמֵי הַזֹּהֵב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיָּבִיאוּ אֶל אֶהְרֹן" (לב, ב-ג)

הנשים סרבו לתת את התכשיטים

אומר רש"י אם נדייק בפסוק נראה שאהרון ביקש להביא את הנזמים של הנשים והילדים, שהרי כתוב: "נזמי הזהב אשר באזני נשים בניכם ובנותכם", ואילו מה קרה בפועל? "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם", והרי היה צריך להיות כתוב "את נזמי הזהב אשר באזני נשים", אלא משמע שהם הביאו את הנזמים של עצמם ולא של הנשים. וצריך להבין מדוע לא עשו כדבר אהרון?

מסבירים חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק מה), שהעם הלכו אצל נשותיהם כדי ליקח מהן את נזמיהן, אמרו להם נשותיהם, "חס וחלילה שניתן את נזמינו לעבודה זרה, ונכפור בה' יתברך אחרי כל הניסים והנפלאות שעשה לעינינו במצרים ובים ובהר סיני, לא נשמע לכם ולא ניתן את נזמינו לעבודה זרה!"

משראו הגברים שאין נשותיהם שומעות להם להתפרק מנזמיהן, אז: "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם", שכן דרך המצריים והערביים הגברים לענוד נזמים באזניהם.

ראש חודש הוא המועד של הנשים שלא חטאו בעגל

ומוסיפים חז"ל (בפרקי דרבי אליעזר שם) שבגלל אותה טובה שעשו הנשים שסירבו לתת את נזמיהן לעבודה זרה, פרע להן הקב"ה שכר מיוחד, שיש מועד אחד שאין לאנשים חלק בו, והוא "ראש חודש" שנקרא "יום טוב של הנשים" [ולכן יש נוהגות שלא לעשות בו מלאכה]. וזה מלבד מה שיהיה להם שכר טוב בעולם הבא. ולמה ניתן להם דוקא ראש חודש? יש לפרש, לפי שהמועדים הם כנגד האבות: פסח - כנגד אברהם, שבועות - כנגד יצחק, וסוכות - כנגד יעקב. וי"ב ראשי החודשים שיש בשנה, הם כנגד י"ב השבטים. וכיון שחטאו האנשים בעגל, הוציאו מהם את י"ב ראשי החודשים וניתנו לנשים.

וזהו שאמר שלמה המלך בקהלת: "אדם אחד מאלף מצאתי, ואשה בכל אלה לא מצאתי", ודרשו במדרש רבה קהלת: "אדם אחד מאלף מצאתי" - זה מעשה העגל, שרק אחד מאלף חטא, "ואשה בכל אלה לא מצאתי" - שבכל מעשה העגל לא נמצאה אשה אחת שחטאה [ואף גברים רק אחד לאלף]. ויש בלשון הפסוק הזה רמז לחטא העגל, כי בחטא העגל אמרו החוטאים "אלה אלהיך ישראל", וזה הכוונה אשה בכל "אלה" לא מצאתי, - שלא היתה אשה אחת שחטאה ואמרה "אלה" אלהיך ישראל.

ועוד טעם למה ניתן לנשים דוקא ראש חודש, מכיון שחטאו ישראל בעגל, גילו בזה שרצונם להשאר תחת שלטון המזלות, ולהיות נידונים על פיהם כפי שמונהגים האומות. ולכן עשו צורת עגל, להיות נתונים תחת מזל שור

שהוא הגדול במזלות. וי"ב ראשי החודשים הם כנגד י"ב המזלות, וכיון שהנשים לא רצו לתת נזמיהן לעגל, סימן שרצו להיות תחת הנהגת הקב"ה, לכן הוצאו ראשי החודשים מן האנשים וניתנו לנשים.

אהרן ביקש דוקא נזמי זהב שהם יקרים

ויש להעיר למה אהרון ביקש דוקא תכשיטים מזהב, ולא מין אחר של תכשיטים כגון שעשויים מכסף או נחושת? והסיבה לזה היא, שכל כוונתו של אהרן היתה לעכבם ככל האפשר, כדי שיבוא משה בינתיים, או שאולי יתחרטו, ולכן ביקש זהב שהוא יקר ויתקשו להביא דבר כזה יקר.

ועל פי הטעם הזה יובן גם למה ביקש מהם דוקא נזמים, ולא כל כלי זהב שיש להם. שאילו היה מבקש מהם כל זהב שיש, היו מביאים לו מיד. אמר: יבקשו מנשותיהן הנזמים מזהב, שזה דבר קשה בעיני הנשים לתת אותו, וכך יבואו לידי מחלוקת ועל ידי כך יתעכב הדבר, וגם בעיני עצמם יהיה קשה הדבר להתיר נזמים שכבר נעשו, ואולי בינתיים משה כבר יבוא או שכבר יתחרטו.

בנזמים היו צורות עבודה זרה

ועוד סיבה למה ביקש אהרון דוקא נזמים: לפי שידע אהרון שהנזמים שהביאו ממצרים, היו חקוקים בהם צורות עבודה זרה, ורצה אהרון שהנזמים הללו יבואו לידיו, ויסיר מהם הצורות, או ישמידם, כדרך שעשה יעקב אבינו לבני ביתו כשכבשו את שכם, כמו שנאמר בפרשת וישלח (פ"ד): "הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם... ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמון אותם יעקב" וגו', וכך רצה גם אהרון לעשות, ולכן אמר להם פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם, ולא ביקש מין זהב אחר, לפי שרק בנזמים היו חקוקות צורות עבודה זרה.

והטעם שהגויים חקקו את צורות העבודה זרה דוקא בנזמיהם שבאזניהם ולא בשאר תכשיטים, משום שרצו לומר בזה, שכיון שבחרו בהם כאלהות, עליהם להאזין לכל מה שיאמרו.

"וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיִּצַר אֹתוֹ בַּחֶרֶט וַיַּעֲשֶׂהוּ עֵגֶל מִסַּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלָה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלְיוֹךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (לב, ד)

איך יצא העגל מתוך האש

לא מפורש בפסוק היאך קרה שכאשר זרק אהרון את הזהב לתוך האש, יצא העגל, ונאמרו בזה כמה הסברים: מעשה כישוף: אותם האנשים של ה"ערב רב" שבארנו עניינם למעלה שהם התחילו במעשה העגל, היו להם הרבה תחבולות של כשפים, והיו להם שעות קבועות ביום שבהן היו עושין את כשפיהם.

ומחמת הכשפים נקראו "ערב רב", כי יש ביום ב' מיני ערבים, האחד משבע שעות ועד התחלת השעה התשיעית, וזמן זה נקרא "ערב רב", רצונו לומר ערב גדול, שעדיין היום גדול, [ואז שלטון המכשפים]. והערב השני, הוא מתשע שעות ביום, עד חצות הלילה, שאז זמן שלטון המשחיתים. ולכן נקראו "ערב רב", כיון שהיה שלטונם ב"ערב רב".

ועתה כשראו המכשפים האלו שהגיעה השעה השביעית מן היום, שהוא זמן שלטונם, אז שני מכשפים שנקראו "יונוס ויומברוס" שהיו בני בלעם [ויש אומרים בני בעור], לקחו את הזהב ונתנו בידי אהרון, ועשו מיני כשפים, ואהרן לא ידע על אותם הכשפים, ולקח בתום לב הזהב מידם, וקשר אותו במטפחת. כי פירוש "ויצר אותו בחרט", "ויצר" - קשר, "בחרט" - מטפחת. כמו שנאמר בישיעה פ"ג "המטפחת והחריטים".

ולפי הסבר זה שהעגל נעשה על ידי כישוף, צריך להבין, מדוע נחשב שאהרון עשה את העגל, כמו שכתוב "ויעשהו עגל מסכה", והרי נעשה על ידי כשפים? ויש לומר ששני דברים שעשה אהרון בטעות, גרמו להם שהצליחו כשפיהם ויצא עגל מתוך האש: האחד - שלקח הזהב מידם, ואם לא היה לוקח מידם, אלא היה אומר להם להניח הזהב על הארץ והוא היה נוטלו משם, הכישוף לא היה שולט בזה ולא היה מצליח. השני - שקשר אותו בחרט, ובכך לא שלט בו עין הרע, פירוש, שגם אחרי שעשה את הטעות הראשונה שלקח מידם, אם היה נותנו גלוי על הארץ שיראוהו הבריות, לא היו מצליחים כשפיהם אחרי שהיתה שולטת בזה עין הרע.

והכתוב רומז לשני הדברים הללו, שאומר הכתוב: "ויקח מידם ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה". רצונו לומר, כל הרעה שעשה היא "שלקח מידיהם" וכן "שצר אותו בחרט". ומפני שני הדברים האלו שבהם טעה אהרן ויעשהו עגל מסכה - שנחשב הדבר כאילו הוא עצמו עשה העגל, אף על פי שרק זרק הזהב לתוך האש.

[ויש אומרים שבגלל ההתכה בלבד נקרא שהוא עשה העגל].

אהרן יצר צורת עגל: יש אומרים שהעגל לא נעשה על ידי כשפים אלא אהרן עשה את העגל, שלקח הזהב והתיכו, ואחר כך לקח מכשיר חירוט והתחיל לצייר עגל. אולם אהרן הפך את הסדר, כי בדרך כלל כאשר יוצרים צורה מזהב, עושים קודם כל דפוס תבנית, ומרוקנים לתוכו את הזהב, אבל הוא התחיל ליצור בידי את צורת העגל מזהב המותך, וזהו כדי לעכבם ככל האפשר, וזהו שנאמר "ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה" - שהוא עשה את הזהב לעגל מסכה. ויש מפרשים שהמילה "בחרט" היא מלשון חרטה, וכך הביאור: הוא התחיל לציירו בציורים אולי מתוך כך יתחרטו.

ויש אומרים שהרבה לצייר בו ציורים, משום שאם יתברר אחר כך שאין בו ממשות, שלא יאמרו מפני שלא היה עשוי יפה אין בו ממשות. לכן ייפה אותו בכל האפשר שלא ימצאו אחר כך שום תירוץ לכך שאין בו ממשות.

ארבעה טעמים מדוע רצו דוקא דמות עגל

הנה בין אם העגל נעשה על ידי כישוף ובין אם על ידי אהרן, נראה שהערב רב רצו דוקא דמות עגל, וצריך להבין מדוע הם ביקשו דוקא דמות עגל, ונאמרו בזה כמה הסברים:

א] שבשעה שעברו בים ראו כולם את השכינה, אבל אנשי הערב רב לא היתה להם שום זכות לראות דבר, ולא ראו אלא את רגלי המלאכים שהם בצורת עגל, כפי שנאמר ביחזקאל (פ"א) "ורגליהם ככף רגל עגל", וחשבו שאלו רגלי השכינה.

והנה לפני חטא העגל, היו לחיות הקודש ארבעה כנפיים, ולאחר שעשו העגל נוספו להם עוד שני כנפיים כדי לכסות את רגלי העגל שלהם כדי שלא להיזכר בעון העגל.

ב] עוד טעם למה רצו דמות עגל, שבשעה שהופיע הקב"ה על הר סיני, ראו את כסא הכבוד עם ד' חיות הקודש, והם "אדם שור אריה נשר". ולכן רצו לעשות צורת עגל שהוא בדמות שור, שההבדל בין שור ועגל הוא רק בגיל, שהקטן נקרא עגל והגדול נקרא שור.

וזה שיצאה דמות עגל שהוא קטן ולא דמות שור, כדי להראות פחיתותם, את מי ביקשו לקחת להם למנהיג, בריה שיש לפטמה בעשב הרבה כדי שתגדל. וזהו שנאמר בתהלים (ק"ו) "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב" שהמירו כבודו של ה' יתברך בדמות שור, ועד כמה פחותים היו שהמירו בדמות שור שעדיין אינו שור אלא צריך לאכול עשב הרבה כדי להיות שור.

ג] ויש אומרים שדמות העגל באה מתוך מה ששמעו מפי המצריים שהיו במצרים. וכך היה מעשה: בימים הקדמונים היו למצרים מכשף גדול ששמו היה "אפיש", והוא היה מלכם. ועשה המכשף הזה בכשפיו ויצא עגל מתוך הנהר פעם אחת בשנה, בארבע שעות של היום, והיה פורח באויר. ואותו יום עשו המצרים חג גדול וקראו לאותו יום, יום אפיש. והיו המצרים מתחילים לזמר ולרקוד סביב אותו העגל. וכעין זאת מצאתי בספר הקוסמים שבשנת צ"ב המליכו המצרים קוסם אחד ושמו אפיש ועשה עצמו אלוה ועשה לו עגל בקסמיו ועל עין ימין העגל היה סימן כעין לבנה, והעגל היה עולה כל יום פעם אחת מין היאור בארבע שעות ביום והיה פורח באויר והיו המצרים משבחים לפניו עד שנמס ונסתר.

וכשהיו ישראל במצרים שמעו דבר זה מפי המצריים, והדבר נקלט בדעתם שהיו סבורים שיש בזה ממשות, ולכן רצו עכשיו לעשות דמות עגל.

העגל יצא מכישוף בלי שידעו שיצא עגל

ד] ויש אומרים הטעם שיצא העגל, לא בגלל שכך ביקשו אלא שבגלל שהממונה על כוח השמש נקרא "עגל", והזהב נוצר מתוקף השמש. וכיון שאהרן ביקש מהם זהב לפיכך יצא דמות "עגל" על ידי הכשפים שעשו הערב רב.

שיטה אחרת שהעגל נוצר על ידי שם המפורש

יש אומרים פירוש אחר כיצד נעשה העגל, שהאיש שגרם ליציאת העגל הוא מיכה. שבהיות ישראל במצרים התלונן משה רבנו לפני הקב"ה על קושי הגלות של ישראל, שהיו המצריים לוקחים תינוקות ישראל ומשקעים אותם לתוך הבנין, והיו מתים. אמר לו הקב"ה: אל יקשה בעיניך דבר זה, שקוצים אני מכלה מן העולם, שיודע אני בתנוקות הללו שאם ישארו בחיים, יהיו רשעים גדולים, ואם אתה רוצה להיווכח בזה, לך והוצא אחד מהם.

הלך משה והוציא תינוק מן הכותל שעדיין לא מת, וחזקו עד שריפאו מן השחיקה, ושמו של הילד הזה היה מיכה, שפירושו ממועד, על שהוציאהו ממועד מתוך הקיר.

וכשביקש משה רבנו להוציא את ארונו של יוסף מתוך הנילוס, שלשם הטילוהו המצריים, היה שם אותו מיכה, וראה את משה רבנו כשהוא לוקח טבלא וכתב עליה "עלה שור" ["שור" הכוונה ליוסף שנמשל לשור], וזרק את הטבלא לתוך הנהר, והנה צף ועלה ארונו של יוסף למעלה.

ומיכה הלך ולקח את אותה טבלא וגנוזה אצלו עד עכשיו. וכשראה עכשיו שזרק אהרן את הזהב לתוך האש, זרק גם הטבלא הזאת ויצא העגל מעצמו מתוך האש, על ידי שם המפורש, ובעקבות שהיה כתוב בו "עלה שור" דהינו עגל קטן. ולמעשה מיכה גרם להטעות הרבה אנשים אחרי העגל הזה, שבכח השם המפורש שהיה חקוק על הטבלא יצא עגל שהיה מדבר מתוך האש ואמר "אנכי ה' אלהיך", וחשבו שיש בו ממש, ואמרו "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים", וכוונתם היתה שדמות השור הזו הביאה לכך שיצאו ממצרים, שבלי אותה טבלא שכתוב עליה "עלה שור" לא היה אפשר לארונו של יוסף לצאת מן הנהר, ובלי עצמות יוסף לא היה אפשר להם לישראל לצאת ממצרים, נמצא שיצאו בכוח השור, ויחסו לשור כח היציאה ממצרים.

ויש אומרים שהשטן נתן את הטבלא לתוך האש ויצא עגל כשהוא צועק, כדי להטעות את ישראל.

העגל נוצר על ידי ציץ הזהב

ויש אומרים הטעם שיצא עגל, גם כן על ידי שם המפורש אבל לא השם שהיה על הטבלא של מיכה אלא על הציץ: שבשעה שהביאו לו את הנזמים כדי לעשות מבוקשם, נמצא בתוך הנזמים גם ציץ הזהב שעליו היה רשום השם המפורש. והיתה חרוטה עליו צורת עגל, וכשהטילו הזהב לתוך האש יצא עגל שהיה צועק, ולכן יצאה צורת עגל ולא צורת בריה אחרת. וכיון שראו שעל אותו הציץ היה חקוק עגל וגם שם המפורש, ועכשיו ראו שיצא עגל מדבר, טעו אחריו והיו סבורים שיש בו ממשות.

ולכן אומר הכתוב על אהרן "ויעשהו עגל מסכה", שאף על פי שאהרן לא עשה עגל אלא רק זרק הזהב לתוך האש, והעגל יצא מעצמו, מכל מקום תלה הכתוב הדבר באהרן, כיון שהוא היה הגורם לכך, שהטיל אותו הציץ לתוך האש. שאילולי אותו ציץ שעליו היה כתוב שם המפורש לא היה יוצא העגל. והטעם שזרק אהרן את הציץ לתוך האש אף על פי שראה שכתוב עליו שם המפורש. אמר, אם אשאיר הציץ הזה שיש בו צורת עגל וגם שם המפורש כתוב בו, עלולים לטעות אחריו ולעבדו כעבודה זרה. אמר, מוטב שאזרוק גם את הציץ לאש ולא יבואו לטעות אחריו.

סוד גלגול בעור אבי בלעם בתוך העגל

דוד המלך אומר בתהילים (קו): "ויעשו עגל בחורב וישתחוו למסכה, וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב". האריז"ל בשער הפסוקים מבאר את המילים "בשור אוכל עשב" וזה תורף דבריו:

יונוס ויומברוס מראשי הערב רב, היו בני בניו של בעור אבי בלעם, והוא היה מגולגל בצומח, ולא היה לו עדיין תיקון לעלות בבעל חי מרוב זוהמת הרע אשר בו, ובלי ספק, כי הוא בחינה עליונה אשר בכל הסיגים שבשורש ההוא [דהיינו שהוא היה שורש של כל הערב רב] ולכן יונוס ויומברוס בני בניו שהיו ראשי הערב רב, וכן הערב רב בעצמם, כולם היו חפצים בתיקונם, כי בעלייתו תהיה גם להם עליה.

והם הבינו בקסמים שלהם, כי אין לו יכולת לעלות משם, אלא על ידי שיחטאו את ישראל, ועל ידי כך תתגבר הקליפה וכך תוכל להוציא את נפש בעור אביהם מבחינת הצומח, ובסיוע אהרן, ועל ידי הטם עם שמות הקודש והכשפים

העצומים אשר בפיהם, יצא משם שור הזהב שהאכילוהו עשבים, ובאכילת העשבים העתיק השור לתוכו את נפש בעור המגולגלת בעשב. ואם כן בתוך העגל היתה רוחניות וחיות של נפש בעור זקנם שעלה מצומח לחי, ובכך קבלוהו עליהם למנהיג.

משקל העגל כמנין עמלק והיה צורח ואומר אנכי ה' אלהיך

והעגל משקלו היה 240 ק"ג זהב כמנין "עמלק", "ספק", "רם", והיה בדמות חמור ושור והיה אוכל עשב וצורח "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

ועל זה כותב המדרש (שמות רבה מ"ב ח'): "עשו להם עגל מסכה" רבי תנחום בר חנילאי אמר: "מאה עשרים וחמשה קנטרין כמנין מסכה". והנה משקל כל קנטר הוא 1.920 ק"ג. אם כן נמצא, ש-125 קנטרין עולה בדיוק 240 ק"ג של זהב.

חציו היה עגל וחציו חמור

בזוהר הקדוש (שמות דף קצב:) איתא: שהיה דמותו חציו העליון שור וחציו התחתון דמות חמור, ואלו שתי הקליפות הם מכח שני בניו של בלעם. ומה שהם ראו לעשות את שתי הצורות האלה דוקא, נראה הביאור בזה כך: הנה בזוהר (בראשית דף קעב:) איתא, כל תיאובתא דסטרא אחרא היא להתגרות בקדושה, וכמו שמצינו בפרשת וישלח במלחמת יעקב עם שרו של עשיו שנאמר (בראשית לב כה) "ויאבק איש עמו", שזה כח הרע של הסטרא אחרא, להלחם עם הקדושה, ואותו שר של עשיו היה מהקליפה של השור, ואחר כך אצל דינה בא שכם בן חמור ורצה לטמא אותה בקליפת החמור, וזהו שמצינו כאן שכח הטומאה בא להתגרות עם כח הקדושה, וכח הטומאה בא עם הכח של קליפת השור והחמור.

ועוד ידוע, בביאור עוון מכירת יוסף, שהוא היה אחוז במידת היסוד בכח הקדושה של השור שנאמר בו (דברים לג יז) "בכור שורו הדר לו", ומכרו אותו למצרים שנקראים חמורים שנאמר (יחזקאל כג כ) "אשר בשר חמורים בשרם", וזה הביא שעם ישראל כולו נשתעבד במצרים בעבודת פרך במקום הטומאה הגדול בעולם של קליפת החמור, עד שירדו למ"ט שערי טומאה, ובא משה רבנו ועשה להם תיקון והוציא אותם ממצרים וחילץ אותם מהשעבוד לקליפת החמור, וכן הוציא את יוסף שנקרא שור וכמו שכתוב (שמות יג יט) "ויקח משה את עצמות יוסף עמו".

ולכן כאן בעגל הם עשו את שתי הצורות האלו: צורת השור והחמור, לומר שזה האיש משה שסיבב את יציאת מצרים על ידי שעשה להם תיקון עם שני הכוחות האלו של השור והחמור, גם תיקון ונתן כח בשור של הקדושה, וגם ביטל והפריד מעליהם את כח הקליפה של הסטרא אחרא של השור והחמור שרצו להתגרות בהם.

עוד יש לפרש טעם לשתי הצורות הללו, שהרי אמרו חז"ל שמשה רבנו נטפל עם הערב רב כשיצאו ישראל ממצרים לקרבם ולגייירם ולהיות מעם ישראל, אבל אחר כך משה רבנו לא העמיד להם פנים ובעט בהם, ולכך הערב רב אמרו עכשיו (שמות לב א) "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו", דהיינו שמשה רבנו בתחילה השפיע עלינו וגיייר אותנו ואחר כך בעט בנו ולא ידענו מה היה לו ומה קרה ששינה פניו, ולכן הם בחרו עכשיו לעשות עגל עם שתי הצורות הללו של שור וחמור, שור - כדוגמת כח משפיע וכמו שכתוב (משלי יד ד'): ורב תבואות בכח שור, וחמור - שלא יהיה בועט כחמור.

דרוש לפרשת פרה

פרשת פרה דאורייתא

בעזה"ת בעוד ג' שבועות חג הפסח, ואם נזכה לבנין ביהמ"ק, נעלה לציון ברנה להקריב שם קרבן פסח ולאוכלו בירושלים בקדושה ובטהרה.

לפיכך קוראים אנחנו פרשת פרה, כדי להשריש בנו את חובת הטהרה לפני העליה לבית המקדש, ולפני הקרבת הקרבן.

ומרן בשו"ע סי' קמ"ו וסימן תרפ"ה פסק, כי פרשת "פרה" היא מן התורה, וכל דיניה כפרשת "זכור". ופרשה זו של "פרה אדומה", שבהזאת אפרה נטהרים מטומאת מת, עמוקה וסתומה היא, ושלמה המלך אמר "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", כלומר על הכל עמדתי והבנתי, אבל פרשת פרה חקרתי ושאלתי וכו' והיא רחוקה ממני, "והיא רחוקה" גי' פרה אדומה.

מצות פרה אדומה - שורש הטהרה

פרשת פרה אדומה ניתנה לישראל בר"ח ניסן בשנה השנית לצאתם ממצרים ביום הקמת המשכן, כי כל ישראל היו חייבים להיטהר כדי שיוכלו להקריב את פסחיהם ואפילו מי שלא נגע במת מעולם, שכן כולם חטאו בחטא העגל וכידוע עבודה זרה מטמאה כמת, ועל כן לאחר שהקב"ה סלח לישראל וציוו עליהם לעשות לו משכן, נתן להם מצות פרה אדומה כדי להטהר לגמרי מכל הטומאה שדבקה בהם מטומאת מת ומטומאת ע"ז שהיא שורש המיתה בעולם. א"כ מעשה פרה אדומה הוא שורש הטהרה של עם ישראל ומאחר והוא שורש הטהרה, לכן צריך לעשות אותו בטהרה המושלמת ביותר שאפשר, שכן כל דבר ששורשו טהור אפילו אם אח"כ נפלה בו טומאה בענפיו שוב אין הטהרה נפגמת, וזהו יסוד עצום שהוא עיקרן של כל אותן מצוות שמקדשות את שורש המעשה, כגון מעשרות, חנוכת הבית, הפרשת חלה, וכו' ב שצריכים להתחיל בקדושה ואז ממילא הכל מתקדש. ולדוגמא אדם מתחיל את היום בתפילה בכונה ואז בעז"י כל היום כולו מתקדש.

א"כ אותה פרה אדומה שבאה לטהר מטומאת מת, כיון שבאו לעשות שורש לטהרה הרי החמירו בה חומרות רבות ועשאוה במעלות של טהרה שאין למעלה מהן.

סדר מעשה פרה אדומה בירושלים

כשם שהיו מפרישים את הכהן הגדול מביתו שבעת ימים קודם יוה"כ לעבודת יוה"כ, כך היו מפרישים את הכהן השורף את הפרה שבעת ימים קודם שריפתה, ללשכה מיוחדת הנקראת "בית אבן" לפי שכל מעשיה וכליה היו עשויים מאבן ומאדמה שאינן מקבלות טומאה. וכל שבעת הימים היו מזיזים עליו מכל אפר הפרות שהיו במקדש שנשארו למשמרת מאז ימי משרע"ה, שמא נטמא הוא למת ולא ידע. ומן הדין היה צריך להזות עליו רק שלישי ושביעי אלא שמזין עליו יום אחר יום, שכן מעלה יתרה עשו בפרה.

תשע פרות אדומות נעשו מאז ומעולם, הראשונה עשה משרע"ה והיו מטהרים באפרה כל ימי הבית הראשון, והותירו ממנה מעט למשמרת, שניה עשה עזרא הסופר, ושבע מעזרא ועד חרבן הבית, והעשירית יעשה בעז"י מלך המשיח במהרה בימינו אמן.

ומבואר בחז"ל כי מענייני המיוחדים של משה הוא ענין הנצחיות כמ"ש בגמרא (סוטה ט') שאין שונאיהם של משה ודוד שולטים במעשי ידיהם, וא"כ כח הטהרה של פרה אדומה קשור עם ענין נצחיות משה רבנו, וכל יתר הפרות האדומות נאצל כוחן מכוח פרתו האדומה של משה רבנו, וגם השימוש באפר פרת משה נתארך שנים רבות, שהרי עד ימי עזרא לא הוצרכו לפרה שניה -דהיינו קרוב לאלף שנה השתמשו בפרתו של משה ואילו במשך ה-420 שנים של בית שני עשו 8 פרות, ועוד, שאמרו המפרשים שבכל הפרות היו צריכים לערב מאפר פרתו של משה.

ודוקא את הפרה האדומה העשירית יעשה מלך המשיח, כי עשר מראה על שלימות. ושלימות הטהרה של פרה אדומה תהיה רק לעתיד לבוא בפרה העשירית שיעשה מלך המשיח, יחד עם המנין העשירי שיעשה בבני ישראל, שבכתובים מצאנו שעם ישראל נמנו תשע פעמים, והמשיח הוא זה ששייב את השירה העשירית ויכבוש את ארץ עשר האומות.

כשמזין על הכהן בימי ההפרשה צריך שיזהר עליו איש שלא נטמא במת מעולם. וכל הכלים שממלאים בהם ומקדשים להזות על הכהן השורף - כולם כלי אבנים היו, שאינם מקבלים טומאה וכל הדברים האלו כאמור מעלות יתרות שעשו בפרה - שורש טהרת ישראל.

חצירות היו בירושלים שהיו בנויות על גבי סלע ותחתיהן חלול מפני קבר התהום, וע"כ לא היתה יכולה הטומאה להגיע לשם לעולם. כידוע שטומאת מת בוקעת מקברו עד הרקיע, אלא א"כ עשו חלל בין הקרקע לסלע שעל גביו, וחלל האויר מפסיק בין הטומאה לסלע, ושוב אין הטומאה בוקעת למעלה, א"כ אותן חצירות שנבנו על גבי סלע שבדרך כלל אין חופרים שם על מנת לקבור מתים, וגם אם קברו שם הרי חלל האויר לא נותן לטומאה לבקוע, ומביאים היו לשם נשים מעוברות של כהנים ויולדות בניהן באותן החצירות ומגדלות שם את בניהן, ולא היתה טומאת מת מגיעה

אליהן מעולם. משגדלו הילדים ונבחרו להיות המזין על הכהן השורף את הפרה, היו מביאים שוורים שכרסיהם רחבות ומניחים על גביהם דלתות טהורות ומושיבים התינוקות על גבי הדלתות כדי שיהיה אהל בינם לבין הארץ שמא השוורים ילכו מעל קבר בדרכם אל מעיין השילוח. כשמגיעים לשילוח היו ממלאים ממי המעיין לתוך כוסות האבן שבידם ואין חוששים במעיין מפני קברות כי אין דרכם של בני אדם לקבור במקומות כאלו. ואח"כ עולים שוב ויושבים על גבי הדלתות והולכים עד שמגיעים להר הבית. הגיעו להר הבית יורדים ומהלכים על רגליהם, מפני שכל הר הבית והעזרות תחתיהן היה חלול מפני קבר התהום. ומהלכים עד פתח העזרה, ובפתח העזרה היה כלי עם אפר והיו נוטלים את האפר ונותנים במים שבכוסות ומזין על הכהן.

כיצד שורפים אותה

זקני ישראל היו ממתנינים בהר הזיתים שמול הר הבית, והכהן והעוזרים בשריפה והפרה בעצמה היו יוצאים על גשר שהיה נבנה מהר הבית להר הזיתים, והיה הכהן טובל שם ואח"כ עלה ונסתפג. והיו בונים מערכה מעצי ארזים אלונים וברושים ותאנה, כמין מגדל עם חלונות כדי שהאש תהיה מפיתה ברוח. וכופתים את הפרה ונותנים אותה על גבי המערכה, והכהן היה שוחט ומקבל את הדם ומזה שבע פעמים כנגד בית קודשי הקודשים, גמר מלהזות מקנח ידיו בגופה של הפרה ויורד מן המערכה, הצית את האש והתחילה האש להאחו בפרה השחוטה כשהיא שלמה עד אשר תצית האש ברובה ותקרע בטנה.

ואח"כ נוטל עץ של ארז ואזוב ושני תולעת וכורך האזוב עם הארז בלשון של השני, ומשליך לתוך בטנה של הפרה אחרי שנבקעה ע"י האש.

אחר שנגמרה שריפתה - חובטין אותה במקלות היא וכל עצי המערכה שנשרפו בה עד שנעשה הכל אפר. והיו מחלקים את האפר לשלושה חלקים. אחד ניתן בחיל, אחד בהר הזיתים, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק למשמרות היו כל הכהנים מקדשים ממנו, וזה שניתן בהר הזיתים היו ישראל מזין ממנו, וזה שניתן בחיל היה מוכן ומוצנע שנאמר: "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת".

אילין עובדיא דאתון עבדין נראין כמין כשפים, אתם מביאים פרה ושורפין

שאל עובד כוכבים אחד את רבן יוחנן בן זכאי, אילין עובדיא דאתון עבדין נראין כמין כשפים, אתם מביאים פרה ושורפין אותה, וכותשין אותה, ונוטלין את אפרה, ואחד מכם מטמא למת מזין עליו ב' וג' טיפין ואתם אומרים לו טהרת, אמר לו לא נכנסה בך רוח תזזית מימך? אמר לו לאו, ראית אדם שנכנסה בו רוח תזזית? אמר לו הן, א"ל ומה אתם עושין לו, אמר לו מביאין עיקרין ומעשנין תחתיו ומרביצים עליה מים והיא בורחת, א"ל ישמעו אוניך מה שאתה מוצא מפ"ך כך הרוח הזו- רוח טומאה, דכתיב (זכריה יג) "וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" מזין עליו מי נדה והוא בורח. לאחר שיצא אמרו לו תלמידיו רבנו לזה דחית בקנה לנו מה אתה אומר, אמר להם חייכם לא המת מטמא ולא המים מטהרין, אלא אמר הקדוש ברוך הוא חקה חקקתי גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור על גזרתי, דכתיב "זאת חוקת התורה", ומפני מה כל הקרבנות זכרים וזו נקבה? א"ר איבו משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך אמר המלך תבא אמו ותקנח את הצואה, כך אמר הקדוש ברוך הוא תבא פרה ותכפר על מעשה העגל. (מדרש רבא

טעם שמקדימים פרשת פרה לפרשת החודש

וצריכים לדעת, מדוע הקדים פרשת פרה לפרשת החודש, והרי באחד בניסן הוקם המשכן, שני לו נשרפה הפרה, ולמה קדמה? אלא לפי שהיא טהרתן של ישראל. כן אומרת הגמ' בירושלמי מגילה פ"ד הלכה ו', והוא כעין הקדמה סור מרע ועשה טוב, קודם יש להטהר ולסור מכל טומאה ורוע, ואח"כ התעלות והתקדשות.

וא"כ מדוע בסימני הסדר זה הפוך, קודם קדש ואח"כ ורחץ, אלא ביציאת מצרים עמדנו להטמע בשער הני של הטומאה ולא היה סיפק בידנו להכין עצמינו כמו שצריך, מיד קפצנו לקדושה ואח"כ נטהר מעט מעט, כידוע המשל של אותו אחד שהלך מוזנח ומלוכלך, ולפתע התנפלו עליו שודדים להורגו, והיה על יד בית המלך וקפץ בפנים להנצל מהאויבים, בודאי שהמלך לא יכעס עליו אלא יעניש השודדים. וכמו כן הדבר בליל הסדר, האדם מוקף טומאה גדולה קליפות וכו', ואם יחכו עד שקודם ינקו עצמם מהעוונות והקליפות והטומאות לא יצאו מזה לעולם, לכן קודם "קדש", מתקדשים להנצל מן הקליפות ואח"כ "רחץ".

"ויקחו אליך פרה אדומה" לך אני מגלה סוד פרה אדומה

"ויקחו אליך פרה אדומה", אמר ר' יוסי ב"ר חנינא, אמר לו הקב"ה למשה, לך אני מגלה סוד פרה אדומה, אבל לאחר היא חוקה שלא יבין טעמה. ועוד, שכל הפרות הנעשות, משלך ואילך בטלות לעתיד ושלך קיימת לעולם, ויגלה אליהו לעתיד לערב ולקדש בו פרות שיעשו, כי רק משה ידע סודה, וכמו שכן עשו ג"כ מזמן עזרא הסופר ואילך.

א"כ ראינו שרק משה רבנו זכה להשיג סודה, וזה היה קודם חטא העגל בשעת מתן תורה, שאז זכה משה לשער ה' מחמישים שערי בינה כמ"ש האר"י ז"ל פ' ואתחנן "בלקוטי תורה". א"כ חוקת הפרה היא כנגד שער הנו"ן, ורמז לכך אדמה גי' חמישים, והכח שלה לבטל את אחיות הקלי', וממילא לבטל המיתה, כי שט"ן ר"ת נ' שערי טומאה. אבל כאשר חטאו בעגל, נחסרה השגת שער הנו"ן ממשה רבנו, כדי שלא יתבטלו הקליפות טרם זמנם. כמ"ש, "לך רד כי שיחת עמך", כלומר רד משער החמישים גי' לך, וזה שאמר "ותחסרהו מעט מאלקים".

משיח ר"ת מ'שיח יגלה ש'ער ח'מישים

אבל היות והיה זה שלא בעונו אלא בעוון העם, לכן בעת שנפטר כתוב, "ויעל משה מערבות מואב אל הר" נב"ו דהיינו מואב גי' מ"ט, כלומר שעלה מהערבות של שער המ"ט אל הר נבו, ר"ת נ'בו שער הנו"ן דחמישים שערי בינה בו. וא"כ, מאחר שפרה אדומה תפקידה לתקן את אשר חטאנו בעגל, מטעם זה מטהרת את האדם מטומאת מת, ולכן מכנה אותה התורה "זאת חוקת התורה", משום שהפרה אדומה היא שער הנו"ן, היא כללות חוקת התורה להגיע לתכלית, להגיע לימות המשיח שיגלה שער הנו"ן, כי משיח ר"ת מ'שיח יגלה ש'ער ח'מישים.

והנה חוקת התורה היא להבין שכל התורה מה שאנחנו תופסים בשכל, זה צמצום, כי יש למעלה מזה. והנה מחשבה אותיות חש"ב מ"ה, ר"ת חמישים שערי בינה, שזה המעלה הגדולה ביותר כנ"ל, אבל חש"ב ג"כ גי' י"ש, שאדם חושב שמה שהוא יודע ומבין הוא מציאות "יש", אבל זו טעות, צריך לדעת שיש למעלה מזה.

ורש"י כתב משם ר' משה הדרשן, משל לבן מלך שטינף את היכל המלך אמר המלך תבא אימו ותקנח את צואת בנה, הנמשל עם ישראל חטא בעגל אמר הקב"ה זאת חוקת הפרה תבא האם ותקנח עוון הבן חטא העגל. ומסבירים המפרשים כי בחטא העגל עם ישראל חטאו באמונה כי אמרו זה האיש משה אמר שיבא ביום הארבעים בשעה הששית ולא בא ולא ידעו שאותו יום שעלה לא היה לילו עימו ולא האמינו שיחזור לכן עשו העגל, לכן נתן להם הקב"ה מצוה שלא מובן טעמה שעושים אותה באמונה בלבד, כי אפר הפרה מטהר את הטמאים ומטמא את הטהורים. והרמז בזה מי שחושב עצמו לטמא ואינו מתגאה הוא טהור ומטהר את הטמאים, אבל אם חושב עצמו לטהור יידע לו שהוא טמא ועדיין רחוק, וז"ש מטמאת את הטהורים.

המדרש רבה פותח את הפרשה: "זאת חוקת" זה שאמר (איוב יג, ד) "מי יתן טהור מטמא" לא אחד". ולכאורה מה השייכות של פסוק זה לפרשתנו

מסביר בעל השארית מנחם: בתורתנו הקדושה יש בה את כח הטהרה, לטהר את נפשות ישראל מזהמתם. וכאשר תכתוב תיבת "טמא" במילוי האותיות: טי"ת, מ"ם, אל"ף, יעלה בגימטריא: תר"י (שש מאות ועשר). והנה "תורה" בגימטריא: תר"י"א. (שש מאות ואחד עשרה) וזה רמז, שגם אם הטמא הוא מלא בטומאה, יען שעשה את כל התועבות עם על זה תורתנו הקדושה, קדושתה למעלה מטומאתו, והרי היא. מעלה אותו מטומאה לטהרה...

וזה ביאור הפסוק "מי יתן טהור מטמא". למי יש כוח נפלא. כזה לטהר את הטמא. מטומאתו בזמן שהוא התמלא בטומאה? על זה משיב הפסוק "לא אחד? בתמיהה. האם לתורתנו הקדושה יבצר ממנה כח הטהרה, והאם איננה יתירה במספר על הטמא, ומורה לנו שקדושת התורה מתגברת על הטמא. אפילו כשהוא. מלא בטומאה, ומעלה אותו מטומאה לטהרה...

נתפרשה לנו תיבת חוק שהיא מצוה שאין אנו יורדים לחקר הבנתה, להורותנו בכל תרי"ג מצותיה של תורה, שאם כי דומה שמבינים אנו טעמיהם וכוונותיהם, אפס קצוה נראה וכולו לא נראה

נתפרשה לנו תיבת חוק שהיא מצוה שאין אנו יורדים לחקר הבנתה, וכן היא מצות פרה אדומה שאין אנו רשאים להרהר אחריה, ונראה שלא ללמד על עצמו יצא, כי אם להורותנו בכל תרי"ג מצותיה של תורה, שאם כי דומה שמבינים אנו טעמיהם וכוונותיהם, אפס קצוה נראה וכולו לא נראה, כי עמוקה היא מני ארץ ורחבה מני ים, ואין בכח שכל האנושי להשיג עומק טעמי המצות, אשר נגזרו מהחכמה העליונה, היא חכמתו יתברך, וכל מה שאנו מבינים בטעמי המצוות, אינו אלא מקצת מן המקצת מטעמיה האמיתיים ושורשיה העמוקים, ורק שאנו טועמים בקיום המצות לפי ערכנו, את הטעמים שבכוחנו להשיג.

ודעת רז"ל היא כיון שהנחש פתה לחוה וגרם מיתה לעולם לכן יש טומאה גדולה במת מטומאתו של הנחש, ובעבור טומאתו הגדולה הצריכה התורה מצות פרה אדומה לטהר טומאת המת בענינו של נחש, זולתי אלו המתים בנשיקה כמשה ואהרן שנאמר בהם על פי ה', וידוע פי ה' למה רומז בכל מקום, ואף מרים מתה בנשיקה ולא הוזכר בה פי ה' שאין כבוד להזכיר באשה.

ומזה תבין סוד טומאת המת, כי זהו תימה גדול, היות הצורה הקדושה כידוע ענינה בדרך האמת מקבלת טומאה חמורה במות האדם יותר משרץ ונבלה הטמאים והנוגע בהם מטהרין ביומן, וזה צריך ז' ימים והזאה, ועוד תימה אחר, שנראה דבר והיפוכו, שהנה קבורת המת מצוה גדולה להתעסק בה, עד שאמרו כי קבורת המת מצוה הדוחה את העבודה במקדש ומיטמא בו כהן גדול ונוזר, כמו שבא בקבלה, מכל זה תדע שטומאתו אינה מצד הצורה עצמה כמו שרץ ונבלה, אלא מצד הנחש, ולכן ג' הנזכרים שבזכותם תלויים חיי העולם היוצאים ממצרים ולא נטמאו במותם, מרים בזכות הבאר ואהרן בזכות ענני כבוד ומשה בזכות המן, וזכתה מרים לזה בזכות היאור ותתצב אחותו, ואהרן שהיה מקרבן לתורה ומשה שבזכותו ניוון העולם, ולכן כשמתו השניים חזרו בזכות משה כי כולם ישנם בו, וכל זה רמז בפרשה.

ומכל זה יובן סוד פרה אדומה שהיא מטהרת הטמאים בטומאת הנחש, ואין ספק כי ענין פרה אדומה הוא ענין עמוק וסוד נשגב ונעלם ואין כח באדם להשיגו על שלימותו, וכמו שאמרו על שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, שאף על פי שעמד על כל סודות התורה בזה לא ירד לעמקה, ועל זה אמר והיא רחוקה ממני, וכמו שאמר החכם אימתי אני יודע בעצמי כשאני מכיר בעצמי שהחכמה רחוקה ממני, וזה הוא אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, ואין ספק שענייניה מורים עומק סודה שהיא מטהרת הטמאים ומטמאת הטהורים, וזה מנפלאות השם יתברך כנחש שהוא ממת, ומבשרו עושין התרי"אקה להסיר הארס במה שהוא ממת, וחלילה שהוא כזה אלא שהוא דמיון לנפלאות השם, שאפילו בדברים הארציים אדם מוצא נפלאותיו - עושה דבר והיפוכו.

כיצד יתכן שבקש שלמה להיות כמשה הלא מקרא מפורש ולא קם נביא עוד כמשה

כתב בספר קול יהודה למו"ר רבי יהודה צדקה זצ"ל ראש הישיבה, ויקחו אליך, מדרש - לך אני מגלה טעמי פרה אדומה ואילו לאחרים חוקה, והנה איתא בגמרא (ראש השנה כא' ב') על הפסוק בקש קהלת למצא דבר חפץ (קהלת יב' י') בקש קהלת להיות כמשה, יצאה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת, והמאמר הזה סתום וחתום, ושמעתי מפי הגאון רבי מאיר ועקנין זצ"ל רבה של טבריה, שני ביאורים נחמדים, והוא, כיצד יתכן שבקש שלמה להיות כמשה הלא מקרא מפורש ולא קם נביא עוד כמשה, אלא שלא רצה להיות כמשה בכל דבר, רק בעניני פרה אדומה, לרדת לסוף הטעם של פרה אדומה כמשה, היות שבכתוב רמז ענין ידיעת משה בפרה, כמו שכתוב ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת, לטמא מעפר שריפת החטאת - ראשי תיבות למשה, כלומר שטעם שריפת החטאת נתגלה למשה, ולכך בקש שלמה להיות כמשה, כי לטמא מעפר שריפת החטאת - ראשי תיבות שלמה, אלא שהן שלא כסדרן, על סמך זה רצה שלמה להיות משה שגם הוא רמז כאן, יצאה בת קול ואמרה וכתוב יושר דברי אמת תלך ישר, שמו של משה כתוב ישר מעפר שריפת החטאת, מה שאין כן אצל שלמה צריך להפוך, ולכן אין סמך ששלמה יוכל לדעת סוד שריפת הפרה.

ביאור שני, הגם שידע שלמה שלא קם נביא כמשה, חשב - נביא לא קם אבל חכם קם, לכן רצה להיות בחכמה כמשה, יצאה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת, כלומר שמונה הפסוקים האחרונים של התורה שכתוב בהם וימת שם משה ולא קם נביא עוד, ישנה מחלוקת מי כתבם, כי לאחר שמת משה איך יכתוב וימת שם משה, ויש אומרים שמשם כתבם בדמיון, כלומר בדמעות, ויש פירוש דמיון, תערוכות אותיות, שכתב אותיות לבד בלי שידע הבנתם, כמו תרומה מדמעת שפירושה נתערבבה בחולין. על כל פנים יש אומרים שמשם כתבם ויש אומרים כי יהושע כתבם, מאי נפקא מינה, אלא אם נאמר שמשם כתבם אין בהם דין ספר תורה, וצריכים שרטוט לכתוב אותם ישר, ואם נאמר שיהושע כתבם, כלומר, כתבם יהושע אחר מות משה, וממילא היה לו ליהושע לכתוב כל שבחי משה, לא קם נביא ולא חכם כמשה, כיון שזה היה שלא בפניו שכבר מת, ושלא בפניו אומרים על האדם כל שבחו, ולמה לא כתב כן, אלא ודאי משום שנביא לא קם אבל חכם קם, ולכן רצה להיות כמשה בחכמה, יצאה בת קול ואמרה וכתוב יושר דברי אמת, גם שמונה הפסוקים הללו כתבם משה, וממילא יש להם דין ספר תורה וצריכים שרטוט לכתוב אותם ישר וממילא אין להוכיח ממה שלא כתב ולא קם נביא ולא חכם, שחכם קם, כי זה היה בפניו כלומר, בחייו, וממילא אין אומרים כל שבחו של אדם בפניו, ולעולם גם חכם לא קם כמשה, והבן.

סגולת הפרה גם כן להחליא הנפש ולטמאה בעסק השריפה, ואחרי היותה אפר מרפאה מחלת הטומאה
 והנה התמיהה הגדולה היא מה שמטהרת הטמאים ומטמאת הטהורים. האדם מחויב לילך בהשגות האלהיות כפי כוחו, ובזה מטהר את חמרו ומזככו כי נמשך אחר האלהיות, ואז מטהר את הטמא, אבל הנכנס במופלא ממנו, אז הוא כרואה פני חמה בתקפה ועיניו חשוכות, ובזה נכון - מטמא את הטהורים.

וגם התימא הגדול בה מהיותה נעשית מחוץ למחנה שלא כדרך שאר הקרבנות, ועל דבר זה היו מונין האומות את ישראל עליה כי יחשבו שהיא נזבחת לשעירים על פני השדה כמנהגם הרע.

ואמנם כמה תרופות בעשבי האדמה ובאילנות מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר בקיר, מלאים סגולות בהפכים - יקררו החמים ויחממו הקרים, ואלו ידענו מהות הנפש ושרשה ומחלתה ובריאותה, נבין בחולה. כי סגולת הפרה גם כן להחליא הנפש ולטמאה בעסק השריפה, אחרי היותה אפר מרפא מחלת הטומאה. והנה אין בכוחנו להשיג בענין סוד פרה אדומה כלום, אלא שחיבת הקדש והחשק להשיג ידיעה בנסתר יניד הקנה לכתוב.

ומעלות גדולות עשו חכמים בטהרת הפרה ובשריפתה, ומתן שהיו מפרישין שבעת ימים קודם שריפת הפרה הכהן השורף אותה מביתו ומאשתו כמו שמפרישין כהן גדול לעבודת יום הכיפורים ודבר זה קבלה. ובכל יום ויום מימי הפרישה מזין עליו מאפר הפרה מן הפרות שנשרפו כבר, ואין מזה עליו אלא אדם שלא נטמא במת מעולם כי המזה צריך להיות טהור.

טהרת פרה אדומה ושתי צפורים

כל הפעולות והכלים שמשמששים בהם בטהרת פרה אדומה רומזים לשבירת היצר הרע, הצבע האדום רומז ליצר הרע ולכן גם שני התולעת אף הוא אדום, עץ הארז המתנשא, אף הוא רומז ליצר הרע, כנגד כל אלה בא האזוב שהוא שפל ונמוך, והאדם הבא ליטהר מחבר את שניהם את האזוב עם הארז, יתר על כן, כאשר חוזר בתשובה משפיל רוחו ונפשו, ובכך נטהר. טומאת מת חמורה ויש בטמא אחיזה גדולה יותר ליצר הרע, לכן צריך פרה אדומה ששרפו אותה, לשרוף את יצרו בטומאת מת מזים עליו מאפר הפרה לאחר שהפרה נשרפה לגמרי, לרמוז שהיצר הקשה נדבק בו וכלה מן העולם כמו אפר הפרה. אבל במצורע שאין טומאתו קשה כל כך, אין בו יצר כל כך כמו הטמא מת. לכן המצורע נטהר בציפורים ואין צריך לשרפם.

טעם לקריאת פרשת פרה

כשעוסקים ישראל בדיני הטהרה הלכותיים וטעמיהם, נחשב להם כאילו נטהרו בפועל מכל טומאותיהם, בבחינת "ונשלמה פרים שפתינו".

אותה רוח טהרה שאפפה את העם בזמן שהמקדש היה קיים, שאז כל אחד היה עוסק בטהרתו על מנת שיוכל לעלות לירושלים. אותה רוח \ של טהרה ושמחה של קדושה לא בטלה לעולם. ובכל שנה ושנה בבוא זמן זה מתעוררת רוח טהרה במרום לטהר את בית ישראל, אשרי המרגיש קדושת הזמנים ומפעים לבבו לטהר נפשו לקראת חודש הגאולה.

ועל כן מיד לאחר הפורים באה פרשת פרה, להשלים ולגמור את טהרת הנפשות שהחלה בפורים, בבחינת "סמיכות טהרה לטהרה".

הכנה לחודש ניסן

חכמים קבעו לקרוא את פרשת פרה קודם לפרשת החודש, והטעם לפי שפרשת החודש היא הכנה לחודש ניסן, בה מתעוררים אורות הגאולה, ובה מתחדשים ישראל כאביב הפורח ומתחדש. לא תתכן התחדשות והויה מבלי איבוד ההויה הישנה. דוגמת כלי זכוכית ומתכות, שבכדי לעשות כלים חדשים יפים וזכים צריכים להתיר את הכלים הישנים, ומהם יוכלו לעשות כלים חדשים ויפים.

כן בנשמות ולבבות ישראל, הטהרה היא התכת הטומאה, בבחינת "פושט צורה" שע"ז הוא זוכה ללבוש צורה חדשה. לפיכך לא תתכן רוח חדשה, רוח גאולה והתעלות בלא התכת לב האבן שנעשה ע"י הטומאה והעוונות. וזהו שקדמה פרשת הטהרה לפרשת החודש.

להתנתק מן הטומאה

הנה הדרך לצאת מן הטומאה, להתנתק מן הרע. כרוכה בהחלטה תקיפה וחד משמעית. שאם לא כן לעולם לא יוכל להתנתק מן הרע אליו הוא קשור. כשאדם קובע לעצמו שלא יכנע ולא ישמע יותר לפיתויי היצר על ידי זה יוכל

אדם לנצח ולעבור את כל המכשולים. וזה רמוז במה שאמר איוב "מי יתן טהור מטמא לא אחד" (איוב יד). כלומר, ההפיכה והיציאה מן הטומאה אל הטהרה, קשורה היא בלא! אחד תקיף, דהיינו שאומר ליצה"ר: לא! באופן מוחלט.

משל לשיכור שהחליט לא לשותות יין ולהגמל משכרותו. ופעמים רבות גברה בו תאוותו, אך הוא התגבר ולא שתה, פעמים היה שכבר התחיל בהליכה לבית המשתה ובאמצע התגבר על עצמו וחזר לביתו. לאחר שעמד בנסיון פעמים רבות, הרהר: אם אני כה חזק, ראוי אני וזכאי לשותות כוסית יין אחת. ומיד אחר ששתה כוסית אחת חזר לסורו ולשכרותו.

לומדים מזה שההחלטה לצאת מן הרע, להנתק מן הטומאה. חייבת להיות החלטית וחד משמעית, ללא כל ויתור ונסיגה. כאשר יאמר לעצמו "לא" - אחד, באופן מוחלט, אזי תתקיים ההחלטה בידו ואכן יצא מכלל טומאה ויזכה להגיע אל עולמות הטהרה.

יהודי חייב לקיים את מצוות הי"ת ולשמוע בקולו בשל היותן מצוות הי"ת אף אלו שאינם מובנים לנו כגון פרה אדומה, שעטני, כלאים

"זאת חוקת התורה ויקחו אלך פרה אדומה תמימה" בפרשה זו מודיעה לנו התורה שאת מצוות התורה יש לקיים גם אם נבצר ממנו טעמה של המצוה, וכמו שאנו רואים בענין פרה אדומה שהוא חוק ללא טעם שהרי צוה הקב"ה ליקח פרה שהיא תמימה באדמימות ושלא עלה עליה עול וכו' ולהביאה להר הזיתים שהיה בדיוק נוכח בהמ"ק וישחטו אותה שם, וישרפו אותה, וימלאו מים חיים וישימו את האפר בתוך כלי מים ויזו את המים ע"ג הטמאים והמים האלו שנקראים מי נדה היתה להם סגולה שמטמאים את הטהור ומטהרים את הטמא. ומצוה זו היא אחת מסודותיה המופלאים של התורה שאי אפשר לחקור ולשאול טעמה אלא יש לקיימה כחוקה ביראה ובאהבת הי"ת. ולא נתגלה סודה אלא למשה רבנו שנאמר "ויקחו אליך" ואפי' שלמה המלך אמר - אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, והי"א רחוקה גי' פרה אדומה.

ומפני מה נאמר זאת חוקת התורה ולא נאמר זאת חוקת פרה אדומה, לומר לך שכל מצוות התורה אפי' שיש מהם כמה מצוות שנראות לנו קשות מצד שאנחנו חמריים ושקועים בתאוות, בכל זאת צריך לקיימם היות והי"ת ציוה אותנו ואנו אוהבים אותו, ואז מתוך אהבתנו יהפכו הדברים בעינינו כמוכנים ומתוקים, כמו שמצינו אצל אברהם אבינו עם יצחק בנו שהקריבו לעולה בשמחה לפני ה'.

חכמים מספרים על דמא בן נתינא (קידושין ל"א) שהפסיד ממון רב בשביל כיבוד אב ואם ולשנה אחרת נולדה לו פרה אדומה ושילמו לו ישראל בעדה אותו סכום כסף שהפסיד בשעתו, ויש להבין מה הטעם קיבל בשכרו פרה אדומה דוקא. מסביר הרי"ם, התנהגותו של אותו נכרי שהפסיד סכום גדול עבור מצות כיבוד אב עוררה בשמים קטרוג נגד ישראל ובכדי לשחק את הקטגור הזה נתנו לו מן השמים דוקא פרה אדומה כדי להוכיח שבעוד שהנכרי מסוגל לפזר הון על מצוה זו אשר השכל מחייבה, הרי ישראל מוכנים לפזר הון רב על מצוה שאינם מבינים אותה (וזה בא ללמדנו שגם מצוות כיבוד אב ואם חייבת להיות כמקבילה לפרשת פרה אדומה).

ועל כן יהודי חייב לקיים את מצוות הי"ת ולשמוע בקולו בשל היותן מצוות הי"ת אף אלו שאינם מובנים לנו כגון פרה אדומה, שעטני, כלאים, כי אע"פ שטעמם כמסמאות אולם לפנינו יתברך גלוי וידוע וברור שאם הי"ת צונו לעשות אותן, בודאי רק לטובתנו הם.

משל למלך שחילו צר על איזו עיר והוא מפקד עליהם ונותן הוראות כיצד ואיך לנהל את המתקפה, ודאי שהחיילים נשמעים לפקודות המלך ללא סייג ואז הם מנצחים במלחמה. ואם ישאל מישהו את החיילים שיסבירו לו למה התחילה המתקפה דוקא כאן ולא במקום אחר, או למה נכנסו ממקום פלוני והשתמשו בנשק פלוני, לא ידעו מה להשיב, כי אין זה תפקידם לשאול שאלות אלא לקבל הוראות ולעשות אותן, כי בודאי המלך יודע מה הוא עושה וכיצד לנצח את המלחמה. כן אנו חייליו של הקב"ה עלינו לציית לפקודותיו אף שאינם מובנות לנו, משום שאין ספק כי הוא יודע לנהל לנו את העניינים וכל הפקודות שהוא נותן לטובתנו הם. (רבי בנימין מזלוזין)

ע"י קריאה בתורה הק' ירחצו עצמן

כתב הרה"ק בעל האמרי יוסף מספינקא זי"ע: איתא (פרשת חקת) "והזהר הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי" - זה קאי על ההזאה ממש במעשה, שהיה בזמן שבית המקדש קיים, ואח"כ אמר "וחטאו ביום השביעי" - לפעמים

יהיה החיטוי רק על ידי יום השביעי בעצמו שהוא השבת, ורוצה לומר, בזמן הזה שאין בית המקדש קיים, די באמירה לבד שיקראו הפרשה בשבת קודש. "ורחץ במים" - ע"י תורה שנקראת מים, כדמצינו (ב"ק יז, א) אין מים אלא תורה, ורוצה לומר, ע"י קריאה בתורה הק' ירחצו עצמן, ועל ידי זה "וטהר בערב" - אפילו בגלות החל הזה שדומה לערב...

לקח מאלף מטהרת אפק הפרה - לא לחיות לעצמו

כתב המהר"ם שיק (מאמרי שבת פרה): שלמה המלך אומר 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', ונלע"ד להסביר ענין פרה אדומה ע"פ מה שהאריך מרנא החתם סופר בכמה מקומות בדברי הגמ' (עירובין לב:) 'ניחא ליה לחבר למעבד איסורא זוטא ולא לעביד עם הארץ איסורא רבא'. יהודי צריך לדעת שאינו חי רק לעצמו, יש ערבות בין כל ישראל, אם כל אחד יחיה לעצמו אין קיום לעולם, משה ואהרן לימדו אותנו כמה פעמים לעשות איסורא זוטא כדי שלא יכשלו באיסורא רבא, באו לפני אהרן יקום עשה לנו אלהים', הוא בעצמו לוקח את הזהב בידו, כדי לעכבם עד שיבא משה רבינו, ואי' במדרש להדיא שאמר אהרן הכהן, מוטב יתלה הסרחון בי ואל יתלה בכל ישראל. וכן משה רבינו אומר 'אם לא תשא חטאתם, מחני נאי ומשבר את הלוחות עם השמות הקדושים, וכל זה כדי שלא יהיו כנשואה אלא כפנויה ולא יהיה החטא חמור כ"כ'.

וזו הקדמת פרשת פרה 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר' ואח"כ נאמר 'ויקחו אליך' לשון יחיד, בתחילה צירף את אהרן למשה, כי הם שניהם מלמדים אותנו בזה הענין, למסור נפש לכלל ישראל, וזאת חקת התורה, שהמזה אפר פרה צריך להיות טהור, וכדי לטהר את חברו הוא לוקח אב הטומאה בידו, והוא נטמא. אע"פ שאמרו רבותינו שהמזה עצמו אינו נטמא, ובפסוק כתב שהמזה כן נטמא, וכתב חתנו של מהר"ם שיק הגאון רבי יעקב פראג ע"פ מש"כ במשניות פרה, שאם ההזאה הצליחה וטיהרה, הוא טהור, ואם לא הצליחה ההזאה, אזי המזה טמא, וכל אחד שבא להזות לוקח על עצמו את האפשרות שיתכן שהוא ייטמא, כי היו פושטים אצבעותיהם לקבל ממימי ההזאה, ולא בטוח כלל שהמים יגעו בבשרו של הטמא. ומבואר במשניות פרה, שכיון שבאו המון אנשים להטהר במימי הפרה, היה רחוב בירושלים, ולמעלה בקומה שניה היה חלון, שם עמדו כמה כהנים עם מימי ההזאה, והם היו מזים עוד ועוד ועוד, וכל מי שהיה עובר באותו רחוב היה מקבל איזו הזאה על מצחו או אצבעו ונטהר. אך כל הזאה שלא פגעה בטמא, מטמאת את המזה.

כל חוטא מותר לקרב אע"פ שמתלכלך בזה, פרט לכופר ואפיקורס

וכמו כן כל אחד שעושה למען אחרים, ויוצא לחזק רחוקים, הרי הוא לוקח סיכון שמא לא יזכה לטהר את האחרים, אדרבה הוא יטמא ע"ז, זהו הלימוד של פרה אדומה, אתה תצא לחזק את האחרים, ואח"כ תשוב בתשובה על הירידה שהיתה לך, משה רבינו ואהרן הכהן עוסקים כביכול בתשובה על מה שעשו למען ישראל. וכן בדוד המלך כדי להורות תשובה. אך כל זה במומרים לתיאבון, משא"ב באפיקורסים ומינים, אין שום היתר לעסוק בטהרתם, כי שאני מינות דמשכי, וכל באיה לא ישובון, שם אסור לעסוק עמהם.

וזוהו 'פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול', היינו שאתה בא לטהר את השני שנפל מעבורת ה' או משמירת התורה, אפי' הוא תמים בעוונות אדומות מכף רגל ועד ראש, אך אין בו זה המום של כפירה שלא עלה עליו עול האמונה הק', רק איש כזה מותר לך לצאת לטהרו, ואח"כ לשוב בתשובה על העוונות הקלים שבדרך, משא"ב מין ואפיקורס שלא עלה עליו עול, הרחק מעליו ואל תעבור.

גלגול ושתי בפרה

אמרו רבותינו (פסיקתא רבתי פרשה יד): מעשה היה בישראל אחד, שהיתה לו פרה אחת חורשת. נתמעטה ידו, ומכרה לגוי אחד. כיון שלקחה הגוי וחרשה עמו ששת ימים של חול. בשבת הוציאה שתחרוש עמו, ורבעה לו תחת העול. היה הולך ומכה אותה, והיא אינה זזה ממקומה. כיון שראה כן, הלך ואמר לאותו ישראל שמכרה לו: "בוא טול פרתך. שמא צער יש בה, שהרי כמה אני מכה אותה, והיא אינה זזה ממקומה". אותו ישראל הבין לומר בשביל של שבת, והיתה למודה לנוח בשבת. אמר לו "בא ואני מעמידה".

כיוון שבא ואמר לה באזנה: "פרה פרה את יודעת, כשהיית ברשותי היית חורשת בימי החול, בשבת היית נחה. עכשיו שגרמו עוונותי, ואת ברשות הגוי, בבקשה ממך, עמדי וחרשי". ומיד עמדה וחרשה. אמר לו אותו הגוי: "אני מבקשך טול פרתך. עד עכשיו אני בא ומסב אחריך, שתהא בא ומעמידה על אחת וכי בכל פעם אצטרך לחזור אחריך

שתבא להעמידה? חוץ מזו ומזו, איני מניחך, עד שתאמר לי, מה דברת ועשית לה באוזנה אני נתיגעתי בה, והכיתי אותה, ולא עמדה".

התחיל אותו ישראל מפייסו, ואמר לו: "לא כישוף, ולא כשפים, עשיתי. אלא כך וכך הסחתי לה באוזנה, ועמדה וחרשה". מיד נתיירא הגוי, אמר: "ומה אם פרה שאין לה לא שיחה ולא דעת הכירה את בוראה, ואני שיצרני יוצרי בדמותו, ונתן בי דעת, איני הולך ומכיר את בוראי". מיד בא ונתגייר, ולמד, וזכה לתורה, והיו קוראים שמו יוחנן בן תורתא, ועכשיו רבותינו אומרים הלכה משמו ע"כ.

כתב הרמ"ע מפאנו (ספר גלגולי נשמות אות ו') "ושתי שאנו קוראים עליה במגילה, נתגלגלה באותה פרה שמכר החסיד ולא היתה רוצה לחרוש בשבת. כי היתה רוצה שיעשו בנות ישראל מלאכה בשבת, ואותו חסיד היה מכירה [ידע שהפרה גלגול של ושת] לכן מכרה לגוי ולא רצה לתת לה הנאה שלא תעבוד בשבת. ואותו גוי המתגייר בגלל המעשה שקרה, הוא אחשורוש, וכך היה תקונה".

וכתב בספר הגלגולים למהר"מ פאפריש ז"ל (פרק ס"ג) "מרדכי שלא רצה להשתחוות להמן והיה סיבה שהכניס את ישראל בסכנה גדולה, היות ומרדכי היה גלגול יעקב אבינו ע"ה והמן היה גלגול עשו הרשע, ועל מה שהשתחוה יעקב לעשו וקרא אותו "אדוני" עשו, לכן עתה קנה אותו לעבד וגם לא רצה להשתחוות לפניו, כדי שיתקן קלקול הראשון

וצריך לדעת דגלגול הוא בגימטריא "חסד", כיוון דחסד הוא לאדם לבא בגלגול. והוא מאי דכתיב בתהלים: "תורת ה' תמימה משיבת נפש", כיוון שהקב"ה רוצה שאדם יקיים כל התורה כולה בשלימות, לכן משיבת נפש, צריך האדם לבא בגלגול ולהשיב נפשו לזה העולם עוד הפעם, כדי להשלים מה שחיסר ממנה". (טעמי המנהגים).

אמנם דברי המהר"ם פאפריש לכאורה צריכים ביאור, כי הרי הביא הגאון חיד"א בשם המקובלים כי יעקב אבינו בהשתחויות שלו לעשיו עשה תיקון גדול מאד כי ביטל את הסטרא וכוחות הטומאה של ז"ת ספירות דקלי' שהם קלי' הכנעני והפריזי וכו', ורצה לבטל את הג"ר והיתה באה הגאולה ולא הצליח. אבל בשבעה השתחויות ביטל את שבעה תחתונות דקלי', ובא להשתחוות פעם שמינית וראה את זה הס"מ שהיה על ראשו של עשיו והוא כנגד הדעת דקלי' קליפת עמלק, ומיד פחד מאד ואמר לעשיו רוצ' מיד לקראתו ואל תתן לו להשתחוות לבטל אותנו למעלה. ולכן רץ עשיו ונשקו וחבקו כדי שלא יבטל את כוחו וא"כ יעקב עשה תיקון גדול בהשתחואה ולא חטא, וצ"ע. ואולי עתה התיקון ע"י שלא השתחוה להמן זה יתקן.

פרשת פרה

לשם יחוד ופרשה של פרשת פרה

קודם קריאת פרשת פרה אומרים זה

לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְיָנִיתָיָהּ

זו"ן יאהרונהי

וְרִזְיָמוֹ וְרִזְיָלוֹ

בְּרִזְיָלוֹ וְרִזְיָמוֹ

אִיהֶהיֹוָה

יִאֵהֶהיֹוָה

לְיִזְדָּא שֵׁם י"ה או"א בו"ה זו"ן

בְּיִזְדָּא שְׁלָיִם

יְהוָה

בשם כל ישראל, הגה אנהנו באים לקרות (לשמע) קריאת פרשת פרה אדמה לתקן שרש מצוה זו במקום עליון לעשות נחת רוח ליוצרינו ולעשות רצון בוראנו. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

קריאה לפרשת פרה

וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: זאת זקת התורה אשר-צוה יהוה לאמר דבר אל-בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר אין-בה מום אשר לא-עלה עליה על: ונתתם אתה אל-אלעזר הכהן והוציא אתה אל-מזוז למזונה ושזט אתה לפניו: ולקחו אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל-נכזו פני אהל-מועד מדמה שבע פעמים: ושרף את-הפרה לעיניו את-ערה ואת-בשרה ואת-דמה על-פרשה ישרף: ולקחו הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל-תוף שרפת הפרה: וכבס בגדיו הכהן ורוץ בשרו במים ואזר יבא אל-המזנה וטמא הכהן עד-הערב: והשרף אתה וכבס בגדיו במים ורוץ בשרו במים וטמא עד-הערב: ואסף איש טהור את אפר הפרה והניחו מזוז למזנה במקום טהור והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת למי נדה זוטאת הוא: וכבס האסף את-אפר הפרה את-בגדיו וטמא עד-הערב והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לזקת עולם: הנגע במת לכל-נפש אדם וטמא שבעת ימים: הוא יתזטא-כו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם-לא יתזטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר: כל-הנגע במת בנפש האדם אשר-ימות ולא יתזטא את-משכן יהוה יאהדונה טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה לא-זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו: זאת התורה אדם כי-ימות באהל כל-הבא אל-האהל וכל-אשר באהל יטמא שבעת ימים: וכל כלי פתוזה אשר אין-צמיד פתיל עליו טמא הוא: וכל אשר-יגע על-פני השדה בזהל-זהר או במת או-בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים: ולקחו לטמא מעפר שרפת הזוטאת ונתן עליו מים זרים אל-כלי: ולקחו אזוב וטבל במים איש טהור והזה על-האהל ועל-כל-הכלים ועל-הנפשות אשר היו-שם ועל-הנגע בעצם או בזהל או במת או בקבר: והזה הטהר על-הטמא ביום השלישי וביום השביעי וזטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורוץ במים וטהר בערב: ואיש אשר-יטמא ולא יתזטא ונכרתה הנפש ההוא מתוף הקהל כי את-מקדש יהוה יאהדונה טמא מי נדה לא-זרק עליו טמא הוא: והיתה להם לזקת עולם ומזה מיי-הנדה וכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד-הערב: וכל אשר-יגע-בו הטמא יטמא והנפש הנגעת תטמא עד-הערב:

ביאור ההפטר

הפטר פרשת פרה

הקשר בין ההפטר לפרשה

בהפטר מסופר שה' יטהר את ישראל במים טהורים, שהם מי אפר פרה אדומה, וזה מעין המפטיר שקורא בפרשת פרה, שמדובר על פרה אדומה ועל טהרת הטמאים במי אפר הפרה.

תוכן ההפטר

ה' אומר ליחזקאל שיישראל טימאו את הארץ במעשיהם, ולכן הוא מרחיק אותם מעל פניו כאשר נדה המרוחקת מבעלה בימי טומאתה, ולכן פיזר אותם בגולה, אך גם כאשר באו בין הגוים, חיללו את שם ה'. כי הגוים אומרים: כיצד ה' זרק את עמו, אין זאת כי אם מבלי יכולת ה' להשאירם בארצם,

לכן ה' יעשה למען שמו המוחלל בגוים, לא למען ישראל כי מעשיהם לא טובים, יטהר אותם מטומאתם, יתן להם לב רך ונכנע שישמעו בקולו, יתן להם רוח קדושה ויעשה שילכו בחוקותיו ומצוותיו, ירבה את הדגן ופירות השדה, ולא יסבלו עוד מרעב, והארץ שהיתה שוממה תיהפך לפורחת כגן עדן. ואז שמו יתברך יתקדש בעיני הגוים בראותם את הנפלאות שעשה למען עמו ישראל.

יחזקאל פרק ל"ו פסוק ט"ז – פסוק ל"ו.

וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ^{טז} בֶּן-אָדָם אַתָּה יחזקאל הנביא שמע את דברי, הנה בֵּית יִשְׂרָאֵל' אשר היו יֹשְׁבִים עַל-אֲדָמָתָם בארץ ישראל בזמן בית שני (מלבי"ם) וַיִּטְמְאוּ אוֹתָהּ בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתָם ובמעשיהם (ת"י) בְּטִמְאַת הַנֶּגֶד [א] הִיטָה דַרְכָּם לִפְנֵי הָרַחֲקִיתִי אוֹתָם מֵעַלִי כאשר נדה המרוחקת מבעלה (ט"ז), ובכל זאת לא גרשתי אותם לגמרי רק כטומאת נדה שעוד מעט תטהר לבעלה (רד"ק) ואני מצפה שייטהרו מטומאתם (מלבי"ם): יח וַאֲשַׁפֵּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם עַל-הַדָּם בַּעֲבוּר הַדָּם הַנֶּקִי אֲשֶׁר-שָׁפְכוּ עַל-הָאָרֶץ וגם בַּעֲבוּר (ט"ד) וּבְגִלּוֹלֵיהֶם בע"ז (ע"פ ת"י) טִמְאוּהָ את ארץ ישראל, והנה על שתי עבירות הללו מקיאה הארץ את יושביה (מלבי"ם) ולכן: יט וַאֲפִיץ ופזרת אתם בַּגּוֹיִם וַיִּזְרוּ בְּאַרְצוֹת וּמִן הַגּוֹיִם פוזרו בארצות רחוקות בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתָם וכמעשיהם שִׁפְטֵיהֶם אף שהגלותם לא סילקתי השגחתי מהם לגמרי אל"א נתתי להם ענשם כמידת עוונותיהם

עיונים והארות

לטומאת מת אתה אומר אין השכינה חוזרת עליהם לעולם, אבל בנדה כשם שהכהן עמה בבית ואינו חושש, כך השכינה שורה על ישראל אף על פי שהם טמאים, שנאמר השוכן אתם בתוך טומאותם (תנחומא).

א. כטומאת הנדה - מה נדה זו מטמאה ומטהרה, כך עתיד הקב"ה לטהר את ישראל, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וגו'. דבר אחר - כטומאת הנדה ולא כטומאת המת, מת בבית אין כהן גדול נכנס לשם, אבל נדה נכנס עמה בבית ויושב עמה על האצטבא ובלבד שלא תהא מנדנדת כך אלו נמשלו ישראל

(מלבי"ם): **כִּי יָבוֹא אֶל-הַגּוֹיִם** הקב"ה בא עמדם בגולה **אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם** לבבל, **וַיַּחֲלֹל אֶת-שֵׁם**
קְדֹשִׁי [ב] השפילו את כבודי, ומדו החילול **בְּאָמַר לָהֶם** כי הקב"ה כביכול הסה אזנו לשמוע מה היו אומרים השבאים, ושטע
 איך הגויים ההם אומרים על עם ישראל הנה **עַם-יְהוָה אֱלֹהֵה וּמֵאֲרָצוֹ יֵצְאוּ** ואין ח"ו בידו יכולת להצילן ולא יכול
 להשאירם בארצו (רש"י): **כֹּא וְאֶחָמֶל** חסתי (ת"י) **עַל-שֵׁם קְדֹשִׁי אֲשֶׁר חָלְלוּהוּ** אשר נתחלל על ידי **בֵּית**
יִשְׂרָאֵל (מ"ד) עקב מעשיהם הרעים שגרמו לגלות ולחילול שמי (מלבי"ם) **בְּגוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁמָּה: כִּבְּ לֶכֶן אָמַר**
לְבֵית-יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה התשועה שאושיעכם (רש"י)
בֵּית יִשְׂרָאֵל להוציאכם מארץ העמים ולהביא אתכם לארצכם (מ"ד) **כִּי אִם-לְשֵׁם-קְדֹשִׁי אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם**
בְּגוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאתֶם שָׁם: כֹּה וְקִדְשֹׁתִי מעתה אקדש (מ"ד) **אֶת-שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלָּל**
בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּתוֹכָם על ידי שאביא אתכם אל אדמתכם (ע"פ רש"י) **וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי-אֲנִי**
יְהוָה נָא אֲדֹנָי יְהוָה בְּהַקְדְּשִׁי בָכֶם לְעֵינֵיהֶם וזה על ידי שאכוף אתכם לחזור בתשובה (מלבי"ם):
כִּד וְמָה הַקִּדּוּשׁ (מ"ד) **וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן-הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל-הָאֲרָצוֹת**
וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-אֲדֹמְתְכֶם [ואפילו שארץ ישראל נתכווצה אחרי גלות ישראל, עתה תחזיק את כל ישראל]:
כֹּה וְזִרְקֹתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים מי אפר פרה אדומה (רש"י ומ"ד), ומי התורה **וַיִּתְּרֵתֶם [ג] מִכָּל**

עיונים והארות

גם למעלה בשרשי אחיזות התפשטות נשמתו בכל הדרכים אשר
 היה השפע קדוש יורד לנפשו וכמ"ש הרב החסיד מהר"א גאלנטי
 זלה"ה על פסוק נחפשה דרכינו ונחקורה ע"ש באריכות וז"ש
 וזרקתי עליכם מים וטהרתם מכל טומאותכם אשר נטמאתם
 למטה ומכל גלולכם למעלה במקום אחיזת נשמתכם אטהר
 אתכם, וכאשר בתועבו' הסט"א דכא היצר הטוב שבכם ונפשכם,
 לז"א ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה כלומר דאחדש יצר טוב
 והרוח המדוכאים ויתחדשו מנוערים מחלאת זוהמות היצר הרע
 והסט"א ויהיו נראים חדשים, והסירות את לב האבן הוא היצר
 הרע וכו' ואחר השבח הזה ונתתי רוחי רוח קדוש גדול יתר מאד
 מאשר היה לכם וז"ש ואת רוחי אתן בקרבכם וכו' והושעתי
 אתכם מכל טומאותיכם הם המקטרגים אשר נבראו מהעונות
 המה יאבדו ואתה תעמוד (החיד"א).

וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וכו' - יש לפרש ידוע כי הקב"ה
 אומר שובה ישראל וישראל אומרים השיבנו ה' אליך
 כדאיתא במדרש היינו שקשה לנו לעשות תשובה שלימה
 ובפרט מאהבה בלתי סיוע מהקב"ה לכן ישראל אומרים
 שהקב"ה יחזירם בתשובה תחלה והקב"ה אומר שישראל
 יתחילו תחלה בתשובה והנה באמת מלמעלה באים הרהורי
 תשובה ואח"כ צריכים אנחנו להתאמץ בתשובה בכל יכולתנו
 ומה שאינו בכוחינו לשוב בתשובה שלימה מאהבה לזה הקב"ה
 יסייע לנו משלו וזה אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים
 ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנא' וזרקתי עליכם מים

ג. **ויחללו את שם קדשי וכו'** - הענין חילול השם הוא מפני
 שהם מתביישים לומר שגלו עבור חטאם מארץ טובה אל
 ארץ אחרת. אולם אם הם נותנין סיבה לזה כי הארץ איננה
 טובה ולכן הוצרכו ליישב בארץ אחרת ומחללין את ארץ
 הקדושה אשר עיני ה' דורש אותה. או יאמר דמחללין את השם
 באופן שהם טועים אחר תאות הגופניות וידוע דהם יותר
 מחללין את השם בחטא משאר או"ה. דענין החוטא הוא אם
 מקבל מורה מגרמיים השמים הוא עלול לאותו חטא ויש לו
 מעט התנצלות בזה היות הרשות נתונה. וגם יש ארץ שממנה
 יצא רשע ע"פ המזל הממונה עליה. אולם ישראל הם למעלה
 מן המזל וארץ הקדושה איננה מושפעת מן המזל דעיני ה'
 דורש אותה ואין לישראל התנצלות כלל על חטאם ומחללין
 את שם קדשו באמור להם עם ה' אלה ואין נשפיעין מן המזל
 ומארצ' יצאו דגם א"י היא למעלה מן המזל וק"ל (אהבת
 יהונתן).

ג. **וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם -** א"ר עקיבא אשריכם ישראל, מי מטהר
 אתכם ולפני מי אתם מטהרים, אביכם שבשמים, שנאמר
 וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר מקוה ישראל ה', מה
 מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל (יומא
 ע"ה).

וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וכו' - לכאורה הכתובים הללו נראין
 כפולים ומכופלים ואפשר לפרש דכבר נודע דע"י
 העונות הסט"א נכנסת בקרב איש ודוחה הקדושה ומגיע הלכלוך

טְמוֹאוֹתֵיכֶם מכל התאוות ומטומאת הנפש **וּמִכָּל-גִּלּוּלֵיכֶם** שהוא חטא ע"ז **אֶתְהָר אֶתְכֶם:** כו **וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ** יצר שנתחדש לטובה (רש"י) שיהיה נוטה רק לטוב **וְרוּחַ חֲדָשָׁה** לקבל דברי השי"ת באהבה **אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי אֶת-לֵב הָאֵבֶן [ה]** לב קשה כאבן וכבד שאינו רוצה לשמוע ולהבין **מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר** נכנע ורך כבשר (מ"ד): כז **וְאֶת-רוּחִי** רוח קודשי (רד"ק) ורוח הנבואה (מ"ד) **אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם** ואז על ידי השראת השכינה ורוח"ק תקבלו טבע אחר מצד הטוב (מלבי"ם) **[ה] וְעָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר-בָּחַקְתִּי תִלְכוּ** ולא תעשו עוד את הרע **וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם:** כח **וַיִּשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ** ולא תגלו עוד מן הארץ **אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבֹתֵיכֶם וְהֵייתֶם לִי לְעָם** להאמין בי ולשמור מצותי **וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים** לעזור לכם ולהושיע אתכם (מ"ד): כט **וְהוֹשַׁעְתִּי** ארחיק **אֶתְכֶם מִכָּל טְמוֹאוֹתֵיכֶם [ו]** שעד עתה הייתם רגילים בהם, ועתה אני יעיד את לבבכם להיות נזהרים מהם **וְקִרְאתִי וּאֶצְוֶה אֶל-הַדָּגָן וְהָרִבִּיתִי אוֹתוֹ** שיפרה וירבה (מ"ד) וכן שיהיה בו טעם טוב (ע"פ מלבי"ם) **וְלֹא-אֶתֶּן עֲלֵיכֶם רָעַב:** לו **וְהִרְבִּיתִי אֶת-פְּרִי הָעֵץ** ולא תצטרכו לִבְרֹא מִחוּץ לָאֶרֶץ **וְתִנּוּבַת הַשָּׂדֶה [ז]** הצמחים ופירות השדה **לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ תִסְבְּלוּ** עוד **חֲרֶפֶת רָעַב בְּגוֹיִם** ולא תצטרכו לצאת לחו"ל בעבור חרפת רעב: לא **וַיִּזְכְּרֶתֶם** כאשר תזכרו

עיונים והארות

וטהרתם מכל טומאותיכם דהתורה מטהרת את הטמאין בנפש מענין שאר עבירות ולא מענין ע"ז. ואולם מכל גלוליתם היינו עון ע"ז שמגואל ומשוקץ ומטונף אטהר אתכם היינו שהוא מעמיד מלך כהמן ויחזרו למוטב ובזה יטהרו וק"ל (אהבת יהונתן).

ד. **לֵב הָאֵבֶן** - דרש ר' עזריא ואי תימא רי יהושע בן לוי שבעה שמות יש לו ליצר הרע, הקב"ה קראו רע, כי יצר לב האדם רע... יחזקאל קראו אבן, שנאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם (סוכה נ"ב).

ה. **וְאֶת רוּחִי אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם**, - רבי חייא בר אבא אמר ואת רוחי אתן בקרבכם, בעולם הזה היא נבזקת באחד מאבריה, אבל לעתיד לבא היא נבזקת בכל הגוף. בעולם הזה ויפח באפיו נשמת חיים, אבל לעתיד לבא בנשימה, ואת רוחי אתן בקרבכם (ב"ר כ"ו)

ו. **וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם** מכל טומאותיכם וקראתי אל הדגן והרביתי אותו - אפשר לפרש את הפסוק על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל (והובאו דבריהם בשער הקדושה), שאין הפירות באים לידי הרקבה אלא על ידי מעשיהם הרעים. וזהו שאומר הכתוב: "והושעתי אתכם מכל טומאותיכם", דהיינו לאחר שתחזרו בתשובה, אז יקויים: "וקראתי אל הדגן והרביתי אותו", שהפירות יהיו בשפע (תנופה חיים).

ז. **עֵיִן רַשָּׁי** ואבן עזרא דברים פרק לב (פס' יג).

טהורים רק זריקה כעלמא כמי שזורק איזה טפים וזה התעוררות תשובה שבא מלמעלה ואח"כ וטהרתם אתם בעצמיכם בכל יכולתכם ואח"כ הקב"ה יסייע לגמר התשובה שלימה וזה מכל טומאותיכם וגילוליתם אטהר אתכם וק"ל (תורת משה לחת"ס).

וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וכו' - יש ליישב כפל לשון טהרה והענין הוא דכל חטא בני אדם יכול לטהר בתורה כענין שנאמר הוי כל צמא לכו למים ואין מים אלא תורה והתורה מטהרת מכל חטא ועון כמו דאמרי' אם פגע בך מנוול זה משכחו לבה"מ דבד' אמות של הלכה אין מקום ליצה"ר. ואולם חטא עבודה זרה אין התורה מטהרת אותו כי אם הוא מטמא עצמו ברעיון יפול בו הספק וכמו שמצינו במנשה מלך יהודה שהיה דורש דרשות של דופי על כל התורה כולה וכן אמר לרב אשי בחלמא אי הוית התם הות נקיטא בשיפולי גלימא ורהיטת אבתריה דמתוך שהיה חכם גדול יבקש לדעת יותר ויוסיף דעת יוסיף מכאוב. ואין תרופה לזה המכה אלא תשובה וזהו מי חטאת שישב בדד ויתחרט על המרי אשר עשה וזהו ענין מבואר בתורה דכתיב זאת חקת התורה אדם כי ימות באוהל הרצון אדם היא הנשמה הנקראת אדם וכי ימות באוהל שרעינו יעלה למעלה והציץ ומת כמ"ד בן עזאי הציץ ומת. הוא יתחטא בו במי חטאת ולא בענין אחר. וכן אמרי' בגמ' דאם לא יחזרו ישראל בתשובה הקב"ה מעמיד להם מלך כהמן ויחזרו למוטב ובזה יטהרו מכל פשעיהם. וז"ש וזרקתי אליכם מים טהורים זהו התורה דהיא מים חיים ממעיין הטהור

אֶת-דְּרִכֵּיכֶם הָרָעִים וּמַעַלְלֵיכֶם וּמַעֲשֵׂיכֶם אֲשֶׁר לֹא-טוֹבִים וְנִקְמַתְכֶם בְּפָנֵיכֶם [ח] תתחרטו ותאמרו בדין הכרתנו ה' (מ"ד) **עַל עֲוֹנֹתֵיכֶם וְעַל תּוֹעֲבֹתֵיכֶם** מעשים רעים שעשיתם מעיוות השכל:
לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי-עֹשֶׂה את הגאולה הזאת **נָאִם אֲדֹנָי יְהוֹה יִדְּעַ לָכֶם** יהיה ידוע לכם שאין
הגאולה למענכם (מ"ד), ואדרבה **בְּיָשׁוּ** אתם מעצמכם **וְהִכְלָמוּ** על ידי אחרים (מלבי"ם ישעיה א, כט) **מִדְּרִכֵּיכֶם** אשר לא
טובים **בֵּית יִשְׂרָאֵל: לֵבָּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה בַּיּוֹם טַהֲרִי** שאכפר **אֶתְכֶם מִכָּל**
עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת-הָעָרִים להיות מיושבות באנשים (מ"ד) **וְנִבְנוּ** הערים **הַחֲרָבוֹת** שהיו
חרבות: **לִדְ וְהָאָרֶץ הַנִּשְׁמָה תַעֲבֹד** אז בחרישה וזריעה (מ"ד) **תַּחַת אֲשֶׁר הִיתָה שְׁמָמָה**
ריקה **לְעֵינַי כָּל-עוֹבֵר: לֵבָּה וְאָמְרוּ** העוברים דרך שם יתמהו ויאמרו **הָאָרֶץ הַלְלוּ הַנִּשְׁמָה**
השוממה **הִיתָה** עתה **כְּנֶגֶן הַנְּטוּעָה בַּעֲדָן וְהָעָרִים הַחֲרָבוֹת** שהיו חרבות **וְהַנִּשְׁמָוֹת** והשוממות
וְהַנִּהְרָסוֹת עכשיו **בְּצוּרוֹת יֵשְׁבוּ** נתיישבו באנשים במגדלים ובחומות (רש"י, מ"ד): **לִדְ וַיִּדְּעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר**
יִשְׂאָרוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם יכירו לדעת **כִּי אֲנִי יְהוֹה בָּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעֵתִי הַנִּשְׁמָה**
ולא נעשה הדבר במקרה **אֲנִי יְהוֹה דִּבַּרְתִּי** אני המדבר שכן יהיה **וְעָשִׂיתִי** ואני הוא העושה (מ"ד):

שאלות ברש"י על הפרשה

- א. מה הוא הכיור וכנו? והיכן שם אותו? ואיך היה מקדש ידיו ורגליו ממנו?
תשובה
- ב. האם רק המשמש במזבח טעון קידוש ידים ורגלים? או גם אפי' נכנס להיכל?
תשובה
- ג. איך עשו את שמן המשחה? ומה הם הסממנים ששמו בתוך השמן?
תשובה
- ד. הסבר: כל הנוגע בהם יקדש.
תשובה
- ה. הסבר: שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם.
תשובה
- ו. על בשר אדם לא יסך ובמתכונתו לא תעשו לכם - מי חייב, הרוקח או הסך ממנו?
תשובה

עיונים והארות

צריך להתודות על השגגות. וידוע דתשובה מיראה עבירות נעשות כשגגות וז"ש וזכרתם את דרכיכם וכו' היינו דיתודו על חטאים לפי דכבר בארנו לעיל שהאל יתב' יטהר אותן היינו באופן שיעמיד להם מלך כהמן וישובו ואולם זה התשובה היא מיראה וא"כ עבירות נעשין כשגגות לכך מבאר דיתודו עליהם אף אח"כ וא"ש וק"ל (אהבת יהונתן).

ח. וזכרתם את דרכיכם וכו' ונקטתם בפניכם על עוונותיכם ועל תועבותיכם - פירוש דיתודו על עונם. ויובן עפ"י מאמר הגמ' חטאים שהתודה עליהם יוה"כ זה אין מתודה עליהם ביוה"כ אחר וחד אמר שמתודה עליהם ואמ"ו דפלוגתייהו תליא בהאי פלוגתא ח"א עבירה נעשות כזכיות א"כ אינו מתודה עליהם ביוה"כ אחר דלמה לו להזכיר הלא הם נעשים כזכיות וחד אמר דנעשים כשגגו' וא"כ יש להתודות עליהם כי

ז. הסבר הפסוק כולו: קח לך סמים וכו'.

תשובה

שאלות מספר בן איש חי שנה א'

א. רשום כמה טעמים שאומר רבנו שכל אחד צריך לומר את כל הווידוי למרות שיש דברים שאין בו.

תשובה

ב. מה פירוש: חטאנו אנחנו ואבותינו?

תשובה

ג. איך מכים על הלב בעת הווידוי? והיכן נמצא הלב? ומדוע מכים על הלב?

תשובה

ד. מה אומרים מיד אחרי הווידוי לפי רבנו? ומה יוצא מזה לגבי הנוסח שאנחנו אומרים אחרי הווידוי: אל ארך אפיים אתה וכו'?

תשובה

מה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה לגבי מה אומרים אחר הווידוי בשני וחמישי?

תשובה

ה. מה צריך לעשות כשאומר את הי"ג מדות? ומה יאמר אחר הי"ג מדות?

תשובה

ומה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה לגבי מניין י"ג מדות באצבעותיו?

תשובה

ו. מה נעשה בזמן אמירת הווידוי, בזמן אמירת הי"ג מדות, ובזמן אמירת נפילת אפיים?

תשובה

ז. האם היחיד יכול לומר י"ג מידות? ומדוע? ומה יעשה אם רוצה לאומרם? ומה יעשה בי"ג מדות שבתחנונים של שני וחמישי?

תשובה

ח. איך ינהג כשאומר ויעבור?

תשובה

ט. למה צריך לשים לב בין ה' ה' ומדוע?

תשובה

י. מתי טוב לומר י"ג מדות של רחמים חוץ מהתפילה?

תשובה

יא. האם צריך לשים הפנים על זרועו השמאלית כשאומר נפילת אפיים? ואיך היה המנהג בבגדד?

תשובה

יב. האם אפשר לומר נפילת אפיים גם במקום שאין ספר תורה? ומה הדין האם יאמרו י"ג מדות ונפילת אפיים אם עבר קריאת המוג'רוב?

תשובה

ומה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה לגבי סוף הזמן לאמירת י"ג מדות ונפילת אפיים?

תשובה

יג. מה צריך לכוון כשאומר ובא לציון גואל וכו'?

תשובה

יד. איך נקראת קדושת ובא לציון? ומדוע? ומה היה העניין שבעקבותיו תיקנו אותה?

תשובה

טו. מתי חולצים את הציצית ואת התפילין? ומה צריכים לכוון בפסוק והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד?

תשובה